

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

Северни приказки

Издава Ст. Атанасовъ - София

НИКОЛАЙ РАЙНОВ
СЕВЕРНИ ПРИКАЗКИ

chitanka.info

ОПЪРНИЧАВА ЖЕНА ФИНЛАНДСКА ПРИКАЗКА

Единъ селянинъ се билъ оженилъ за опърничава и опака жена. Той ѝ каже да направи едно — тя ще направи тъкмо противното. Каже ли ѝ да не прави нѣщо, тя ще го направи веднага.

Наближавало Коледа. Мжжътъ не обичалъ караницитѣ. Искало му се поне — презъ празниците да поживѣе мирно и тихо, та да не става подигравка на съседитѣ. И той намислилъ единъ начинъ — какъ да накара жената си да извърши това, което се иска нему.

Викналъ жената си и ѝ казалъ:

— Невѣсто, иде Коледа.

— Каква ти Коледа? — викнала тя. — Великденъ иде.

— Добре, — казалъ той. — Макаръ че е Коледа, нека речемъ, че е Великденъ. Да не би да ти хрумне да опечешъ за празниците бѣлъ хлѣбъ? Нѣмаме пари за такъвъ разкошъ. Трѣбва да се простираме споредъ чергата си.

Едва изслушала тия думи, жената викнала:

— На пукъ на тебе, ще опека бѣлъ хлѣбъ!

Мжжътъ се престорилъ на ядосанъ и добавилъ троснато:

— Има си хасъ да ти дойде на умъ да сготвишъ и риба! Мисли му добре! Пребивамъ те, неvēсто!

А тя и това чакала.

— Да не готвя риба ли? Тъкмо риба мисля да сготвя. И чорба ще има отъ риба и риба на фурна ще има. Да видимъ, кой е господарь въ тая къща: ти ли — или азъ!

— Ти си решила да ме съсипешъ, — казалъ отчаяно мжжътъ. — Само, моля ти се, недей прави сладки, че тогава трѣбва да си продамъ имота, за да покрия разноскитѣ.

— Сладки ли, казвашъ? Добре, че ми науми. Цѣла тепсия сладки ще има.

— Хайде де! Не се шегувай, неvēсто! Да не би да извадишъ и вино? Недей, че азъ мисля да го продавамъ.

— Щомъ казвашъ да не вадя, ще извадя. Цѣла бѣчва ще източа. На пукъ на тебе ще го направя!

— Брееее, че опака жена! — викналь мжжѣтъ. — И вино ще извади, за да ме ядоса. Дано я прекръсти Господъ — поне кафе да не купува, че то тогава знамъ, кжде ще му отиде краятъ.

— Ще купя зеръ! — казала жената, зарадвана, че е ядосала мжжа си. — И кафе ще купя — и то половина кило. Да видимъ, какво ще ми направишъ.

— Какво си намислила ти, проклета жено? — сопналь се селянинѣтъ. — Да не би да имашъ намѣрение да поканишъ и гости? Кажи ми поне отъ сега да вървя да се обеса.

— Разбира се, че ще поканя. Какъ може праздникъ безъ гости? Ще поканя мама и сестритѣ си.

— Ехъ, щомъ си решила да поканишъ тѣхъ, може, — казалъ мжжѣтъ примирително. — Азъ се бѣхъ уплашилъ — да не би да поканишъ баща ми и братята ми съ женитѣ имъ, че каквито имъ сж широки и дълбоки устата, всичко ще изпоядатъ.

— Ааааа, отъ това ли те е страхъ? — рекла жената и се усмихнала хитро. — Тогава азъ ще поканя и баща ти, и братята ти, и женитѣ имъ, заедно съ всичкитѣ имъ деца. Нека ти изедатъ и ушитѣ.

— Каквото щешъ прави! — викналь селянинѣтъ. — Само едно имай предъ видъ: ако ми отредишъ мѣсто на чело на трапезата, нѣма да седна, защото не е прилично. Тамъ трѣбва да седне баща ми.

— Тѣй ли? Ще имашъ да вземашъ! Тебе ще сложа на чело на трапезата, а баща ти да седне, дето намѣри мѣсто.

— Разбрахъ, какво си намислила. Ти ще ми заповѣдашъ да седна на горния край на масата, за да ми влеперишъ^[1] въ ржката каната съ виното, та да наливамъ на другитѣ, а мене нѣма кой да налѣе. Тѣй ли? Пребивамъ те, невѣсто, ако направишъ така! Добре запомни!

— То се знае, че тѣй ще направя. Не ми трѣбва мене пиянъ мжжѣ.

— Ехъ, съ това съмъ съгласенъ, — казалъ селянинѣтъ. — Моля ти се, като наливамъ на другитѣ, недей ме кара да наливамъ и на себе си, че отъ виното ме боли глава.

— Боли ли те? Че защо не си ми казалъ до сега? Ще те карамъ не само да си наливашъ, но и да пиешъ чаша следъ чаша. Да пиешъ — до дето пукнешъ.

По тоя начинъ селянинътъ успѣлъ да принуди жена си — поне веднѣжъ да отпразднуватъ коледнитѣ празници като хората. И бѣлъ хлѣбъ имало, и риба, и месо, и сладки, и кафе, и вино. И гости поканили — и то ония, които били най-приятни на мъжа.

Но щомъ се минали празниците, свършила се и радостта на селянина. Отново започнали раздоритѣ и свадитѣ съ жената. Тя станала дори по-опака отъ преди. Ни единъ часъ мъжътъ нѣмалъ мира отъ нея.

И единъ день той си казалъ:

— Не може тѣй. Трѣбва да се отърва нѣкакъ отъ тая луда жена. Тя ще ме опропасти. Страхъ ме е — да не би край нея и азъ да изгубя ума си.

Дошло лѣтото. Мъжътъ отишелъ единъ день да коси сѣно. Презъ ливадата течела рѣка. Надъ рѣката имало мостче. Селянинътъ прерѣзалъ на половина мостчето съ триона си отдолу, за да може да удържи само единъ човѣкъ.

Следъ нѣколко дня казалъ на жена си:

— Невѣсто, азъ ще отида да прибера сѣното, че е тѣкмо просъхнало. А ти стой тука. Недей излиза никжде: може нѣкой да дойде да ме потърси.

— Тѣй ли? — викнала тя. — Че азъ затворница ли съмъ — да стоя по цѣли дни въ кѣщи? И азъ ще дойда.

— Добре, — казалъ той. — Излѣзъ се поразходи, само недей идва подире ми на ливадата. Ще стѣпчешъ сѣното.

— Та за това и ще дойда. Ще дойда нарочно да го стѣпча. На пукъ на тебе!

Тръгналъ той. Тръгнала и жена му следъ него. Стигнали до рѣката. Мъжътъ миналъ предпазливо по моста. Като се приближила жената, той ѝ рекълъ:

— Невѣсто, бавно и кротко минавай, че тоя мостъ ми се видѣ счупень. Дърветата сѣ слаби и прогнили. Ако върви човѣкъ полека, ще го удържатъ, но разкача ли се, ще се строполи въ рѣката.

Жената това и чакала.

— Ти ли ще ми казвашъ, какъ да вървя? — викнала тя. — Не само ще скачамъ, а и ще танцувамъ.

И наистина се разкачала и разиграла по моста. Гредата изпраскала, мостътъ се счупилъ и жената се озовала въ рѣката.

На мъжа домжчнѣло. Тръгналъ да търси жена си нагоре срещу течението, за да я извади. Нѣколцина косачи, които работѣли на брѣга, го запитали, на къде се е запжтилъ.

— Жена ми се удави, — рекълъ имъ той. — Бързамъ да я извадя.

— Ей че си глупавъ! — казали тѣ. — Защо ще я търсишъ нагоре? Ако е паднала въ рѣката, водата ще я отвлѣче надолу, по течението. Тамъ я търси.

— Не познавате жена ми, — казалъ имъ той. — Тя е толкова опърничава, че прави тъкмо обратното на онова, което трѣбва да направи. Увѣренъ съмъ, че и когато е почнала да се дави, не ще се остави на течението да я изхвърли, а ще тръгне насрещу му.

— Щомъ е била такава работата, — рекли косачитѣ, — за тебе ще бжде по-добре, ако не намѣришъ жена си.

Така и станало. Колко и да обикалялъ по двата брѣга на рѣката, мъжътъ не намѣрилъ опаката жена.

---

[1] Влепервамъ — (диал.) втиквам нещо в ръцете на някого. — Бел.ел.кор. ↑

ПЕТЪРЪ ВОЛЪТЪ

ДАНСКА ПРИКАЗКА

Едно време живѣли въ едно ютландско село двама селяни, мжжъ и жена. Тѣ имали голѣмъ чифликъ. И двамата били добродушни, дори малко глупавички. Имотътъ имъ билъ голѣмъ и много доходенъ, ала тѣ му се не радвали. Една имъ била мжката, но затова пѣкъ голѣма: нѣмали си деца. А защо имъ е толкова имотъ, като си нѣматъ наследникъ? Кому ще оставятъ земята и паритѣ следъ смъртъта си?

Отъ година на година двамата съпрузи забогатявали все повече и повече, но Богъ ги все не удостоявалъ съ милостъта да имъ подари рожба.

Единъ день селянинътъ купилъ на панаира хубавъ волъ. Животното било младо, силно и работно. Нарекли го Петъръ. Селянинътъ и жена му обикнали вола и се привързали къмъ него. А и Петъръ ги обичалъ. Освенъ това, той билъ много уменъ: разбиралъ всичко, каквото му кажатъ.

Една вечеръ селянинътъ рекълъ на жена си:

— Толкова обикнахъ Петра, че — ако не бѣше волъ, а човѣкъ, — бихъ го усиновилъ. Жалко е, че не може да говори. Но знаешъ ли, що ми идва на ума? Ще запитамъ клисаря, дали не може да го научи да приказва. Клисарьтъ е много ученъ човѣкъ. Навѣрно, ще успѣе да свърши тая работа. А щомъ нашиятъ Петъръ проговори, ще си имаме добъръ и много уменъ наследникъ. Ще му оставимъ чифлика и другитѣ имоти.

— Много добре, — казала жената. — Клисарьтъ е наистина уменъ и ученъ. Той знае много по-добре отъ мене и отъ тебе „Отче нашъ“, може да чете и да пише, знае сума молитви. Защо да не може да научи единъ волъ да приказва? Та то не е кой знае каква мжчна работа за единъ ученъ човѣкъ. Клисарьтъ изглежда да е умна глава. Иди го запитай.

Мжжътъ отишелъ на другия день при клисаря и му повѣрилъ своитѣ намѣрения.

— Какъ ти се струва? — го запиталъ той. — Има ли нѣкакво срѣдство — да се научи нашиятъ Петъръ да приказва? Тогава ще мога да го усиновя: ще ми стане дете.

Клисарьтъ билъ много хитъръ. Той се не изсмѣлъ, като чулъ тоя въпросъ. Напротивъ, съ най-сериозенъ видъ се огледалъ наоколо — да види дали нѣма нѣкой да чуе, що си приказватъ, — и отговорилъ на чифликчията:

— Срѣдство има, — но, за да успѣе работата — всичко трѣбва да се пази въ най-дълбока тайна. Никой не бива да знае нищо, дори и свещеникътъ. Освенъ това ще отидатъ много пари. За да науча волтъ да говори, ще ми трѣбватъ много скжпи и рѣдки книги.

Още дълго приказвалъ клисарьтъ на чифликчията за това — онова, а презъ сжщото време си мислѣлъ:

— Добре ще бжде, ако пипна това волче. Вмѣсто да го уча да говори, ще го заколя. То е сега тъкмо за ядене.

Селянинътъ далъ на клисаря сто жълтици предплата и го помолилъ да набави по-скоро потрѣбнитѣ книги. А на другия день му отвелъ и вола.

Следъ седмица селянинътъ отишелъ да си види вола и да запита учителя му, какъ върви обучението.

Но клисарьтъ му казалъ:

— Не бива да влизашъ при него, че ще му домжчнѣе и отъ жаль по тебе ще забрави всичко, що е научилъ. Петъръ изглежда, че те много обича.

Тия думи зарадвали чифликчията. Той не настоялъ да се види съ бждеция си синъ. На изпращане клисарьтъ му казалъ, че ще му трѣбватъ още сто жълтици за книги: ония, които билъ купилъ, били вече прочетени.

Селянинътъ далъ паритѣ и, изпълненъ съ надежди, отишелъ въ кжщи.

Минала още една седмица. Чифликчията отишелъ пакъ да види Петра и да разбере, докжде е стигналъ въ учението.

— Добре върви, — казалъ клисарьтъ. — Но струва ми се, че е още рано да се виждате.

— Ами може ли да говори вече?

— Може. Казва вече: „Меее“.

— Ахъ, клетото животно! То трѣбва да е болно. „Ме“ значи, както се вижда, медовина. Моятъ Петъръ иска да си пийне медовина. Ще трѣбва да му донеса.

И още на сѣщия день добродушниятъ селянинъ донесълъ голѣма кана съ хубава медовина. Клисарьтъ, обаче, изпилъ медовината, а на своя ученикъ далъ да пие млѣко.

— Млѣкото ще бѣде за него по-полезно отъ медовината, — си казалъ той.

Следъ седмица чифликчията отишелъ отново да види вола.

— Еее, какъ е? Научи ли се да приказва — запиталъ той клисаря.

— Бавно върви, — отвърналъ оня. — Още не е научилъ нищо друго, освенъ онова „Мее“, което казваше, когато му се поиска да пийне медовина.

— Тѣй ли? Я го вижъ ти, какъвъ дяволъ билъ моятъ Петъръ! Значи, иска му се още медовина! Много му се е усладила, види се. Добре, добре, съ удоволствие ще му купя. Но иначе какъ върви учението?

— Слава Богу, много добре. Петъръ изучи вече и вторитѣ книги. Ще трѣбва да му купя нови. Ще ми трѣбватъ още сто жълтици.

— Добре, добре. Всичко, каквото трѣбва, ще му се набави.

И той донесълъ на другия день още сто жълтици на клисаря.

Минали нѣколко седмици. Селянинътъ не отивалъ вече да пита за Петра, защото се боелъ, че клисарьтъ ще поиска още сто жълтици. Почнало да му се струва, че обучението на вола излиза много скъпо.

А клисарьтъ решилъ да заколи вола. Заклалъ го, одралъ го, насѣкалъ месото и го скрилъ. После облѣкълъ праздничнитѣ си дрехи и отишелъ при чифликчията.

— Добъръ день, — рекълъ. — Дойде ли си вашиятъ Петъръ?

— Не е, — отговорилъ селянинътъ. — Да не би да е избѣгалъ?

— Не ми се вѣрва. Той знае колко грижи съмъ положилъ, додето го науча. Азъ се принудихъ да дамъ отъ джоба си още сто жълтици за книги, но го научихъ да чете, да пише и да говори. Приказва вече всичко. Като човѣкъ говори. Днесъ ми каза, че тжгувалъ много за родителитѣ си. Искало му се да ви види. „Добре“, — казахъ. — „Почакай да се облѣка, па ще те заведе. Ако трѣгнешъ самъ, може да сбъркашъ пѣтя.“ Облѣкохъ се. Но азъ си бѣхъ забравилъ бастуна, та се

върнахъ да го взема. Когато излѣзохъ, Петъръ бѣше вече отминалъ. Помислихъ си, че е вече дошелъ при васъ.

Селянитѣ почнали да плачатъ. Чифликчията не тжгувалъ само за многото пари, които билъ похарчилъ, додето научи Петра да говори, но и за това, че пакъ останалъ безъ наследникъ. Клисарьтъ се помжчилъ да ги утеши. Той обещава, че ще разпита всички селяни, дали не сж видѣли нѣкъде Петра, и ще накара свещеника да му чете въ църквата, та дано се намѣри.

— Не се безпокойте, — казалъ той на селянитѣ. — Вѣрвамъ, че Петъръ ще се върне.

После си отишелъ и се наялъ съ говеждо печено. Нѣколко дня следъ това той прочелъ въ вестника, че въ единъ далеченъ градъ се установилъ на работа нѣкакъвъ търговецъ, на име Петъръ Волтъ. Клисарьтъ скрилъ вестника, отишелъ при чифликчията и му прочелъ обявлението.

— Какъ ти се струва? — рекълъ. — Не може ли да си помисли човѣкъ, че тоя търговецъ е вашиятъ Петъръ? Вижъ му само името — Петъръ Волтъ!

— Разбира се, че е той, — извикали радостно селянитѣ. — Той е нашъ Петъръ.

Чифликчията и жена му не знаели, кжде да се дѣнатъ отъ радостъ. Мжжътъ се приготвилъ веднага за пжтъ. Той взелъ и една кесия съ жълтици — да я даде на сина си.

— Той ще има нужда отъ пари, невѣсто, — казалъ на жена си. — Нали сега току-що залавя работа? Безъ пари не може.

Напълнилъ си торбата съ храна, натѣпкалъ си лулата, запалилъ я и тръгналъ.

Пжтътъ билъ дълъгъ и уморителенъ, но чифликчията търпѣлъ радостно несгодитѣ, като се утешавалъ съ надеждата, че ще види скоро сина си.

Най-после стигналъ въ града и попиталъ, кжде живѣе младиятъ търговецъ. Показали му кжщата. Почукалъ, излѣзълъ единъ слуга и го запиталъ, кого търси.

— Тукъ ли живѣе търговецътъ Петъръ Волтъ?

— Да.

— Въ кжщи ли си е?

— Въ кжщи е, но не е станалъ.

— О, нищо отъ това. Азъ съмъ неговъ баща. Отведи ме при него.

Завели чифликчията въ спалнята на търговеца. Щомъ видѣлъ домакина, селянинътъ изведнѣжъ позналъ своя волъ. И какъ да го не познае? Сжщото широко чело, сжщия дебелъ вратъ, широки плещи и червена коса. Само едно имало: Петъръ Волътъ по всичко приличалъ на човѣкъ. Това позачудило изпърво чифликчията, но отъ после той си го обяснилъ много лесно.

— Добро утро, Петре, — казалъ той на търговеца, който го гледалъ съ опулени отъ почуда очи.

После седналъ на единъ столъ, почналъ да укорява кротко своя синъ:

— Биваше ли тѣй, бе, Петре? Добре ли бѣше отъ твоя страна да избѣгашъ отъ насъ, тѣкмо следъ като клисарътъ те научи на това-онова? Но — нищо! Както и да е. Разбирамъ, че ти се е искало да видишъ свѣтъ. Хайде сега стани, та се облѣчи, че искамъ да си поговоря съ тебе за твоитѣ работи.

Търговецътъ не казалъ нищо. Той решилъ, че има работа съ лудъ човѣкъ. Скочилъ и се облѣкълъ на бързо. Понеже билъ малко страхливъ, намѣрилъ за най-благоразумно да кротува и да се съгласява съ гостенина, додето разбере, накжде отива работата.

— Я вижъ ти! Чакъ сега разбирамъ, колко уменъ и ученъ човѣкъ е билъ нашиятъ клисаръ. Та той те е толкова добре изучилъ, че си се превърналъ на истински човѣкъ. Като те гледамъ, просто ми се не вѣрва, че си сжщото онова теле, което се бѣше родило отъ червената крава и червения бикъ и което купихъ на панаира. Искашъ ли да те отведа въ чифлика? Тамъ ще си живѣемъ добре.

— Не, не мога, — отвърналъ търговецътъ. — Тѣкмо сега имамъ много работа. Никжде не мога да отивамъ.

— Еее, ами върви ли ти търговията? Знамъ, че сега започвашъ, но има ли надежда да трѣгне?

— Ще трѣгне, — отвърналъ домакинътъ, — но ми трѣбватъ пари. Безъ пари търговия се не върти.

При тия думи той се запжтилъ къмъ вратата, за да се отърве отъ по-нататъшни приказки съ лудия гостенинъ.

Но селянинътъ го спрѣлъ.

— Чакай! — рекълъ той. — И за това си помисли твоятъ баща. Донесохъ ти тая кесия съ жълтици. То е, разбира се, за сега. А после,

ако стане нужда, ще ти дамъ още.

И той изсипалъ паритѣ на масата. Като видѣлъ жълтицитѣ, търговецътъ помолилъ гостенина да остане още нѣколко деня при него.

— Добре, — казалъ чифликчията, — но ти трѣбва да ми казвашъ „тате“.

Търговецътъ се засмѣлъ.

— Нѣмамъ нищо противъ това, — рекълъ, — но и баща ми и майка ми умрѣха отдавна.

— О, знамъ това. Истинскиятъ ти баща биде продаденъ на панаира, а майка ти — както ми казаха умрѣла презъ пролѣтъта, когато родила теле. Но ние съ жена ми те усыновихме. Ти ще ни бждешъ наследникъ.

Търговецътъ се съгласилъ. Следъ нѣколко деня селянинътъ си отишелъ и разказалъ на жена си, какъ е намѣрилъ своя волъ, преобразенъ на сжщински човѣкъ. Тя се много зарадвала, че Петъръ Волътъ не е никой другъ, а — тѣхниятъ волъ.

Клисарътъ получилъ като награда за обучението на Петра, още двеста жълтици. Търговецътъ Петъръ Волътъ станалъ наследникъ на богатия чифликчия. За него не можело да има нищо по-добро отъ това. Той и тѣй си нѣмалъ ни родители, ни други роднини.

Чифликътъ и другитѣ имоти били продадени. Родителитѣ на Петъръ Вола се преселили въ града, при сина си. Тѣ го толкова обичали, че се не отдѣляли отъ него. И той ги обикналъ, но никога не успѣлъ да разбере, защо го смѣсватъ съ нѣкакъвъ червенъ волъ.

САЖДИ АНГЛИЙСКА ПРИКАЗКА

Въ работилницата на единъ художникъ се търкаляли много тржбички отъ калай, пълни съ блажни багри. Живописецътъ, като влѣзе въ работилницата си, ги вземалъ, изтисквалъ отъ всѣка по малко багра на палитрата си и почвалъ да работи. Само една тржбица лежала забравена въ жгъла. Въ нея имало черна багра, наречена „холандски сажди“.

— Тъй е то! — казвала съ дълбока въздишка тая тржбичка. — Господарътъ си дори и не спомня за мене. Едно време казваше, че съмъ била тежка и груба, не ме бивало за нищо. А сега ме е вече съвсемъ забравилъ. Така и ще си изсъхна и нѣкой день ще ме изхвърли.

До тржбицата съ саждена багра лежели единъ тжпъ ножъ и нѣколко кжчета отъ липовъ вжгленъ. Тѣ мълчели. Лежели лениво и се дори не оплаквали. Но саждената багра била честолубива. Ней било оскърбително, че художникътъ ѝ не обръща внимание.

— Ето, — казала тя тихо на ножа и вжгленитѣ — вижте, що става тамъ! Майсторътъ взема отъ всички багри: и отъ червенитѣ, и отъ зеленитѣ, и отъ жълтитѣ, и отъ синитѣ, и отъ теменужнитѣ, дори и отъ кафенитѣ, които не сж по-добри отъ мене. Съ тѣхъ изписва голѣми картини, които праща по изложбитѣ и музеитѣ. Тѣ украсяватъ дворци и богаташки кжщи. А ние съ васъ лежимъ тукъ, непотрѣбни никому.

Тя била бѣбрица.

— Нѣма ли поне веднѣжъ да ми се усмихне щастieto? Ето, да вземемъ за примѣръ туша. Какво е той? Черна багра, сжщо като мене, само че разтопена и налѣна въ стѣкълце. А господарътъ не може безъ тоя проклетъ тушъ. Вземе ли да рисува нѣщо на хартия, ще топне перото или четчицата право въ стѣклото съ тушъ.

Саждената багра се опитвала често да заприказва съ другитѣ. Но тѣ били доволни и не ѝ обръщали внимание. Въ широката работилница, съ голѣми прозорци, надъ които висѣли едри клони отъ дивъ кестенъ, тѣмъ било много добре.

Синиятъ кобалтъ, щомъ го мазне живописецътъ два-три пѣти, се превръщаль на чудно лѣтно небе. Червениятъ карминъ изписваль трендафилови цвѣтове. Жълтиятъ хромъ и мжтната охра рѣдко се слагали чисти, но и безъ тѣхъ художникътъ не можель да мине: той ги туряль тамъ, дето трѣбва да се придаде на предметитѣ златистъ отблѣсъкъ. Сиво-кафената умбра обагрювала тъмнитѣ кждрици на детинскитѣ коси. Яркиятъ киноваръ блестяль по небето, когато се изобразява изгрѣвъ или залѣзь. И още сума други багри употрѣбяваль живописецътъ, когато започне да изписва царе и царици съ разкошни дрехи, рицари, които вървятъ по нацѣвत्याли поляни, и деца, които си играятъ въ гората, или кораби, плуващи по морето.

— Стига си въздишала! — изхъркаль веднѣжъ ножътъ, комуто омръзнало да слуша тия вѣчни оплаквания. — Да не мислишь, че мене е по-добре? Азь се цѣль изтъркахъ отъ четкитѣ, които постоянно чистѣхъ. И най-сетне господарътъ ме захвърли.

— Все пакъ ти си вършилъ поне нѣкаква работа. А азь? Лежа и се търкалямъ.

И тя наистина лежала толкова дълго, че надъ нея паяцитѣ сплели мрежа и тржбицата посивѣла, като прашна обувка.

Но единъ день художникътъ влѣзьль съ бързи крачки въ своята работилница и отишелъ право въ онзи кѣтъ, дето лежала саждената багра. Нима е дошелъ часътъ — и тя да влѣзе въ работа?

Художникътъ взель тржбицата, сложиль я на своя триножникъ и казалъ:

— Най-сетне и холандскитѣ сажди ще свършатъ работа.

Другитѣ тржбички съ багри, които не трѣбвали тоя пѣтъ, се наизправили — да видятъ, що ще стане. Тѣ приличали на войници съ широки шинели, както се били наредили една до друга.

А живописецътъ въ това време развинтиль капачето на тржбичката, изстискаль баграта на палитрата си и почналь да я смѣсва съ масло. Сетне закрепиль на триножника дълга дѣска, на която била закована тенекия, и почналь да маже нѣкакви черти.

Другитѣ багри се разсмѣли.

— Саждената багра ще напише надпись и ще го заковатъ на нѣкой стълбъ край пѣтя. Ха, ха, ха! Надпись! Значи — тя ще послужи за бояджийска работа. А вижте я, колко се надува, като че ли ще работятъ съ нея картина!

Багритѣ се смѣли толкова силно, че дори и паяцитѣ наизлѣзли отъ своитѣ паяжини да погледатъ. Но работата се свършила бързо. Саждената багра, намазана на тенекията, се оглеждаше вече въ огледалото. Тя видѣла синята тенекия, на която пишело съ едри букви:

ТУКЪ Е ЧАСТЕНЪ ИМОТЪ. ЗАБРАНЕНО Е ДА СЕ СТРЕЛЯ!

— Хубава работа! — рекла отчаяно саждената багра. — Значи, азъ ще вися на дъжда, ще ме жули вѣтърътъ, ще ме ядатъ отдолу червеи. А нѣкой день може и да ме изкъртятъ съвсемъ. По-добре бѣше да си лежахъ въ кѣта подъ паяжината.

Но художникътъ я не слушалъ, що приказва. Той оставилъ надписа да съхне и се заелъ за друга работа. Следъ нѣколко дня дошелъ единъ брадатъ човѣкъ. Той билъ градинарътъ на художника.

— Вземи тоя надписъ, — казалъ живописецътъ, — и го закови на единъ стълбъ до оградата. Оня день нѣколцина негодници убили десетина сини дроздове. Това не бива да се продължава тѣй. Моята градина не е безстопанствена гора.

Когато градинарътъ изнесълъ надписа, багритѣ почнали да се подиграватъ на саждената черна:

— Сбогомъ! — й казвали тѣ. — Върви да плашишъ за напредъ кукумявкитѣ и прилепитѣ.

Вратата се затворила и черната багра се простила за винаги съ хубавата работилница и съ всичко, що имало въ нея. Градинарътъ заковалъ написа на единъ високъ стълбъ, до стената, надъ пѣтя, тѣй че да се вижда отъ всѣкъде.

Първата нощъ, която прекарала саждената багра отвѣнъ, била дъждовита, бурна, студена. Черната багра, която никога преди това не била излизала отъ калаената тръбичка, страдала ужасно. И не само презъ нощта. На сутринята, когато я огрѣло слънцето, тя си казала:

— Всичко загина! Тукъ и ще си умра. Ще вися надъ пѣтя, додето се обърна на прахъ.

Тя погледнала около себе си — да види, кѣде се намира. Нищо утешително не видѣла. Отъ дветѣ страни се издигала гѣста стена отъ листа. Тѣй се струвало поне на саждитѣ, които не виждали стълбата на

дърветата. Долу расла трева и бурени. А нататък се простиралъ път — глинестъ, разкалянъ много дълъгъ.

Миналъ единъ селянинъ. Като погледналъ прѣсния надписъ, избърборилъ нѣколко лоши думи. И нему, като на много други, се искало да бие ловъ въ чужди имотъ, а сега вече това било невъзможно. После по дъската съ надписа пропълзѣлъ охлювъ, а следъ него — червей. Единъ кълвачъ ударилъ червея съ кълвуна си и го налпалъ.

Саждената багра гледала всичко това и не можела да каже нищо. Но ето, че дошли три-четири момчета и почнали да замѣрятъ надписа съ камъни и да говорятъ неприлични думи за оногова, който го е поставилъ тамъ. А после завалѣлъ отново дъждъ.

Съ горчевина си спомняла саждената багра за топлатата и удобната работилница, дето било винаги свѣтло. Тъкмо по това време другитѣ тръбички съ багри се нареждали въ кутията, очаквайки да ги вземе живописецътъ.

— Еееехъ, да можехъ да се върна тамъ! — въздишала черната багра.

Следъ пладне небето се изяснило съвсемъ. Саждената черна почнала да се заглежда въ сочната зеленина на дърветата, измокрена отъ дъжда. По листата блестѣли едри капки. А между тѣхъ се синѣло ясно небе. Надошли отъ нѣкъде и птички. Накацали по клонитѣ, по тревата и запѣли.

— Чикъ-чиририкъ! Чикъ-Чиририкъ! — чуруликали тѣ. — Колко ни е весело! Най-после никой не ще посмѣе вече да ни слага примки, нито да стреля по насъ. Лошитѣ деца не ще могатъ да идватъ да ни развалятъ гнѣздата.

На саждената черна се харесало птичето пѣние. И тя запитала една птичка, която кацнала на съседната клонка и се навела да пие отъ капкитѣ:

— Защо се радвате толкова?

— Нима не знаешъ? — рекла птичката. — Ти си причина за нашата радостъ.

— Азъ ли? — запитала нерешително черната багра, на която се сторило, че се подиграватъ съ нея.

— Ти, ти, — обадилъ се единъ славей. — Оня човѣкъ, който мина преди малко, би ни застрелялъ, ако не бѣше ти. Ние ще ти пѣемъ постоянно. Ще ти благодаримъ, че ни спаси живота.

Саждената багра била толкова трогната отъ тия думи, че нѣмала сила да каже дума. Тя не разбирала ясно, какъ е могла да спаси живота на толкова птички, но разбрала, че господарьтъ ѝ е знаелъ, що прави. Нищо отъ това, че тя нѣма да блести на нѣкоя картина, закачена въ дворецъ. Затова пъкъ ще принася полза на тия малки хубави птичета и ще имъ пази живота. Що отъ това, че хората ще я оскърбяватъ и децата ще я замѣрятъ съ камъни? Стига ѝ, че птичкитѣ я обичатъ.

И тѣ я наистина обичали. Денемъ ѝ пѣли едни, а нощемъ други. — А тя блестѣла на слънцето и се радвала.

БЕЗСТРАШНИЯТЪ КЛИСАРЬ ЕСТОНСКА ПРИКАЗКА

Имало нѣкога си единъ свещеникъ, голѣмъ скжперникъ. Отъ дълго време той търсѣлъ да си намѣри клисарь да му бие камбаната нощемъ, презъ Велики пости, когато има вечерна служба. Но все не можель да намѣри. Причинитѣ затоа били много.

Преди всичко, както се каза вече, попѣтъ билъ скжперникъ, та му се не давали много пари. Освенъ това, ставали и нѣкакви чудновати работи, отъ които хората се плашели, та никой не искалъ да стане клисарь въ тая църква. Знаело се, че не единъ и не двама — все способни хора — постяпвали на служба при попа, но, — като се покачатъ презъ нощта на камбанарията — нито камбаненъ звукъ се чува, нито пъкъ камбанарьтъ се връща. За никого отъ тѣхъ се не знаело, кжде и какъ е изчезналь.

Попѣтъ криель, че клисаритѣ изчезватъ единъ по единъ, но селянитѣ узнали това и то се отдавна приказвало по цѣлото село. Никой не се съгласяваль да стане клисарь на свещеника.

Най-сетне, имало и друго! Попѣтъ билъ много придириливъ: искалъ отъ клисаря да работи по цѣль день, не му даваль да си почине, нито да се нахрани, както трѣбва. Но, това, да речемъ, както и да е: само да не бѣха ония ужасии, отъ които изчезватъ нощемъ клисаритѣ.

Свещеникътъ се принудиль да удвои заплатата на оногова, който би се съгласиль да му стане клисарь, и да му обещае изобилна и добра храна. Следъ всѣка църковна служба той съобщаваль отъ амвона за това и подканваль момцитѣ, но никой се не обаждаль.

Наближили Велики пости. Попѣтъ трѣбвало безъ друго да си намѣри клисарь. Иначе кой ще бие камбаната за повечерие? Почналь пакъ обещанията. И добавяль, че не ще иска много работа отъ клисаря презъ деня.

Единъ день при попа отишель единъ момъкъ, който се казваль Хансъ. Той билъ хитъръ, способенъ и работливъ. До тогава служиль

при единъ скъперникъ чифликчия. Като чуль за двойната заплата и за добрата храна, решилъ да постъпи клисарь.

— Добре, — казалъ попътъ. — Азъ ще си устоя на думата: каквото съмъ обещалъ, обещано е. Но тая вечеръ трѣбва да те изпитамъ. Да ти видя работата. А утре заранъ ще подпишешъ договора.

Хансъ отишелъ при поповитѣ слуги. За работа не попиталъ, но — още щомъ влѣзълъ въ стаята — понеже билъ слушалъ много за скъперничеството на свещеника, попиталъ, какво ще му дадатъ да яде.

Тъкмо тогава било време за вечеря. По това време попътъ ималъ обичай да отива при слугитѣ; като е при тѣхъ, смѣталъ си той, тѣ ще се срамуватъ, та нѣма да ядатъ много.

И тоя пжтъ влѣзълъ въ стаята, малко следъ като отишелъ Хансъ. Той чуль, че новиятъ клисарь казва на слугитѣ:

— Дѣдо попъ обеща добра и изобилна храна. Да видимъ, ще ли си устои на обещанието.

Седнали да вечерятъ. Като хапнали малко, попътъ имъ казалъ:

— Вие ядете, а не пиете вода. Не бива тѣй. Следъ всѣки две-три хапки, трѣбва да изпивате по една чаша вода. Тѣй ядатъ хората, а не като васъ.

Той знаелъ, че — като пие човѣкъ вода — похтата^[1] му намалява. Но Хансъ не билъ отъ тия. Той се наялъ добре, па вдигналъ, та изпилъ цѣла кана вода и рекълъ:

— Благодаря ти, дѣдо попе, за добрия съветъ. Водата, що изпихъ, пробута храната надолу, та се отвори мѣсто още за толкова. Сипете ми още една паница супа. И хлѣбъ ми дайте, че тоя на масата нѣма да стигне.

Тоя день трѣбвало да има полунощна служба. Единъ часъ преди полунощъ, Хансъ тръгналъ да бие камбаната. Отключилъ църквата. И колко се зачудилъ, като я видѣлъ цѣла освѣтена отвжтре! Но това било още нищо. Тепърва имало Хансъ да се чуди! И не само да се чуди.

Въ църквата се били насѣбрали толкова много, колкото не идвали никога, когато има служба. Дори и на Великденъ. Всички тѣ седѣли на дълги маси и играели карти. Тия хора били чудновати, не приличали на хора.

Ала Хансъ се не уплашилъ. Той изобщо не билъ никакъ страхливъ. Отишелъ право при играчитѣ и седналъ на една маса.

— Дайте и мене карти! — рекълъ той.

Единъ високъ сухъ мжжъ го запиталъ:

— Ти пъкъ що търсишъ тукъ, приятелю? Кой те е канилъ да идвашъ?

А Хансъ го погледналъ спокойно, па рекълъ:

— Това не е твоя работа. По-скоро азъ трѣбва да ви попитамъ, що търсите тукъ и какъ сте попаднали въ църквата безъ мое позволение. Азъ съмъ клисаръ на тая църква. Ключоветѣ сж у мене.

Дали и нему карти. Почналъ да играе съ непознатитѣ чудновати хора, като че ли му сж отдавнашни приятели. Дори се шегувалъ съ тѣхъ. Щастието му се усмихнало, както се казва въ такива случаи, защото Хансъ спечелилъ още при първата игра. А при по-нататъшнитѣ спечелилъ още повече.

Но ето, че посрѣдъ играта пропѣли първи пѣтли. Настѣпила полунощъ. Свѣтлината угаснала. И играчитѣ, и маситѣ, и пейкитѣ, и картитѣ изчезнали за единъ мигъ.

— Добре, че си отидоха, — си казалъ Хансъ. Навѣрно, въ следнитѣ игри щѣхъ да изгубя и това, което спечелихъ въ първитѣ.

И трѣгналъ пипнешкомъ по тъмната църква, да дири стълбата, която води къмъ звънарницата.

— Трѣбва вече да ударя камбаната, — си казалъ той вървейки. — Време е! Време е!

Но — тъкмо казалъ и трети пжтъ: „Време е“, — стигналъ до стълбата и стѣпилъ на първото стѣпало. Ала кракътъ му се спъналъ о едно човѣче безъ глава, което седѣло на стѣпалото.

— Що търсишъ тукъ, джудженце? — викналъ му клисарътъ. — Не може ли да се махнешъ, като ме чу, че ида?

И го ритналъ толкова силно въ гърба, че безглавото джудже се търкулнало надолу, та се не видѣло.

На второто стѣпало седѣли две безглави човѣчета, на трето — три, на четвъртото — четири и така нататъкъ. На последнитѣ стѣпала тѣ били толкова много, че Хансъ нѣмало вече кжде да стѣпи. Той риталъ всички тия мълчаливи пазачи на стѣпалата. Риталъ ги толкова силно, че — като се сривали по стѣпалата надолу, чувало се, какъ имъ пращятъ коститѣ.

Най-после клисарътъ стигналъ до горната стаичка на звънарницата, дето била камбаната. Но тъкмо хваналъ вжжето и се

пригответилъ да го потегли, погледналъ нагоре. И що да види? Въ камбаната се било свило още едно безглаво човѣче, по-едро отъ другитѣ. То извадило чука отъ езика на камбаната и се готвѣло да го пусне, та да счупи съ него главата на клисаря.

— Чакай, чакай, приятелю! — викналъ му Хансъ — Не сме се пазарили тѣй. Не видѣ ли, какъ накарахъ всичкитѣ ти приятели бърже-бърже да слѣзатъ по стълбата, дори и безъ да си помръднатъ краката? И ти ще полетишъ ей сега подиръ тѣхъ! Какво ме гледашъ, като нѣмашъ глава? Както си седналъ на най-високото мѣсто, ти ще има да изминешъ най-дългия пѣтъ. Но азъ ще ти помогна: ще те хвърля презъ прозореца, та ще се намѣришъ за мигъ на камънитѣ, предъ църквата. Здрава кость нѣма да остане отъ тебе.

И Хансъ намѣстилъ стълбата, за да се качи по нея, та да снесе човѣчето. Но то започнало да му говори:

— Моля ти се, добри човѣче, съжали ме! Обещавамъ ти, че за напредъ нито азъ ще ти прѣча да си биешъ камбаната, нито ще позволя на нѣкои отъ своитѣ другари да ти прѣчи.

Но Хансъ рѣшилъ да не бжде милостивъ къмъ безглавото човѣче. Той го стисналъ яко въ рѣцетѣ си и се готвѣлъ да го хвърли презъ прозореца. Тогава то му рекло:

— Чакай да ти кажа още нѣщо! Недей ме гледа, че съмъ дребенъ. Ще дойде време да ти помогна — и тогава ще бждешъ много благодаренъ, че си ми пожалилъ живота.

Клисарьтъ се усмихналъ при тия думи.

— Мъничко безглаво човѣченце! — му рекълъ той. — Много високо мнение имашъ за себе си. Твоята помощъ ще бжде толкова голѣма, че би могла да се побере на опашката на комара и пакъ да остане мѣсто около нея. Но благодари, че ме намѣри въ добро настроение. Прощавамъ ти. Ще те пусна да си живѣешъ. Но само гледай да ми се не мѣрнешъ предъ очитѣ другъ пѣтъ, когато съмъ тръгналъ да бия камбаната, че тогава не ще се отървешъ вече.

Безглавото джудже поблагодарило на клисаря. То се смъкнало, като катеричка по камбаната и изтичало надолу по стълбата толкова бързо, щото човѣкъ би си помислилъ, че подъ краката му има жарава.

А въ това време Хансъ биелъ радостно камбаната и звуцитѣ ѝ се разнасяли по цѣлото село.

Свещеникътъ сжщо чулъ. Той се почудилъ, че новиятъ клисарь е стигналъ здравъ и читавъ до камбанарията, и билъ много доволенъ, че най-сетне се е намѣрилъ момъкъ да върши тая работа. Но веднага му дошло на умъ, че е обещалъ да му плаща два пжти повече, отколкото на другитѣ, и го хванало ядъ.

Като слѣзълъ отъ звѣнарницата, Хансъ отишелъ въ плѣвнята да спи.

Свещеникътъ ималъ обичай да става много рано и да обхожда кжщата, двора и църквата, за да види, почнали ли сж всички слуги работата си.

И тая заранъ той станалъ рано и почналъ обиколката си. Всички слуги се били вече заловили за работа, само новиятъ клисарь се не виждалъ никжде. Запиталъ попътъ за него, но се оказало, че никой го не знае, де е.

Свещеникътъ се уплашилъ.

— Изглежда, — си казалъ той, — че и съ тоя клисарь е станало нѣщо, както ставаше съ другитѣ. Само че ония изчезваха още преди да позвѣнятъ, а тоя е изчезналъ, следъ като удари камбаната.

Дошло време за обѣдъ. Всички слуги се събрали. И Хансъ се явилъ.

— Кжде бѣше цѣлата сутринь? — го запиталъ попътъ.

— Спѣхъ, — отвърналъ клисарьтъ и се прозѣлъ.

— Та да не мислишъ всѣка заранъ да спишъ чакъ до обѣдъ?

— Разбира се, — отговорилъ Хансъ и се засмѣлъ. — Има ли нѣщо чудно въ това? Ясно е, като бѣлъ день, че който работи нощемъ, ще трѣбва да си отспива денемъ, както ония, които работятъ денемъ, спятъ цѣла нощъ. Ако назначишъ нѣкого друго да звѣни презъ нощъта, вмѣсто мене, още преди зори ще ставамъ. Но инакъ ще трѣбва да ме оставяшъ да спя поне до обѣдъ.

Тѣй вървѣла работата до Великдень. Хансъ се излежавалъ до пладне, нахранвалъ се добре, па се залавялъ за работа. А посрѣдъ нощъ биелъ камбаната. Никой не идвалъ да му прѣчи.

Като минали праздницитѣ, попътъ му казалъ:

— Сега вече нѣма нужда да се бие камбаната презъ нощъта. Но затова пжкъ ти ще работишъ отъ изгрѣвъ-слънце до залѣзъ-слънце.

— Бива, — рекълъ Хансъ, — но ще трѣбва да ми позволишъ поне половина часъ следъ обѣдъ, а въ недѣля да бжда свободенъ цѣлия

день. Тъй правятъ слугитѣ навсѣкжде, тъй ще правя и азъ.

Свещеникътъ билъ принуденъ да се съгласи.

— Но едно ще имашъ предъ видъ, — рекълъ той на Ханса. — Може понѣкога да се случи извънредна работа: тогава ще работишъ и следъ залѣзъ-слънце.

— Съгласенъ съмъ, — отвърналъ клисарътъ. — Но за извънредната работа ще трѣбва извънредно да ми платишъ. Ако ли не — нѣма да я върша.

— Недей придира толкова, де! — викналъ попътъ. — Ами презъ зимата днитѣ сж по-кжси отъ ноцитѣ. Тогава ще трѣбва да работишъ по-дълго.

— Да, но затова презъ лѣтото днитѣ сж по-дълги отъ ноцитѣ. Значи, тогава ще трѣбва пѣкъ да спя по-дълго. Не, не съмъ съгласенъ. Ако се пазаримъ да ти работя отъ изгрѣвъ до залѣзъ, това условие ще си остане и за презъ зимата и за презъ лѣтото. Никаква извънредна работа не съмъ съгласенъ да ти върша. За нея ще си намѣришъ извънредни работници.

Попътъ нѣмало що да прави. Съгласилъ се.

Единъ день го повикали въ града на кръщенка. Той заповѣдалъ на клисаря да стегне конетѣ за пжтъ. Градътъ не билъ много далече — на нѣколко часа раздалечъ отъ селото.

Хансъ си напълнилъ торбата съ хлѣбъ и сирене и си взелъ единъ човаль, дето си сложилъ кожуха, едно одеяло и една голѣма възглавница.

— Защо вземашъ тия нѣща, само да тежатъ на коня? — викналъ му попътъ. — Довечера сме въ града. Тамъ ще вечеряме и пренощуваме.

— Азъ знамъ пословицата, че човѣкъ не трѣбва да тръгва на пжтъ лѣте безъ дреха и зиме безъ хлѣбъ. Сега е зимно време, но е топличко. Затова си взехъ и храна и дрехи. Па има и друго нѣщо. Нали помнишъ, какъ сме се условили? Следъ залѣзъ-слънце не мога да ти слугувамъ.

— Голѣмъ шегаджия си, — рекълъ попътъ.

Като излѣзли отъ селото, оказало се, че презъ ноцъта вѣтърътъ е нахвърлялъ много снѣгъ по пжтя. Цѣлиятъ пжтъ билъ засипанъ. Трѣбвало да пжтуватъ бавно. Преди да стигнатъ до града, имало да минатъ презъ една гжста тъмна гора. Когато стигнали до нея, слънцето

залѣзвало. Конетѣ едвамъ си влачели краката отъ умора. А клисарѣтъ току се обръщаль и поглеждалъ къмъ слънцето.

— Защо се обръщашъ постоянно назадъ? — попиталь го свещеникѣтъ.

— Защото нѣмамъ очи на гърба си, а слънцето е задъ мене.

— Че защо ти е да гледашъ слънцето? Я остави тия глупости, а гледай да стигнемъ въ града, преди да се мръкне!

Хансъ не казалъ нищо.

Когато стигнали досрѣдъ гората, слънцето залѣзло.

Клисарѣтъ спрѣлъ конетѣ, слѣзълъ отъ колата снелъ торбата и човала и рекълъ на господаря си:

— На добъръ ти пжтъ, дѣдо попе.

— Да не си подлудѣлъ, Хансе? — викналь попѣтъ. — Какво ще правишъ всрѣдъ гората? Я се качвай да вървимъ въ града! Има — нѣма половина часъ до тамъ.

— Слънцето залѣзе, — рекълъ клисарѣтъ спокойно. — Ще си приготвя леглото да спя.

— Че какъ тѣй! — рекълъ попѣтъ. — Нима ще оставишъ господаря си да кара самъ колата до града? Па и какъ ще спишъ въ тая гора? Вълци ще те изедатъ. Я тръгвай съ мене! Ще ти дамъ да се почерпишъ. Освенъ това, ще ти платя и още половина надница.

Но никакви обещания не помогнали. Хансъ настоявалъ на своето. И попѣтъ се принудиль да подкара конетѣ самичкѣ по пжтеката.

Ала, преди да завие, той викналь на клисаря:

— Ей, Хансе! Чувашъ ли? Хе тамъ, задъ дърветата на поляната, стърчи бесилката, на която бесятъ осжденитѣ. Двама обесени висятъ на нея. Тѣхнитѣ души сж отдавна въ пѣкъла и си приказватъ тамъ. Приятно ли ще ти бжде да прекарашъ ношѣта при обесенитѣ?

— Че какво могатъ да ми направятъ? — рекълъ клисарѣтъ, който билъ вече легналь — Тѣ висятъ въ въздуха, а азъ си лежа на земята. И да искатъ — не могатъ да дойдатъ при мене.

Свещеникѣтъ не искаль да изпусне богата кръщенка. Той продължилъ саминъ по-нататъшното си пжтуване. Като стигналь въ града, хората се зачудили много, че попѣтъ пжтува безъ клисаря. И когато имъ разказаль, що станало въ гората, тѣ рекли:

— На лудъ човѣкъ си попадналь, дѣдо попе.

Разбира се, че Хансъ не чулъ тия думи: гората била далече отъ града. Но — и да ги билъ чулъ — той нѣмало да се ядоса, защото му било все едно, за какъвъ го смѣтатъ хората.

Преди още да се мръкне, той се навечерялъ добре, после си постлалъ одеялото надъ човала, запалилъ си лулата, за да си стопли поне носа, па се завилъ съ кожуха и легналъ да спи.

Спалъ, що спалъ, па се събудилъ. Събудилъ го нѣкакъвъ шумъ и говоръ. Вдигналъ си Хансъ главата и видѣлъ, че свѣти месечината. А до самото му легло стоели две безглави човѣчета и си говорѣли. Но, ще запитате, какъ си говорятъ, като нѣматъ глави и уста? Тия джуджета говорѣли съ коремитѣ си, а коремитѣ имъ били много голѣми — приличали на любеници.

И дветѣ човѣчета викали съ пискливъ гласъ:

— Той е, той е, сжщиятъ! Да, да, да, той е! Сжщиятъ е!

После се навели надъ самото лице на клисаря и го загледали.

А следъ това се развикали изъ единъ гласъ:

— Ще ти отплатимъ ние. Нѣма да ни избѣгашъ отъ ржцетѣ. Още ме болятъ коститѣ, като си спомня, какъ ме ритна отъ стълбата долу. Помнишь ли, какъ ме ритна съ тия обувки, подковани съ желѣзни клинци. Гръбнака ми счупи.

И тѣ надали силенъ викъ, като погледнали къмъ поляната, дето стърчала бесилката:

— Ей, другари! Елате тукъ! Намѣрихме го най-сетне. Елате да накажемъ тоя обесникъ!

Завчасъ наизскачали — като че ли изподъ земята — хиляда безглави джуджета, въоржжени съ жилави пржчки. Тѣ полетѣли, като гжстъ облакъ отъ комари, право къмъ нещастния Хансъ.

Той се намѣрилъ въ чудо. Какъ ще се бори съ толкова неприятели, колкото и да сж дребни по отдѣлно? Разбралъ, че настѣпва последниятъ часъ отъ живота му. И той почналъ да се разкайва, че не е тръгналъ съ господаря си, а е настоялъ на своето.

Но тъкмо тогава пристигнало още едно безглаво човѣче, малко по-едро отъ другитѣ. Виждало се, че то имъ е нѣщо като главатаръ. Разбира се, че и главатарътъ на безглавитѣ джуджета билъ безъ глава.

— Стойте! — извикало това джудже на другитѣ. — Недейте го закача! Тоя човѣкъ е подъ мое покровителство. Той спаси живота ми. Знамъ, че той хвърли всички ви надолу отъ стълбата, но никому се не

счупиха краката. Като полежахте въ топлата баня, мина ви. Хайде сега му простете и си вървете въ кѣщи. Оставете ме да се поразговоря съ него.

Безглавитѣ човѣчета послушали главатаря си. Тѣ се разотишли, макаръ и недоволни.

А главатарьтъ седналь до възглавницата на клисаря и му казалъ:

— Видѣ ли, какъ те отървахъ отъ сигурна смъртъ?

— Благодаря ти, — рекълъ Хансь. — Признавамъ, че ми направи много голѣмо добро.

— А помнишь ли, като ми казваше, че моята помощъ можела да се побере на опашката на нѣкой комаръ и пакъ да ѝ бжде широко? Вѣрвамъ — сега да си разбралъ, че не бива да презираме и най-дребнитѣ сѣщества. Тѣй ли е?

— Тѣй е, — отвърналь Хансь и стисналь съ благодарность ржката на безглавото човѣче.

— Азъ си изпълнихъ дълга и мога вече да си вървя, — казало джуджето, — но искамъ да ти заплатя за ударитѣ, които ти нанесоха моитѣ хора, преди да дойда.

И наистина, Хансь си спомнилъ, че нѣколко безглави човѣчета го били ударили съ прѣчкитѣ си по главата. Но ударитѣ били толкова слаби, че той ги билъ забравилъ.

Главатарьтъ на джуджета продължилъ:

— Жаль ми е за тебе, като те гледамъ, че се измѣчвашъ да слугувашъ на тоя стипца-попъ. Когато си отидешъ утре въ кѣщи, иди при северната врата на църковната ограда. Тамъ ще намѣришь зазиданъ единъ голѣмъ камъкъ, ненамазанъ съ варъ. Два деня ще има пълнолуние. Тогава излѣзъ посрѣднощъ и изкърти съ нѣкой лостъ камъка. Подъ него ще намѣришь голѣмо имане. Раздай едната третина отъ паритѣ на беднитѣ, а останалитѣ пари прави, каквото искашь.

Въ сѣщия мигъ пропѣль пѣтель. Безглавото човѣче изчезнало. Хансь заспаль отново. Той спалъ спокойно, чакъ додето го огрѣяло слънцето.

Къмъ пладне се показалъ попътъ съ колата.

— Ехеее! — викналь той още отъ далеко на клисаря. — Много глупавъ излѣзе, че не дойде съ мене въ града. Да знаешъ, какво богато ядене и пиене имаше! Като владика се натѣпкахъ. Па и сума парички ми дадоха хората. Я вижъ!

И той разтърсилъ кесията съ паритѣ, които иззвѣнтѣли. Но на Ханса не станало мжчно, че не е придружилъ господаря си. Той се засмѣлъ и казалъ:

— Азъ спечелихъ, дѣдо попе, сто пѣти повече отъ тебе, макаръ че пренощувахъ въ гората.

Свещеникътъ не пожелалъ и да го разпитва, що е спечелилъ, защото билъ увѣренъ, че она се само хвали.

Като се върнали въ селото, клисарътъ изпрегналъ конетѣ и ги настанилъ въ обора, па отишелъ да разгледа църковната ограда. Тамъ наистина имало единъ неизмазанъ камъкъ, по-голѣмъ отъ другитѣ. Хансъ го запомнилъ на кое мѣсто е.

Още презъ първата нощъ на пълнолунието клисарътъ взелъ голѣмия лостъ, съ който подпиралъ вратата на гробищата, и отишелъ при оградата. Наоколо нѣмало никого. Клисарътъ извадилъ камъка. Подъ него се отворила дълбока дупка, въ която имало три голѣми гърнета, пълни съ жълтици. Хансъ ги пренесълъ въ плѣвнята, дето живѣлъ.

Когато дошла недѣлята, момъкътъ раздалъ на беднитѣ едната третинка отъ паритѣ, а после казалъ на попа, че не ще вече да му слугува. Понеже клисарътъ не отворилъ дума за заплатата, попътъ го пусналъ да си върви.

Хансъ се изселилъ отъ това село. Той отишелъ въ друго, дето се оженилъ за една млада мома и си купилъ голѣмъ чифликъ.

Моятъ дѣдо бѣше краваръ при чифликчията му. Разказалъ веднѣжъ, при чаша вино, тая приказка, а той я разказа на мене, когато бѣхъ малъкъ. Ти пѣкъ я разкажи на другиму. Нека я научатъ всички, за да знаятъ, че на доброто се отплаща съ добро и че смѣлитѣ и честни хора успѣватъ.

---

[1] Похта — (остар.) апетит. — Бел.ел.кор. ↑

ТРИ МАГЪОСНИЦИ И ЯСНОВИДЕЦЪ НОРВЕЖКА ПРИКАЗКА

Въ единъ градъ, на брѣга на северното море, живѣло едро момче, което постъпило ученикъ-морякъ въ голѣмъ корабъ. То пътувало презъ цѣлото лѣто. Капитанътъ на кораба го обикналъ, понеже било сръчно, внимателно и силно. И другитѣ моряци били доволни отъ него.

Минало лѣтото. Корабътъ се спрѣлъ въ онова пристанище, отъ което билъ тръгналъ. Почнали да товарятъ стоки и да се готвятъ за есенно пътуване. Вечеръ повечето моряци отивали да нощуватъ въ града. Но момчето оставало да прекарва на кораба. Всички забележили, че колкото приближава денътъ, опредѣленъ за тръгване, толкова по-неспокоенъ става моряшкиятъ ученикъ.

Капитанътъ го запиталъ, коя е причината.

— Ти бѣше до сега много весело момче, — му казалъ той. — Всички ни развеселяваше презъ време и на най-дългитѣ и уморителни пътувания. На що се дължи това, че си се промѣнилъ?

— Не мога да ти кажа, — отговорило момчето. — И за самия мене не е ясна причината. Стѣга ми се сърдцето, като си помисля, че ни чака пътуване. До сега не е ставало това съ мене. Навѣрно, ще ни се случи нѣщо лошо, ако тръгнемъ.

— Недей приказва тъй — му казалъ капитанътъ. Моряцитѣ ще ти се смѣятъ. По що познавашъ, че ще ни се случи нѣщо зло? Нѣкаква личба ли видѣ? Или — може би — си сънувалъ нѣщо, а? Кажи де!

— Не, — отвърнало момчето, — нищо не съмъ сънувалъ. Но щомъ вие сте твърдо решили да тръгнете, азъ ви заявявамъ, че ще остана. Тая есенъ не потеглямъ на пътъ.

Капитанътъ не искалъ да напусне момчето, което работѣло не по-зле отъ старитѣ моряци, а — освенъ това — съ шегитѣ, пѣснитѣ и веселостта си ободрявало всички. Но колкото и да му приказвалъ, то настоявало на своето.

Единъ сжботенъ день, когато всички моряци слѣзли на сушата, а капитанътъ отишелъ на пазара да накупи дъски и греди, за да ги натовари на кораба, че да ги продава за своя смѣтка, ученикътъ — по обичая си — не слѣзълъ. Тогава станало нѣщо особно.

Както се казва, тоя день билъ сжбота. Но трѣбва да се каже още, че момчето било сжботничаво, сиречь — родено въ сжбота. При това, то било намѣрило и четирилистна детелина. А такива хора виждатъ духоветъ. Тѣ виждатъ и всички магьосници, на каквито щатъ животни да се превръщатъ.

Както седѣло въ предната стаичка на кораба, момчето чуло, че наблизо се говори. Погледнало презъ една пукнатина и видѣло три гарвана — черни, като вжгленъ, — кацнали на една греда. Вслушало се въ разговора имъ. Гарванитѣ говорѣли за моряцитѣ. По разговора имъ ученикътъ-морякъ разбралъ, че искатъ да потопятъ кораба и да удавятъ моряцитѣ, заедно съ тѣхния капитанъ.

Дълго си приказвали гарванитѣ. Излѣзло, че не сж гарвани като гарвани, ами сж три магьосници, преобразени на птици. Едната била жената на капитана, другата — съпругата на първия кормчия, а третата — жената на втория кормчия. И тритѣ имали намѣрение да погубятъ мжжетъ си, за да се омжжатъ следъ това за млади момци.

— Дали нѣкой ни не подслушва? — запитала жената на капитана.

— Не, — успокоили я другитѣ. — На кораба нѣма жива душа. Само ние сме.

— Добре тогава. Слушайте да ви кажа. Ето какъ ще се отървемъ отъ мжжетъ си. На петнадесетия день, следъ като потегли корабътъ, ще вдигнемъ буря. Ще се превърнемъ на три вълни — една отъ друга по силни. Ще залѣмъ кораба и ще го потопимъ, та нищо живо на него да се не отърве.

— Много добре си намислила, — рекли другитѣ две магьосници. — Но дали нѣкой отъ моряцитѣ не знае срѣдство да спаси кораба?

— Какво срѣдство? Само едно срѣдство има, но него го знаятъ най-голѣмитѣ магьосници и никой другъ.

— Какво е то?

— Бихъ ви казала, какво е, но все ме е страхъ — да не би нѣкой да ни чуе, като си приказваме.

— Кой ще ни чуе? Нали разгледахме кораба на всѣкжде, че нѣма никой? Говори свободно.

— Ето какво е срѣдството. Да се купятъ три товара брезови дърва, но да не сж ни съ едно дърво повече, ни съ едно по-малко. При това, оня, който ги купува, да се не пазари. Когато нахлуе първата вълна, да се хвърлятъ дървата отъ единия товаръ, едно по едно, въ водата. Когато дойде втората, да се изхвърля другиятъ товаръ, пакъ дърво по дърво. Сжщото да стане при третата вълна. Ако нѣкой направи това, ние сме погубени.

— Добре, че никой отъ моряцитѣ не знае това срѣдство, — рекли другитѣ два гарвана.

Следъ тоя разговоръ гарванитѣ полетѣли къмъ града, а момчето излѣзло на палубата, дълбоко замислено.

Дошло време за трѣгване. Ученикѣтъ заявилъ, че ще остане. И капитанѣтъ и моряцитѣ го придумвали да не вѣрва на своитѣ зли предчувствия, но нищо не помагало. Най-последна седнали да му се присмиватъ, че не иска да трѣгне съ тѣхъ, защото предпочита да стои край печката и да спи на майчинитѣ си колѣне.

— Недейте мисли, че се страхувамъ току-тъй, — отвърнало имъ момчето. — Азъ ви казвамъ, че съмъ толкова смѣлъ морякъ, колкото сте и вие. Ще ви докажа това. Съгласенъ съмъ да трѣгна, ако купите три товара брезови дърва и ми позволите единъ день да управлявамъ кораба.

Моряцитѣ се изсмѣли на тия думи, а капитанѣтъ рекълъ:

— Недей приказва такива глупости! Колкото за брезовитѣ дърва — отъ мене ги искай: не три товара ще ти купя, а и тридесетъ. Но чуль ли си да е билъ повѣрванъ нѣкога корабъ на ученикъ, като тебе?

— Повѣрванъ ли е билъ, или не, това нѣма за мене значение, — отвърналъ ученикѣтъ. — Казахъ ви, при какво условие бихъ трѣгналъ и повтарямъ, че инакъ ще се раздѣля съ васъ.

Капитанѣтъ се съгласилъ. Отъ една страна, всичко това му се виждало доста любопитно, а моряцитѣ обичатъ любопитни нѣща. Отъ друга страна пъкъ, никакъ не му се искало да се раздѣли съ трудолюбивия и веселъ ученикъ. А що се отнася до управлението на кораба, той билъ увѣренъ, че тая мисль ще извѣтрѣе отъ главата на момчето, още щомъ трѣгнатъ и го лѣхне морскиятъ вѣтръ. Най-сетне,

нали и той ще бжде на кораба? Нѣма да позволи никому да върши лудории.

При това, и кормчията казалъ на капитана:

— Азъ мисля, че — колкото за опитъ, можемъ да му позволимъ единъ день да управлява кораба. Ако видимъ, че работата трѣгва зле, ще се намѣсимъ.

Купили три товара брезови дърва, точно премѣрени, безъ да се пазарятъ, и трѣгнали на пжтъ.

Настѣпилъ петнадесетиятъ день, когато ученикътъ трѣбвало да управлява кораба, споредъ условието. Времето било хубаво, тихо, а морето — съвсемъ спокойно.

Момчето свикало всички моряци и имъ заповѣдало да изчистятъ кораба и да свиятъ платната.

Тѣ почнали да му се смѣятъ.

— Личи си, че имаме новъ, опитенъ капитанъ, — казвали тѣ. — Нѣма ли да ни заповѣдашъ да свиемъ и последното платно?

Но ученикътъ не обръщаль внимание на подигравкитѣ.

— Не, — отвърналь той. — Последното платно ще остане, ала — навѣрно — следъ нѣкое време ще стане нужда да се прибере и то.

Додето приказвали тѣй, вдигнала се буря, но толкова силна, че корабътъ щѣлъ да се обърне, ако платната не били свити. Страшна вълна — висока като планина — нахлула и залѣла кораба.

Момчето заповѣдало да хвърлятъ въ морето дървата отъ първия товаръ, но едно по едно. Когато паднало последното дърво, чула се отчаяна въздишка — както въздища човѣкъ, когато умира.

Веднага следъ това бурята утихнала.

Изплашенитѣ моряци си въздѣхнали облекчено.

— Слава Богу, — казали тѣ. — Ама каква буря бѣше! И колко неочаквано дойде! Да ѣ се не надявашъ. Умно било това момче!

А капитанътъ казалъ на ученика:

— Азъ ще съобщя въ управлението на корабното дружество, че ти спаси моряцитѣ и стоката. Ще ти дадатъ награда.

— Благодаря ти, — отвърнало момчето, — но недейте мисли, че всичко се е свършило. Чака ни по-голѣма беда.

И то заповѣдало да закърпятъ голѣмото платно на мачтата, което било разкъсано на парцали. Следъ това поржчало здраво да го завържатъ.

Вдигнала се втори път буря, много по-силна от първата. Тя била толкова страшна, че всички моряци се изплашили. Когато нахлула голъмната вълна, ученикът моряк заповѣдал да хвърлят въ морето втория товар дърва.

— Но внимавайте, — рекълъ той на моряцитѣ, — да не би да хвърлите и нѣкое дърво отъ третия товаръ.

Когато паднало въ водата последното дърво, отново се чула дълбока въздишка, сякашъ нѣкой умира, а после всичко затихнало.

На моряцитѣ и тоя път олекнало. Но момчето имъ казало:

— Още една буря има. Тя ще бѣде, както предвиждамъ, най-страшната. Нека всѣки си стои на мѣстото.

Никой се не подигравалъ вече съ момчето. Напротивъ, всички моряци, заедно съ капитана, изпитвали къмъ него дълбоко уважение.

Вдигнала се третата буря. Тя била наистина много по-страшна отъ първитѣ две. Корабътъ се наклонилъ силно. Всички се уплашили: струвало имъ се, че ще се обърне. Вълната била толкова голѣма, че залѣла цѣлия корабъ.

Тогава момчето заповѣдало да хвърлятъ въ морето и последния товаръ дърва. Чулъ се страшенъ и мжчителенъ стонъ, по-силенъ отъ двата предишни. Когато минала бурята, цѣлото море — додето стигатъ очитѣ на човѣка — се покрило съ кръвъ.

Още нѣколко седмици продължило пътуването. Нищо лошо се не случило на кораба. Пътуването се завършило благополучно и успѣшно.

Когато стигнали до сушата, капитанътъ и двамата кормчии казали:

— Слава Богу, ще можемъ вече да се видимъ съ женитѣ си. Ще имъ занесемъ подаръци.

Но момчето рекло:

— Другиму дайте подаръцитѣ. Вие нѣмате жени.

— Тѣй ли? — викнали и тримата изъ единъ гласъ. — Какъ да нѣмаме? Да не би ти да си ги убилъ?

— Не само азъ, а всички ние направихме това, — отвърналъ ученикътъ.

И той разказалъ на моряцитѣ, що е видѣлъ и чулъ презъ оня сжботенъ день, когато тѣ сж били на сушата, а той е пазѣлъ кораба.

Когато си отишли по домоветѣ, капитанътъ и кормчиитѣ узнали, че женитѣ имъ сж изчезнали въ сжщия день, когато се била вдигнала бурята, и отъ тогава никой ги не видѣлъ.

ПОПЪ И ПОПАДИЯ ДАНСКА ПРИКАЗКА

Имало едно бедно момиче. Струвало му се, че ще бжде много щастливо, ако се омжи за богаташъ. Желанието му се изпълнило. Взель го единъ свещеникъ, който ималъ богата енория и печелѣлъ много пари.

Попътъ обичалъ попадията. И тя го обичала. Само отъ едно се боела — да не би да има деца. Повечето жени обичатъ деца и имъ е мжно, ако сж бездетни. Но младата попадия била — кой знае защо — наплашена.

Станала единъ день, та отишла при една баба, която всички знаели за много умна и опитна. Тя лѣкувала всѣкакви болести и давала съвети при различни случаи.

Попадията не подозирала, че тази баба е магьосница. А тя била наистина магьосница. Младата невѣста й казала защо е дошла.

Бабата се засмѣла и рекла:

— Не бери грижа, попадийо. Това е много лесна работа. Има много срѣдства, за да нѣмашъ деца. Азъ ще ти кажа най-лесното.

— Какво е то?

— Най-напредъ ще ти гледамъ на воськъ, за да видя колко деца трѣбва да ти се родятъ, а после ще ти кажа, що да сторишъ.

Бабата разтопила воськъ и казала на попадията:

— Седемъ деца би трѣбвало да добиешъ. За да се отървешъ отъ раждане, ще вземешъ седемъ камъка, които ще ти дамъ и ще ги спуснешъ довечера въ кладенеца. Тогава нѣма да имашъ деца.

Попадията взела камънитѣ, платила богато на бабата, поблагодарила й и си отишла. Още сжщата вечеръ хвърлила камънитѣ въ кладенеца. Олекнало й на сърдцето: нѣмало вече отъ що да се страхува.

Минало време.

Една вечеръ свещеникътъ се разхождалъ по църковния дворъ съ жена си. Месечината свѣтѣла. Както се смѣели и шегували, попътъ

отведнъжъ забелязалъ, че жена му нѣма сѣнка.

Това го уплашило. Останалъ малко назадъ — да види, не се ли е излъгалъ. Попадията вървѣла предъ него и се не обръщала. Не, попѣтъ не се билъ излъгалъ: тя наистина нѣмала сѣнка.

Той си помислилъ:

— Жена ми трѣбва да е направила много голѣмъ грѣхъ, та сѣнката ѝ я е напуснала. Не бива да живѣя съ такава жена.

Спрѣлъ той попадията и я запиталъ, кжде ѝ е сѣнката. Тя му отговорила, че — откакъ се е родила — не е имала сѣнка.

— Не, — рекълъ попѣтъ, — това не може да бжде. Какъ може да се роди човѣкъ безъ сѣнка? Кажи ми, какъвъ грѣхъ си извършила, та те е оставила сѣнката ти.

— Не помня да съмъ извършила грѣхъ, — отвърнала жената.

— Не, не! Спомни си добре! Сѣнката бѣга само отъ оня човѣкъ, който е извършилъ много тежкъ грѣхъ. Помисли си пакъ!

Говорейки тѣй, тѣ влѣзли въ кжци.

— За последенъ пжтъ те питамъ, — рекълъ строго свещеникътъ, — кажи ми какъвъ грѣхъ си извършила!

— Никакъвъ, — отвърнала грубо жена му. — Кълна се въ Бога и въ всичкитѣ светии, че не съмъ извършила никакъвъ тежкъ грѣхъ.

— Не те е грѣхъ! — викналъ ѝ ядосано попѣтъ. — Не стига, че лъжешъ, а се още и кълнешъ.

И, като ударилъ съ пестникъ по една каменна маса, викналъ:

— Когато видя, че порасте червенъ трендафилъ отъ тая маса, тогава ще знамъ, че Богъ ти е простилъ. До тогава и азъ нѣма да ти простя. Върви — дето ти видятъ очитѣ!

Той изпждилъ жена си и заповѣдалъ на своитѣ слуги да я не пускатъ да пристѣпи прага на кжщата му.

Жената си събрала старитѣ дрехи, съ които била дошла, и напуснала попската кжща. На кжде да върви? На лѣво ли — или на дѣсно? Тя не знаела. Тръгнала — наждето ѝ видятъ очитѣ.

Дълго време вървѣла жената и питала, когото срещне, що да направи, за да я обикне мжжътъ ѝ. Но никой не можелъ да ѝ даде съветъ.

Най-сетне влѣзла въ една църква и се изповѣдала предъ свещеника.

Той ѝ казалъ:

— Твоятъ грѣхъ наистина много е тежъкъ, но има единъ начинъ да го изкупишъ.

— Какъвъ е този начинъ? — запитала жената. — Всичко съмъ готова да направя.

— Но това, което ти предстои да извършишъ, е много трудно.

— Кажи го, колкото ще да е трудно.

Тогава свещеникътъ хваналъ жената за ржка и я отвелъ въ вжтрешността на църквата. Накаралъ я да колѣничи предъ престола и ѝ далъ да държи едно евангелие.

— Тъй ще прекарашъ цѣлата нощъ, — ѝ казалъ той. — Нѣма да изпускашъ това евангелие отъ ржката си, каквото и да стане. Може и ангели и дяволи да идватъ при себе и да ти говорятъ всѣкакви нѣща: ти недей ги слуша, що приказватъ! Дръжъ евангелието въ ржката си, додето дойда на сутринята да го взема.

Свещеникътъ си отишелъ. Жената останала сама въ голѣмата църква. До вечерята не дошелъ при нея никой. Но щомъ се мръкнало, въ църквата навлѣзли много хора. Едни били млади, други — стари. Нѣкои били страшни, а други — грозни. Всички тѣ се нахвърляли върху жената и се мжчели да ѝ отнематъ книгата отъ ржцетѣ, но тя я стискала здраво. Сетне дошли нѣколко попа, които приличали на онзи свещеникъ, който далъ на жената евангелието. И тѣ почнали да ѝ искатъ книгата, но тя имъ я не дала. Тогава поповетѣ почнали да се борятъ съ жената, да я биятъ, хокатъ и плюятъ. Въ сжщото време надошли изъ невидѣлица сума дяволи — все черни и безобразни. И тѣ почнали да дърпатъ книгата отъ ржцетѣ на жената, но не успѣли да я изтръгнатъ. Накрай дошли седемъ хубави деца, все момченца. Тѣ били ония деца, които щѣла да добие попадията, ако не била хвърлила камънитѣ въ кладенеца.

И седемтѣ момчета почнали да укоряватъ жената, че не се е съгласила да ги роди.

— Колко добри, умни и сръчни синове щѣше да имашъ! — ѝ казвали тѣ, — ако ни бѣше родила. И ти щѣше да бждешъ щастлива съ насъ, и ние — съ тебе. Дай ни тая книга, която държишъ: тогава Богъ ще ти прости голѣмия грѣхъ.

И тѣ почнали да ѝ дърпатъ книгата отъ ржцетѣ, както правили преди тѣхъ дяволитѣ, поповетѣ и грознитѣ хора. Но жената не давала евангелието. Тогава момчета наченали да биятъ жената, да ѝ се

подиграватъ, да я хулятъ съ най-лоши думи и да я плюяатъ. Отъ толкова мъжки тя изгубила най-последъ свѣсть, но и тогава не изпуснала книгата изъ ржцетѣ си.

Съмнало се. Свещеникътъ дошелъ и намѣрилъ жената, че лежи премръла на каменния подъ, предъ олтаря, съ евангелието въ ржка.

Той я поръсилъ съ светена вода и жената се свѣстила. Сетне я хваналъ за ржка, обиколилъ съ нея църковния дворъ и ѝ казалъ, че грѣхътъ ѝ е вече простенъ.

Жената поблагодарила отъ все сърце на добрия свещеникъ и си тръгнала. На кжде да върви? На дѣсно ли — или на лѣво? Тръгнала и тоя пжтъ на кждето ѝ видятъ очитѣ. Вървѣла, вървѣла, стигнала до попската кжща — кжщата на мъжа ѝ.

Свещеникътъ си не билъ въ кжщи. Жената почнала да се моли на слугитѣ да я пуснатъ да преспи, но тѣ се не съгласявали.

— Ако те види дѣдо попъ, ще ни изгони, — рекли ѝ тѣ. — Той ни заржча да те не пускаме да припаришь до вкжщи.

Но тя продължавала да имъ се моли. Най-последъ слугитѣ се съжалили и я пуснали да спи въ кухнята, въ единъ жгълъ, но съ условие — на другия день да си отиде още преди съмване, за да не я види свещеникътъ.

Когато се мръкнало, домакинътъ се върналъ. Той видѣлъ на сжщата каменна маса, по която билъ ударилъ преди време съ пестникъ, едъръ червенъ трендафилъ. Потеглилъ го да го отскубне, но не можалъ: цвѣтето било израстло отъ камъка и се било вкоренило яко въ него.

На свещеника станало много мъчно.

— Голѣмъ грѣхъ направихъ, — рекълъ си той, — че изпждихъ жена си.

Повикалъ слугитѣ и ги запиталъ, пуснали ли сж нѣкого въ кжщата, додето той е отсжтствувалъ. Тѣ му казали, че не сж: боели се да признаятъ, че сж пуснали попадията.

Товага свещеникътъ почналъ да търси по кжщи и най-сетне намѣрилъ жена си, че спи, съсипана отъ умора, въ жгѣла на кухнята, задъ пещта.

— Оставете я да спи! — рекълъ на слугитѣ. — Азъ ѝ прощавамъ, защото и Богъ ѝ е простилъ.

И отъ тоя день по пътъ и попадаята заживѣли по-щастливо отъ преди.

ПАСТИРЧЕТО И ДЖУДЖЕТАТА ШВЕДСКА ПРИКАЗКА

Въ едно далечно село живѣло момче, по име Вили. Баща му и майка му били умрѣли. То живѣло при мащехата си. А мащехата била зла жена. Не му давала ни да се храни като свѣта, ни да се наспи. Вили пасѣлъ говеда. Още рано сутринѣта, преди да е изгрѣло слънцето, той трѣбвало да ги изведе на паша, цѣль денъ да се върти около тѣхъ да ги пази — да не би да се изгубятъ, а вечеръ да ги прибере и откара въ селото.

За малко момче като Вили тая работа била трудна. А най-лошото било, че говедарчето не получавало за нея нищо друго, освенъ по единъ рѣзенъ хлѣбъ на день. Па и него не винаги му давала свадливата мащеха.

Веднѣжъ момчето станало малко по-късно, отколкото трѣбвало. Мащехата съ викове го пратила следъ говедата и му не дала нищо за храна. Вили откаралъ говедата на паша, седналъ подъ едно дърво и почналъ да плаче. Но въ това време говедата се разпрѣснали по пасбището и той станалъ да ги наглежда. Отишелъ на едно зелено бърдо, дето имало буйна трева, и седналъ тамъ.

На това бърдо обичало да прекарва пастирчето презъ деня, когато слънцето запече силно: тамъ имало дървета съ широки листа, подъ тѣхъ тревата била росна и сочна, та можело да се движатъ говедата.

Ала тоя день Вили забелязалъ, че тревата е отжпкана, суха и смачкана, като че ли сума нозе сж ходили и тичали по нея презъ нощѣта.

Но явни следи отъ стѣпки се не виждали никжде. Обаче, като походило насамъ-натамъ, пастирчето намѣрило чифтъ мънички, съвсемъ мънички обувки, цѣли отъ синкаво стѣкло, съ по една висулка на върха отъ нанизани мъниста, сжщо синички.

Момчето забравило глада си, като видѣло обувкитѣ. Развеселило се. Почнало да си играе съ тѣхъ. За него, разбира се, тѣ били съвсемъ

малки: не му ставали. Въ всѣка отъ тѣхъ то можело да обуе най-много върха на палеца си.

— Чудни обувчици! — викналь Вили, като се засмѣль. — Едва ли нѣкой ги е носиль на краката си: такива малки крачета нѣма никой. Тѣ ще да сж направени за играчка.

Вили си игралъ съ обувкитѣ цѣль день. Когато залѣзло слънцето, той подкаралъ стадото къмъ селото.

Но като слѣзълъ отъ бърдото, ето че изподъ земята излѣзло едно джудже и се изправило предъ него. То било мъничко човѣче, не високо отъ педа.

— Добъръ вечеръ, говедарче! — рекло джуджето — какъ прекара деня?

— Далъ Богъ добро, — отвърналь Вили. — Слава Богу, добре.

— Тая заранъ съмъ си изгубиль обувкитѣ горе на бърдото. Да не би да си ги намѣрилъ?

— Намѣрихъ едни малки обувки, — отвърналь Вили. — Навѣрно сж твоитѣ. Но, да ти кажа право, не ми се даватъ. Искамъ да ги подаря на мащехата си за именния ѣ день. Тогавя тя ще си поотпусне сърцето, та ще ми даде цѣла питка да се нахраня. А може дори и да престане да ме бие. Остави ми ги, моля ти се.

— Но какво да правя безъ тѣхъ? — рекло джуджето. — Цѣль день съмъ си боль краката по трънитѣ да ги търся. Не мога да ходя. Дай ми ги, а пѣкъ азъ ще те наградя, когато дойде време, за твоята добрина.

Вили далъ на джуджето обувкитѣ. То се зарадвало, поблагодарило на пастирчето, поклонило му се любезно и си отишло. Вили отвелъ стадото. Било вече мръкнало. Мащехата го посрещнала съ кавга и бой.

— Кжде си се скиталъ до сега? По тъмно ми се връщашъ. Върви, та хапни малко булгуръ, че се прибери да спишъ. А утре гледай да станешъ рано.

Вили не отвърналь дума. Той отишелъ въ кухнята, изяль една паница студень булгуръ, па се качиль въ плѣвника да спи. Цѣла ноцъ той сънувалъ джуджето и малкитѣ обувки.

На сутринята мащехата го събудила още отъ зори.

— Хайде, ставай, ленивецо! — викнала му тя. — Измивай се и подбирай говедата!

Тоя день, обаче, тя дала на пастирчето рѣзенъ хлѣбъ. Вили откаралъ говедата и отишелъ да седне подъ сѣнка на зеленото бърдо.

— Какво ли ще е, ако намѣря и днесъ чифтъ стъклени обувки? — си казалъ той.

И почналъ да търси между тревата. По тревата и тоя день нѣмало роса. Земята била дори по-суха отъ миналия день. Но обувки Вили не намѣрилъ.

— То се знае, — рекълъ. — Кой може да помисли, че на това бърдо никнатъ стъклени обувки, та да има всѣка заранъ?

И пастирчето седнало да закусва.

После тръгнало да наглежда говедата. И както вървѣло, загледало по навикъ надолу, то видѣло, че подъ едно храстче нѣщо блести. Навело се. Намѣрило една малка, съвсемъ мѣничка качулка, отъ червена коприна, обшита наоколо съ дребни златни звънченца.

Засмѣлъ се Вили, като намѣрилъ качулчицата. Почналъ да си играе съ нея. Като си стисне прѣститѣ на пестникъ, на него едва се побирала качулката.

— Главата, която е носила тая качулка, ще да е като яйце, — казалъ Вили. — Дали не е на онова момченце-джудже, което ме срещна снощи? Не е чудно да е негова.

Надвечеръ Вили решилъ да се прибере по-рано. Подкаралъ говедата отъ бърдото надолу. Тъкмо излѣзълъ на пѣтя, спрѣло го едно момиченце-джудже, не по-голѣмо отъ снощното момченце.

Поздравило го и го запитало, да не би да е намѣрилъ на бърдото неговата качулка.

— Да, намѣрихъ я, — отвърналъ Вили, — но тоя пѣтъ съмъ решилъ да не давамъ намѣреното на оновова, който го е изгубилъ. Тая хубава качулчица е тъкмо като за куклата, съ която си играе момичето на моята кръстница. Въ недѣля ще имъ отида на гости и ще я подаря на момичето. Кръстницата ще ми даде захаросани бадеми и сладко млинче.

Но момиченцето почнало да се моли съ сълзи на очи на Вили да му върне качулчицата.

— Главата ми щѣше да изгори на слънцето днесъ, додето я дирѣхъ. Цѣлъ день съмъ се лутала. Върни ми я, а пѣкъ азъ ще те наградя, когато дойде време, тѣй както никой другъ не може.

Пастирчето дало на джуджето качулката и подкарало стадото към село. И тоя път се върнало късничко. Мащехата, разбира се, не пожалила ни гърба му, ни главата му: дето стигнѣла, тамъ удряла.

Вили хапналъ пакъ отъ студения булгуръ и се търкулналъ въ плѣвника да спи. Презъ нощта сънувалъ, че играе съ момиченцето-джудже. То било съ червената копринена качулчица, а той билъ облѣченъ въ нови дрехи. Дълго тичало пастирчето да гони момиченцето, което бѣгало не като за своя ръсть.

Сънътъ билъ много приятенъ, но се прекъсналъ на най-важното мѣсто. Чулъ се крѣсъкътъ на мащехата, която дошла да буди пастирчето.

Вили станалъ и подкаралъ стадото.

Тоя день той намѣрилъ на зеленото бърдо едно звънче — сребърно, много хубаво. Като зазвънѣлъ съ него, звънецътъ започналъ да издава толкова весели звукове, че всички говеда се насъбрали да слушатъ.

Когато слънцето климнало на западъ, Вили решилъ да прибере стадото.

— Нека поне тая вечеръ си отида по-рано, — казалъ той, — та да ме не гълчи мащехата.

Но говедата не били привикнали да ги прибиратъ толкова рано. Па и тревата на пасбището била вкусна и сочна. Напраздно пастирчето викало и мамило говедата: тѣ не искали да тръгнатъ.

Вили се сѣтилъ за звънчето. Извадилъ го отъ торбата и почналъ да дрѣнчи, па тръгналъ надолу, по бърдото. И ето, че всички говеда оставили пашата и се запжтили едно по едно по неговитѣ дири.

Малко подъ бърдото Вили срещналъ едно старче-джудже, не по голѣмо отъ момченцето и момиченцето, които билъ видѣлъ прежнитѣ вечери.

Старчето го поздравило и запитало, дали не е намѣрилъ сребърното му звънче нѣкъде въ тревата.

— Да, намѣрихъ го, — отговорилъ Вили.

— Моля ти се, дай ми го.

— Не, мили дѣдо, нѣма да ти го дамъ. То ще ми върши работа. Съ него ще си прибирамъ стадото. Па и не мога да разбера, какви хора сте вие: постоянно губите! Ето оня день намѣрихъ на едно момченце

обувките, вчера — качулката на едно момиченце. А днесъ пъкъ — твоя звънецъ: не ми се ще да ти го дамъ. Азъ съмъ си го намѣрилъ: мой си е.

Старчето почнало още по-умилно да му се моли, но пастирчето не отстъпвало.

Най-сетне джуджето рекло:

— Недей мисли, че тоя звънецъ е кой знае какво нѣщо. Той върши работа само на мене. Ако ти трѣбва — да си прибирашъ съ него стадото, ще ти дамъ другъ, пакъ сребъренъ, дори още по-хубавъ.

— Покажи го, да го видя!

Старчето извадило едно звънче, малко по-голѣмо отъ първото, и го подало на Вили. Пастирчето зазвънтѣло съ него и за мигъ всички говеда се насъбрали наоколо.

— Добре, — казало пастирчето, — но само това не стига. Дай ми още нѣщо, па ще ти дамъ звънца.

— Що друго да ти дамъ? Изкажи три желаня, и азъ ще ти помогна да се изпълнятъ.

— Три желаня ли? Добре. Искамъ да стана царъ, да имамъ най-хубавия дворецъ на свѣта и най-хубавата мома да ми бѣде царица.

— Ееее, приятелю, много искашъ, — рекло джуджето. — Лесно ли се става царъ? Па и да станешъ царъ, лесно ли се управлява царство? Помисли си, колко врагове иматъ царетѣ. Всѣки иска да имъ вземе престола. Па, освенъ това, войни, бунтове, възстания... Я избери нѣщо по-лесно!

Но Вили не знаелъ ни що е война, ни що е бунтъ, ни що е възстание. Той знаелъ, че нѣма нищо по-добро отъ това — да си царъ.

— Не, — рекълъ. — Друго не ща. Ако ми не обещаешъ, че ще ме направишъ царъ, нѣма да ти дамъ сребърното звънче.

— Добре, тогава, — казало старчето. Само върши всичко, каквото ти кажа. Тогава ще сполучишъ. Тази ноцъ, когато заспятъ всички въ селото, ще тръгнешъ на пѣтъ. Ей по тоя пѣтъ ще вървишъ. Все по него. Ще стигнешъ най-сетне до единъ голѣмъ, много голѣмъ и хубавъ царски дворецъ. Недей мисли, че щомъ стигнешъ тамъ, и веднага ще станешъ царъ. Има да мине време. Ти си още малкъ. Трѣбва да порастешъ, че тогава. Па и презъ много промежди ще минешъ, но азъ ще ти помогна. Вземи тая костена свирка. Ако ти се случи нѣщо лошо, изсвири съ нея веднѣжъ. Изпаднешъ ли отново въ нещастие, изсвири два пѣти. Ако ли се случи да изпаднешъ и трети

пжтъ въ беда, счупи свирката и азъ ще дойда да те избавя. Дай ми сега звънеца и тръгвай. На добъръ ти часъ.

Вили поблагодарилъ на старчето за двата подаръка и подкаралъ стадото къмъ селото. Той си отишелъ въ къщи по-късно отъ други пжтъ, понеже се разговарялъ дълго съ старото джудже. И мащехата го набила, както го не била била никога по-рано.

Но пастирчето понесло боя търпеливо.

— Нека ме бие. Утре вече нѣма да ме види, — си казало то.

Нахранило се набързо и легнало въ плѣвника. Дрѣмнало що дрѣмнало — събудило се. Слуша: по селото още лаятъ кучета, хора шетатъ и приказватъ. Рано е още. Задрѣмало пакъ. Отново се събудило. Чуло, какъ мащехата дои кравитѣ. Пакъ е рано. Заспало трети пжтъ. Когато се пробудило, цѣлото село било затихнало.

Вили станалъ и се промъкналъ въ кухнята. Взелъ единъ сомунъ хлѣбъ, турилъ го въ торбата си и тръгналъ, като погалилъ старото куче.

Излѣзълъ отъ селото. Вървѣлъ все по пжтя, що му посочилъ старецътъ. Съмнало се. Той продължавалъ да върви. Мислѣлъ си, че следъ малко ще стигне до двореца. Но той се все още не показвалъ: билъ въ друго царство.

Два пжти изгрѣло слънцето и два пжти залѣзло, а Вили все вървѣлъ и все не виждалъ дворецъ. Чакъ на третия день видѣлъ далечъ въ полето, при политѣ на една планина, високи и хубави сгради.

— Това ще е дворецътъ, — си казалъ. — Стигнахъ най-последно. Още единъ часъ пжтъ — и ето ме предъ двореца.

Но когато приближилъ, Вили разбралъ, че сградитѣ не сж никакъвъ дворецъ, а градъ. Голѣмъ и хубавъ градъ, какъвто пастирчето не било виждало още. Но, все пакъ, градъ, а не дворецъ.

Вили седналъ да си почине и да похапне. Хлѣбътъ му се свършилъ. Торбата му олекнала. Но едно го безпокоело: какво ще прави, ако стане нужда да върви още два-три деня?

Вечерта, обаче, Вили стигналъ до царския дворецъ. Обадилъ на стражитѣ, че е тръгналъ да търси работа. Тѣ го пратили въ готварницата.

— Каква работа можешъ да вършишъ? — го запиталъ главниятъ готвачъ, единъ дебелъ и засмѣнъ господинъ, съ чиста бѣла престилка и бѣла шапка.

— Само отъ едно разбирамъ — да паса говеда, — отвърналь Вили.

— Какъ се казвашъ?

— Вили.

— Добре, Вили. Нашиятъ царь има нужда отъ говедарь, но той е много строгъ човѣкъ. Иска да се не губятъ говедата. Едно ако изгубишъ, ще те пребие.

— До сега не съмъ изгубвалъ, та се надѣвамъ и за напредъ да не губя.

На Вили дали да се нахрани и още на другия день царьтъ го назначиль придворенъ говедарь. Съ помощьта на звънеца и вълшебната свирка, що билъ получилъ отъ старчето, той пазѣлъ говедата. Нито се изгубвали, нито вълци нападали. Макаръ че били близо хиляда, Вили ги прибиралъ всѣка вечерь, безъ да изчезне едно.

Царьтъ билъ доволенъ и предоволенъ отъ новия говедарь. Той не намиралъ думи да го нахвали. Повишилъ му заплатата, а — освенъ това — отъ време на време му давалъ и голѣми подарѣци.

Царьтъ ималъ дъщеря, една година по-малка отъ Вили. Една вечерь, когато пастирьтъ каралъ говедата къмъ обора и имъ свирѣлъ, княгинята се показала на единъ прозорець и се спрѣла да послуша пѣсенята. Вили я видѣлъ, поклонилъ ѝ се и продължилъ да свири.

На другата вечерь се случило сжщото. То се повторило още нѣколко вечери подъ редъ. Една сутринь, когато Вили изкарвалъ говедата, княгинята дошла при него и донесла едно агънце, бѣло като снѣгъ.

— Татко ми го подари за именния ми день, — рекла. — Моля ти се, ако искашъ, вземи го да го пасешъ съ говедата. Както е самичко, отдѣлено отъ майка си, то цѣлъ день блѣе и не иска да яде нищо. Но, моля ти се, пази го отъ вълцитѣ. Добре го пази!

— Ще го пазя, разбира се, — казалъ Вили, като взель на ржце агнето и го понесълъ.

Като стигналъ на пасбището, той пусналъ агнето тамъ, дето имало най-крехка трева. Все около него се въртѣлъ, галѣлъ го, приказвалъ му, вземалъ го на ржце. Агънцето се привързало къмъ него. Не искало да се отдѣли отъ говедарчето.

Отъ тоя день Вили и княгинята се срѣщали често, току-речи всѣки день. Вечерь, когато той докара говедата, тя слушала пѣсенята

му и слизала да погали своето агънце и да му даде хлѣбъ съ малко соль. Па и сутринь понѣкога излизала да си поприказва съ Вили, макаръ че ѿ не давали да става рано. Въ цѣлия дворець тя нѣмала другъ другарь.

Тѣй минали години.

Говедарьтъ и княгинята се сприятелили. Той билъ вече момъкъ — високъ напетъ и силенъ, а тя мома: хубава, каквато нѣмало друга, стройна, кротка и любезна. Тя не била горделива, макаръ че всички приказвали за нейната хубость и славата ѿ се била разнесла не само по цѣлата страна, а и по околнитѣ царства.

Единъ день въ двореца пристигналъ чудноватъ човѣкъ. Той се казалъ царь на нѣкакво далечно царство, дето никой не билъ отиваль и дори никой не билъ чуваль да има нѣкжде такава царство. Тоя мжжъ билъ високъ, цѣлъ исполинъ. Ималъ на челото си два рога, каквито сж овнешкитѣ. Очитѣ му били кървави, а ноктитѣ желѣзни. Дошелъ на единъ голѣмъ черенъ конь. Следъ него яздѣли десеть души негови тѣлопазители, но не исполини, а мжже съ обикновенъ рѣсть.

Като влѣзълъ въ двореца, исполинътъ казалъ на царя:

— Научихъ се, че си ималъ дъщеря за женитба. Идвамъ за нея. Отъ моето царство нѣма по-силно. И отъ мене нѣма по-богатъ. Ще ми дадешъ дъщеря си, ако желашъ нейното добро и своето.

Тоя мжжъ се не харесалъ на царя. Какъ ще даде едничкото си чедо на рогатъ мжжъ? Той е сжщински дяволъ! Не. Не може. И му отговорилъ:

— Момичето е още малко. Не сме и помисляли да го омжжваме. Следъ година-две ще видимъ. Сега е рано да приказваме.

Исполинътъ се обърналъ, безъ да каже дума на царя, тръгналъ си и — чакъ когато слѣзълъ въ двора, за да се качи на коня си, рекълъ на своитѣ тѣлопазители съ толкова високъ гласъ, че го чули всички въ двореца:

— Запомнете добре тоя дворець! Вѣрвамъ, че и тѣзи, които живѣятъ въ него, ще ме запомнятъ добре.

И, безъ дори да се сбогува съ царя, шибналъ коня и се изгубилъ.

Единъ день княгинята исчезнала. Никой я не видѣлъ, кжде е отишла. Предполагали, че е излѣзла да си играе въ градината. Потърсили я тамъ. Нѣмало я. Нѣмало я никжде въ двореца. Навредъ я търсили, но я не намѣрили.

Всички се наскърбили: тѣ обичали княгинята и не можели да забравятъ нейнитѣ смѣхове и весели игри. Разпратени били хора да я търсатъ навсѣкжде изъ царството. Пратеницитѣ се върнали и съобщили, че не сж я намѣрили.

Тогава царьтъ свикалъ придворнитѣ и имъ казалъ:

— Изглежда, че оня царь отъ далечно царство, който искаше княгинята, я е отмъкналъ. Знае ли нѣкой отъ васъ, кжде е неговото царство?

— Щомъ никой отъ васъ не знае, кжде да търсимъ княгинята, — казалъ царьтъ, — ще трѣбва да повикаме други да я потърсятъ.

И той обявилъ още сжщия день, че ще даде дъщеря си за жена на оногова, който я намѣри и доведе при него. Освенъ това ще му даде и половината отъ царството си.

Скоро надошли много рицари — все князе, царе и царски сродници — да заявятъ на нещастния царь, че тръгватъ да търсятъ дъщеря му. Тѣ били въоръжени блѣскаво. Всички били напети юнаци и водѣли подире си голѣма свита. Дълго време се не чуло за тѣхъ нищо. Върнали се малцина и всички заявили, че не сж могли да намѣрятъ княгинята.

Царьтъ се надѣвалъ, че нѣкой отъ останалитѣ рицари ще се върне и ще доведе дъщеря му. Но никой отъ тѣхъ не се върналъ.

Тогава тежка скръбъ покрила, като черенъ облакъ двореца. Всички надежди угаснали. Никой не вѣрвалъ вече да се върне княгинята.

Презъ това време Вили, придворниятъ говедарь, продължавалъ да върши своята работа. Но като изкара говедата, той се спиралъ — да погледне отъ високата поляна къмъ двореца — тъкмо къмъ оня прозорець, предъ който обичала преди време да застава княгинята и да слуша неговата пѣсенъ. Тамъ се не показвалъ вече никой. Завеситѣ били спуснати.

И Вили си казвалъ:

— Онова старче ми обеща, че ще ми помогне да стана царь и да се оженя за най-хубавата мома на свѣта. По-хубава отъ нашата княгиня азъ не знамъ да има. За нея искамъ да се оженя. Но кжде и какъ да я намѣря?

Тѣй си казвалъ той и все се надявалъ, че джуджето ще дойде отъ невидѣлица да му помогне. Но то не идвало. И говедарьтъ решилъ, че

го е излъгало.

Единъ день, обаче, както стоелъ на поляната, Вили видѣлъ, че изъ земята излиза старчето, застава срещу него и му казва:

— Ако тръгнешъ право къмъ северъ, ще я намѣришъ. Натамъ тръгни: къмъ северъ, право къмъ северъ!

Веднага следъ това джуджето изчезнало и Вили незнаелъ, дали да повѣрва на очитѣ си. Може, най-сетне, тъй да му се е сторило.

Вечерта той поискалъ да се яви предъ царя. Казалъ за това на главния готвачъ. Оня му рекълъ:

— Защо ти трѣбва да безпокоишъ царя? Ако искашъ да ти се уголѣми заплатата, азъ ще отида при царя и ще му кажа. Ти заслужавашъ наистина по-голѣма заплата, понеже си работливъ и вѣренъ човѣкъ. Самъ азъ ще настоя и царятъ ще ме послуша: сигуренъ съмъ.

— Не, — казалъ Вили, — азъ искамъ да поговоря съ него по друга работа.

— По каква?

— Искамъ да ми позволи да тръгна да търся нашата княгиня.

Готвачътъ се изсмѣлъ.

— Приятелю, — казалъ — това не е говедарска работа. Я си гледай стадото. Не видѣ ли, колко юнаци се погубиха?

Но Вили настоялъ. Отвели го при царя.

— Какво има? — запиталъ господарятъ.

— Толкова години ти служи, царю честити, вѣрно и почтено. Ти си билъ къмъ мене винаги много добъръ. Искамъ да ти се отплатя за добрината. Дай ми отпускъ да тръгна да търся княгинята.

Царятъ се не изсмѣлъ на говедаря, но казалъ на околнитѣ:

— Жалко е, че тоя момъкъ си е изгубилъ ума. Що е станало съ него? Вижте нѣкакъ да му се помогне.

— Не, царю честити, — рекълъ Вили. — Азъ не съмъ лудъ. Но азъ може да полудѣя, ако ми не позволишъ да потърся княгинята. Азъ я обичамъ толкова, колкото и ти, колкото и всички други тукъ.

— Добре, — казалъ царятъ. — Ако е за позволение, давамъ ти го. Но кажи ми по-напредъ, кжде мислишъ да я търсишъ. Толкова рицари — все князе и царе — загинаха за дъщеря ми, та жалъ ми става за тѣхъ. Никой я не намѣри. Ти ли, който дори не си се училъ да въртишъ оржие, а знаешъ само да пасешъ говеда, ще я намѣришъ? Та може да

я е отвлѣкълъ нѣкой змей! Какъ ще се боришъ съ него, за да я освободишъ? Може пъкъ да я е открадналъ рогатиятъ исполинъ. Надявашъ ли се да го надвиешъ?

— Ехъ, ако загина, царю честити, поне ти не ще изгубишъ нищо.

— Не, не. Азъ ще изгубя добрия си говедаръ, а добъръ говедаръ се намира толкова мжно, колкото и добъръ държавенъ съветникъ.

— Царю честити, — настоялъ Вили, — азъ съмъ решилъ да тръгна, — па каквото ще да стане.

Царътъ отстъпилъ. Той позволилъ на пастира да замине и заповѣдалъ да му дадатъ конъ и оржие. Но Вили нито взелъ оржието, нито яхналъ коня. Той се задоволилъ само съ това — да си вземе храна за по пжтя.

Тръгналъ. Вървѣлъ все къмъ северъ, както му било казало джуджето. Много дни подъ редъ пжтувалъ. Миналъ полета, гори, планини, бърда, рѣки. За да провѣри, дали не е тръгналъ въ друга посока, всѣки день се спиралъ на пладне, когато сѣнкитѣ сж най-кжси. Обръщалъ се съ грѣбъ къмъ слънцето и тръгвалъ право натамъ, накждето сочала сѣнката му, като запомнялъ точно посоката.

Най-после стигналъ до едно голѣмо езеро. Върѣдъ езерото имало островъ, а на него се издигалъ високъ замъкъ. До замъка не можело да се отиде, тѣй като нѣмало лодка. Но Вили почналъ да обикаля по брѣга, за да разгледа замъка отъ вси страни. Замъкътъ билъ заобиколенъ отъ дървета; виждали се само горнитѣ му катове. Дълго вървѣлъ Вили, докле стигне до оная частъ на езерото, дето замъкътъ билъ най-близо до брѣга.

Тамъ се спрѣлъ. И ето, че отъ единъ прозорець на най-горния катъ се показала хубава руса девойка и почнала да му маха съ пѣстра копринена кърпа. Вили позналъ царската дъщеря. Позналъ и кърпата ѝ: съ нея се пребраждала тя, когато излизала на бързо да погали агънцето си.

Сърдцето на момъка затупкало отъ радостъ. Но какъ да мине презъ езерото, та да отиде въ замъка? Дошло му на умъ да повика на помощъ едно отъ джуджетата. Извадилъ Вили костената свирка и засвирилъ съ нея. Дошло онова момченце, на което билъ намѣрилъ обувкитѣ.

— Добъръ вечеръ, говедарю. Защо ме викашъ? Съ какво мога да ти помогна?

— Иска ми се, момченце, да мина презъ това езеро на острова, дето е замъкътъ. Можешъ ли ми помогна?

— Мога, мога. Ще се превърна на орелъ и ти ще ми се качишъ на гърба, да те пренеса отвждъ.

Въ мигъ джуджето се преобразило на орелъ. Вили го яхналъ и следъ малко се намѣрилъ на острова. Влѣзълъ въ замъка и по миризмата позналъ, кжде е кухнята. Отишелъ при готвача и го помолилъ да му даде нѣкаква работа.

— Работа ще се намѣри, — казалъ готвачътъ, — но най-напредъ кажи, отъ каква работа разбирашъ.

— Говеда паса.

— Добре. Тъкмо сега ни трѣбва говедаръ. Предишниятъ изгуби една крава и нашиятъ господаръ, царътъ-исполинъ, заповѣда да му отсѣкатъ главата. И съ тебе ще стане сжщото, ако изчезне нѣкое говедо.

— Нищо. Съгласенъ съмъ. Ще бжда внимателенъ. Азъ съмъ още отъ момче говедаръ, та съмъ свикналъ съ тоя занаятъ.

На другата заранъ Вили изкаралъ говедата на паша. Островътъ билъ голѣмъ, пасбища имало много. Говедарътъ извадилъ свирката си и засвирилъ. А отъ време на време издрѣнквалъ и съ звънеца, що му било дало джуджето. Говедата се навъртвали все около него.

Когато докаралъ вечерята говедата, княгинята стоела задъ прозореца и го гледала; но тоя пжтъ му не направила никакъвъ знакъ, защото великанътъ билъ на двора и броелъ говедата, както минавали, едно по едно, къмъ обора.

— Само да си ималъ късметъ да изгубишъ нѣкое говедо, веднага ще те заколя! — викналъ той на Вили и продължавалъ да брой.

Оказало се, говедата сж всички.

— Добъръ пастирь си ти, — казалъ тогава исполинътъ. — Азъ съмъ строгъ, но обичамъ ония, които си гледатъ добре работата. Ще ти дамъ голѣма заплата, за да останешъ при мене за винаги. Надявамъ се, че ще бждешъ все така внимателенъ.

Като рекълъ това, той потупалъ пастира по рамото и заповѣдалъ да го нагостятъ добре. После отишълъ на брѣга, качилъ се на своя вълшебенъ корабъ, който плувалъ, накждето му каже човѣкъ, и обиколилъ нѣколко острова. Тѣй правѣлъ той всѣка вечеръ и всички

риби, които живѣли въ езерото, се издигали надъ водата, щомъ корабътъ мине край тѣхъ, да се поклонятъ на царя.

Въ това време княгинята запѣла отъ прозореца пѣсенята, съ която казвала на Вили — когато настѣпи полунощъ, да отиде при нея, за да я освободи.

Говедарътъ разбралъ, що му се казва, но се престорилъ, че не чува пѣсенята. Отишелъ въ кѣщичката до обора, дето му било отредено да живѣе, и си легналъ да спи.

Спалъ той до срѣднощъ.

По срѣднощъ се събудилъ. Всички спѣли, не се чувалъ никакъв шумъ, нито въ двореца, нито въ околнитѣ сгради. Момъкътъ знаелъ, че царътъ-исполинъ е назначилъ стражи да пазятъ княгинята. Какъ ще се добере до стаята ѝ и какъ ще влѣзе?

Решилъ да се обърне и тоя пѣтъ за помощъ къмъ джуджетата. Извадилъ костената свирка и свирналъ два пѣти. Дошло момиченцето.

— Добъръ вечеръ, — рекло. — Съ какво мога да ти помогна?

— Желалъ бихъ да отида въ стаята на княгинята и да избавя своята другарка отъ робство.

— Добре. Тръгни следъ мене, ала мълчи: не казвай ни дума, защото иначе си загубенъ!

Джуджето вървѣло напредъ, а момъкътъ — следъ него. Стигнали до замъка. Тежката желѣзна врата се сама отключила и разтворила предъ тѣхъ. Влѣзли. Разтворила се и вратата, що водѣла къмъ стълбата! Момичето-джудже и Вили минавали отъ катъ на катъ.

Всички врати се отваряли широко предъ тѣхъ. Стигнали до стаята на княгинята. Тамъ стоели дванадесетъ души стражи, цѣли въоръжени. Щомъ джуджето се приближило до тѣхъ, тѣ попадали на пода като мъртви.

Влѣзли въ стаята. Княгинята била окована съ златни вериги. Можела да се движи по стаята, но не и да излиза отъ нея.

Момичето-джудже духнало върху веригитѣ и тѣ се разпаднали, сякашъ сж отъ паяжина. Следъ това троицата излѣзли отъ замъка и се запѣтили къмъ брѣга на езерото.

Джуджето казало на княгинята и говедаря:

— Добре запомнете, що ще ви кажа! Следъ малко азъ ще се превърна на голѣма щука и вие ще ме яхнете — да ви пренеса на другия брѣгъ. Отъ тамъ ще ви отнеса въ царството, отдето сте дошли,

като се преобразя на орлица. Но, каквото и да ви се случи, не бива да се плашите. Ако нѣкой отъ васъ издаде викъ, ще ви се случи нещастие.

И наистина, момчето скочило въ водата и въ мигъ се превърнало на щука — толкова голѣма, че не двама, а и четирима души биха могли да ѝ се яхнатъ на гърба. Вили ѝ княгинята ѝ се качили и тя заплувала.

Но въ това време стражитѣ, които били премрѣли, се съживили и, като си спомнили, че единъ момъкъ и едно момиче сж минали край тѣхъ, за да отидатъ при царкинята, надали викъ.

Събудилъ се исполинътъ и се научилъ отъ тѣхъ за станалото. Погледналъ презъ прозореца и видѣлъ голѣмата щука, че плува по езерото, а на гърба ѝ седятъ говедарътъ и княгинята.

— Ей сега ще ви дамъ да ме разберете! — кимналъ той.

Въ мигъ исполинътъ магьосникъ се преобразилъ на орелъ и полетѣлъ надъ езерото. Момъкътъ и момата го видѣли и се уплашили. Щуката сжщо го усѣтила, че лети къмъ тѣхъ. Тя се гурнала дълбоко подъ водата, дето повлѣкла и ония, които я били яхнали.

Княгинята се уплашила — да не би да се удави. Тя надала викъ — колкото ѝ сила държи. Щомъ се чулъ тоя викъ, щуката се изгубила — сякашъ се разтопила въ вълнитѣ на езерото.

Орелътъ сграбчилъ момъка и момата въ ноктитѣ си и ги отнесълъ въ замъка.

Тамъ той приелъ отново прежния си видъ. На стражитѣ било заповѣдано да затворятъ говедаря въ една подземна тъмнична килия, тѣсна и влажна. Що се отнася до княгинята, нея заключили отново въ сжщата стая, дето била затворена по-рано, ала тоя пжтъ исполинътъ назначилъ да я пазятъ не дванадесетъ, а тридесетъ стражи.

Вили лежалъ въ тъмницата и се ядосвалъ, че не е успѣлъ да отърве царската дъщеря. Той знаелъ сигурно, че исполинътъ ще го накаже съ смъртъ. Що да стори?

Добре, че свирката била въ джеба му. Той я извадилъ. Свирналъ веднѣжъ. Никой не дошелъ. А Вили се надявалъ да се яви момчето джудже. Свирналъ втори пжтъ, но и тогава не се явилъ никой.

— Ще счупя свирката — си казалъ той. — Нали тѣй ми поржча старчето да направя, когато изпадна въ голѣмо нещастие? Отъ това по-голѣмо — кжде?

И той счупилъ костената свирка.

Въ сжщия мигъ се явило старчето и го запитало, що желае.

— Какво друго ще желая, освенъ да изпълнишъ своитѣ обещания? — отвърналъ Вили. — Ако си спомняшъ, ти ми обеща, че ще имамъ голѣмъ царски дворецъ, ще стана царъ и ще се оженя за най-хубавата мома на свѣта. Ни едно отъ тия три обещания ти не си изпълнилъ до сега. Напротивъ, толкова години все говеда пасохъ, а напоследъкъ — както ме виждашъ — лежа и въ тъмница. Не е ли време да изпълнишъ обещанията си?

— Добре, — казалъ старецътъ. — Ще ги изпълня. — Тръгни съ мене!

Вратата на тъмницата се отворила. Старецътъ и Вили излѣзли. По единъ подземенъ коридоръ тѣ стигнали до първия катъ на замъка. Всички врати се разтваряли предъ тѣхъ. Минали презъ богато наредени и украсени покои, докле стигнатъ до една голѣма стая, която служела за съкровищница на исполина. После влѣзли отъ нея въ друга, още по-голѣма, дето били наредени оржжията на царя-магьосникъ.

Тамъ имало броня, мечове, шлемове и щитове, все позлатени и украсени съ скъпоценни камъни. Къмъ тѣхъ старчето дори и не погледнало. То отишло въ дъното на стаята и отворило единъ желѣзенъ ковчегъ, отъ който извадило стари оржжия и броня. Тѣ били отъ желѣзо, но толкова вехти, че на много мѣста били вече ръждясали.

Като ги извадилъ, старецътъ запалилъ огънь и казалъ на Вили:

— Съблѣчи си дрехитѣ и ги изгори, па облѣчи тая броня и се въоржжи съ това оржжие.

Когато това станало, старчето казало на Вили:

— Бронята що носишъ, и оржжието, съ което си въорженъ, сж най-здравитѣ на свѣта. Додето си въ тѣхъ, ти си непобедимъ. Никакво оржжие не може да те нарани, камо ли да те убие. Сега ще се върнешъ въ тъмницата и ще чакашъ да дойде часътъ, когато ще се изпълнятъ едно по едно тритѣ обещания, що ти дадохъ.

Следъ тия думи старчето отвело момъка отново въ тъмничната килия и се изгубило.

Съмнало се. За да се избѣгнатъ всѣкакви по-нататъшни опити за отвличане на княгинята, великанътъ решилъ да се ожени за нея. Той разпратилъ хора да поканятъ всичкитѣ му роднини и приятели на сватба. Въ сжщото време заповѣдалъ на своитѣ готвачи да сготвятъ за сватбаритѣ вкусни госби, а на ония, които работѣли въ избитѣ — да

наточатъ отъ най-старитѣ вина. Поржчалъ и на придворнитѣ музиканти да се приготвятъ, за да свирятъ на сватбата.

Въ стаята на царкинята надошли шивачки и шивачи да ѝ взематъ мѣрка за вѣнчални дрехи. Други придворни жени почнали да ѝ избиратъ накити: гривни, прѣстени, огърлици, корона. Най-сетне я облѣкли, както прилѣга на булка царица. Но тя не била доволна отъ тия приготовления. Презъ цѣлото време плачела. Както и да я утешавали придворнитѣ жени, тя не можела да се утеша.

Вечерта засвирили музикитѣ, и сватбаритѣ почнали да пристигатъ на пѣстри кораби. Всичко било готово. Царьтъ заповѣдалъ на двама джелати да отидатъ въ тъмницата и да изведатъ затворника, да го докаратъ при него и да го обезглавятъ предъ всички.

Но, като отишли въ подземната килия, не намѣрили говедаря. Тамъ стоялъ рицаръ, облѣченъ въ броня и въоръженъ. Върнали се, та казали на исполина за това.

— Който и да е той — рекълъ имъ царьтъ, — ще го доведете!

— Но какъ да го доведемъ? Ние сме само двама, а той е добре въоръженъ.

— Тогава да отидатъ четирима. Четиридесетъ души дори нека да отидатъ, но азъ искамъ да ми се доведе тоя рицаръ — да го видя, кой и какъвъ е!

Тръгнали четиридесетъ стражи, добре въоръжени, къмъ тъмницата. Тѣ казали на Вили, че царьтъ го зове при себе си. Момъкътъ се не уплашилъ отъ тѣхъ. Тръгналъ подире имъ, защото и неговото намѣрение било да се срещне съ исполина, лице съ лице.

Като отишелъ въ празнично наредения чертогъ, изпълненъ съ гости, Вили се изправилъ предъ исполина и го запиталъ, що иска отъ него.

— Нищо не искамъ, — рекълъ магьосникътъ. — Ти ще бждешъ наказанъ съ смъртъ, — затова, че се опита да откраднешъ моята годеница.

— А ти не заслужавашъ ли смъртъ поради това, че я открадна отъ баща ѝ?

— Добре тогава. Ще се биемъ на двубой. Който победи негова ще бжде момата.

И, като се обърналъ къмъ своя оръженосецъ, царьтъ му заповѣдалъ да отиде и му донесе онова старо оръжие, което прави

човѣка непобедимъ.

Оржженосецътъ отишелъ въ онази стая, дето се пазѣли оржжията на исполина. Той отключилъ ковчега. Въ него имало друго желѣзно въоръжение, което старчето било сложило, следъ като извадило онова, що дало на момъка. Взелъ го оржженосецътъ и го отнесълъ на господаря си. Великанътъ облѣкълъ бронята, запасалъ си меча, сложилъ си на главата шлема и взелъ щита, па рекълъ на момъка:

— Хайде сега, да си премѣримъ силитѣ. Нападай!

Очитѣ на исполина свѣтѣли отъ яростъ. Но Вили се не уплашилъ. Той изтеглилъ своя мечъ. А мечътъ билъ такъвъ, че — щомъ се извади отъ ножницата — пламвалъ. Дълги огнени струи полетѣли отъ него къмъ исполина.

— Стой! — рекълъ магъосникътъ. — Тукъ трѣбва да има измама.

И, като се обърналъ къмъ своя оржженосецъ, рекълъ му:

— Виждамъ въ ржката на своя противникъ сжщия мечъ, който ти поржчахъ да ми донесешъ. И бронята му е сжщата, и щитътъ, и шлемътъ. Да не би да си сбъркалъ?

— Не съмъ, господарю. Това въоръжение извадихъ отъ ковчега, който бѣше заключенъ и ключа пазѣше ти. Нали ми го даде преди малко?

— Добре. Тогава да се биемъ.

И той изтеглилъ меча си, но отъ него не излѣзли пламъци. Напротивъ, мечътъ се оказалъ ржждясалъ. Исполинътъ се уплашилъ и пребледнѣлъ.

Въ това време, безъ да чака повече, Вили се хвърлилъ къмъ исполина и го ударилъ съ меча си толкова силно, че му отсѣкалъ главата.

Сватбаритѣ се ужасили. Всѣки побѣгналъ — кждето му видятъ очитѣ. Вили хваналъ подъ ржка княгинята и я извелъ отъ омагъосания дворецъ.

Когато стигнали до брѣга на езерото, тамъ ги чакалъ огроменъ лебедъ, който ги поканилъ да се качатъ на гърба му, за да ги пренесе отвъдъ. Тоя лебедъ не билъ нѣкой другъ, а самиятъ старецъ, комуто Вили билъ върналъ преди години звънеца.

Като минали на другия брѣгъ, лебедътъ полетѣлъ и понесълъ момъка и момата право къмъ онова царство, отдето били дошли.

Съ каква почуда видѣли царьтъ и царицата голѣмия лебедъ, че лети къмъ двореца и кацва на площадката, предъ стълбата! И каква радостъ изпълнила сърдцата имъ, като разбрали, че двамата, които носи тоя лебедъ, сж дъщеря имъ и говедарьтъ.

Царьтъ се разпоредилъ да направятъ приготовления за разкошна сватба. Вили се вѣнчалъ за княгинята и заживѣлъ съ нея въ двореца, но — разбира се — не пасълъ вече говедата на своя тѣсть.

Дълги години преживѣли тѣ двама въ доволство и щастие. Народили имъ се синове, внуци и превнуци.

Ония, които сж ходили въ това далечно царство, казватъ, че въ тамошния дворець се още пазѣла счупената костена свирка и звънецътъ, що дало старчето на Вили. Но азъ не съмъ ходилъ тамъ и не съмъ ги виждалъ.

ДЯВОЛЪ И СЕЛЯНИНЪ ШВЕДСКА ПРИКАЗКА

Единъ селянинъ закаралъ кравата си да пасе. Като стигналъ на пасбището, прекръстилъ се и рекълъ:

— Господи, Боже, моля Ти се, запази ми кравичката отъ зло!

Другъ добитъкъ, освенъ кравата, той нѣмалъ.

Чулъ го дяволтъ, който се билъ скрилъ въ ближния храсталакъ, и си казалъ:

— Такива сж хората: неблагодарни и неразумни. Случи ли се нѣщо добро, на Бога благодарятъ. А когато имъ се случи нѣщо зло, мене проклинатъ. Споредъ тѣхъ, добринитѣ идватъ все отъ Бога, а злинитѣ — отъ дявола.

Минало, що минало, кравата навлѣзла въ едно тресавище, затънала и не можела да излѣзе. Дошелъ селянинтъ, видѣлъ я и казалъ:

— Проклетиятъ дяволъ! Вижъ, кжде я е тласналъ: да се чудя, какъ да я извадя!

Чулъ тия думи дяволтъ и си казалъ:

— Тѣй е то. Тоя глупавъ селякъ и не помисля, че азъ не само не съмъ му завлѣкълъ добичето въ тресавището, но не съмъ дори и излизалъ отъ тоя храсталакъ. И пакъ хули мене!

Постоялъ селянинтъ, погледалъ, па тръгналъ за село — да повика хора, та съ дружни сили да измъкнатъ затъналата крава.

А дяволтъ въ това време намислилъ да излѣзе отъ храсталака и да изтегли кравата.

— Най-сетне, поне веднѣжъ нека дамъ случай на човѣка да ми благодари и да ме похвали.

Взелъ той една билка, съ която дяволитѣ и вещицитѣ подмамватъ добитъка, подаль я на кравата и тя излѣзла отъ тресавището. Поела отново къмъ пасбището.

Идва селянинтъ, заедно съ нѣколцина свои съседи. Гледа — кравата си пасе спокойно.

— Слава Богу, — рекълъ, тя била излѣзла вече! Добъръ Господъ,
че я измъкналъ!

ДЯВОЛЪ И ВЕЩИЦА ШВЕДСКА ПРИКАЗКА

Веднѣжъ единъ дяволъ и една вещица почнали да се препиратъ, кой отъ двамата е по-хитъръ.

— Азъ съмъ, — казвалъ дяволътъ. — Не си ли слушала, че хората казватъ: „Хитъръ човѣкъ, брей! Цѣлъ дяволъ!“

— Ти недей слуша, що казватъ хората, — думала вещицата. — Тѣ се боятъ отъ тебе, затова те хвалятъ, че си хитъръ. А ти не си по-хитъръ отъ мене. Ако искашъ, да се хванемъ на облогъ.

— Добре, да се хванемъ.

Обзаложили се. Ако дяволътъ надхитри вещицата, тя ще му подари златна лула. Ако ли тя излѣзе по-хитра отъ него, той ще ѝ направи златни чехли. Лулата трѣбвало да бѣде такава, че колкото и да се пуши съ нея, тютюнътъ ѝ да се не свършва, а чехлитѣ да бѣдатъ толкова здрави, че колкото и да ходишъ съ тѣхъ, да нѣма скжсване.

Добъръ облогъ. Толкова добъръ, че — като дочули за него дяволитѣ, завидѣли на своя братъ. И решили да му прѣчатъ, та да не вземе златната лула. Тѣкмо намисли да направи нѣщо, тѣ усѣтятъ намѣрението му и развалятъ работата. Не му вървѣло никакъ на дявола, откакъ се обзаложилъ. Затова гледалъ и да се не среща съ вещицата.

Но тя виждала всичко. Единъ день отишла при него и го попитала:

— Е, дяволе, какъ ти вървятъ хитринитѣ? Има ли да се похвалишъ съ нѣщо?

— За сега нищо ново. Но тия дни съмъ се заелъ да направя нѣщо, което иска голѣма хитрина. Има едни селяни, младоженци. Много се обичатъ. Намислилъ съмъ да ги скарамъ.

— Добре, — казала вещицата. — Ако ги скарашъ, ще ти дамъ лулата. Но ако не успѣешъ, остави тая работа на мене: иска ми се да походя съ златни чехли.

Правиль-струвалъ дяволътъ, не можалъ да смрази мжжа и булката.

Рекълъ си тогава:

— Нека се опита и вещицата: да я видя. Щомъ не успѣхъ азъ, тя ли ще успѣе?

Вещицата отишла въ кжщата на селянина. Мжжътъ не билъ въ кжщи, тръгналъ билъ за дърва. Жената му била сама.

— Добъръ день, булка.

— Далъ Богъ добро, бабо.

— Много добъръ мжжъ имашъ.

— Слава Богу, наистина, е много добъръ. Ни веднъжъ не ми се е скаралъ. Угажда ми въ всичко. Все въ очитѣ ме гледа. И птиче млѣко да поискамъ, ще ми намѣри.

— Така изглежда, — рекла вещицата, па — като си снишила малко гласа — прибавила: — Но, да ти кажа, отначало всички мжже сж такива, а отпосле се измѣнятъ. Нали и азъ съмъ имала мжжъ, та зная! Мжжъ ти има брада съ три дълги косъма. Отрѣжешъ ли ги, той ще си остане все такъвъ, какъвто е сега. Оставишъ ли ги да порастатъ, мжжкото зло у него ще порасте и ще видишъ, че следъ време нѣма да можешъ го позна.

— Щомъ това му било цѣрътъ, работата е лесна, — казала жената. — Мжжъ ми има обичай да си поспива следъ обѣдъ. Когато заспи, ще взема бръснача и ще ги отрѣжа.

Следъ това вещицата отишла въ гората, при мжжа.

— Помага Богъ, синко.

— Далъ Богъ добро, бабо.

— Дърва ли сѣчешъ?

— Дърва зеръ. Трѣбватъ за въ кжщи. Да има на що да готви булката.

— Добре правишъ, добре. Па и булката ти е много добра. Какъ я намѣри такава? Да ти се не начуди човѣкъ!

— Много добра е, да я поживи Господъ.

Постояла вещицата, погледала, па рекла:

— Добра, добра, като жена. Не е отъ жена по-добра! Ние, женитѣ, си знаемъ, какви сме. Азъ съмъ стара: единиятъ ми кракъ е вече въ гроба, та не бива да си кривя душата. Който е водилъ жена, той знае.

Селянинът се замислил, като чул тия думи.

— Ба, — рекъл — моята булка не е като другитѣ жени.

— Дано не излѣзе като тѣхъ. Но кой я знае? Не си ѝ въ сърдцето. Легнешъ да спишъ, а тя — не дай Боже! — грабне бръснача, та те заколи. Какво правишъ тогава?

— Не думай такива думи, бабо! Грѣхъ ти на душата!

— А бе, азъ не казвамъ за жена ти, ами съмъ виждала такива жени, та за това ти говоря. Все се попредпазвай, когато легнешъ да си поспишъ: не е зло! Легни престори се на заспалъ, па гледай, що ще стане!

Мжжътъ, разбира се, не повѣрвалъ, че жена му ще направи нѣщо такава, но — ще, не ще — запомнилъ думитѣ на бабата. Отишелъ си въ кѣщи. Похапнали. Той легналъ да поспи и се престорилъ на заспалъ.

Булката му издебнала тоя мигъ. Взела бръснача, приближила се тихичко до мжжа си и го хванала за брадата.

Той скочилъ.

— Какво правишъ ти? Искашъ да ме заколишъ ли?

И я ударилъ толкова силно, че я съборилъ на земята. Викналъ следъ това съседитѣ и имъ разправилъ, що мислѣла да направи жена му. Разчуло се по цѣлото село. Отъ тоя день въ кѣщата на младоженцитѣ почнали да се чуватъ всѣки день кавги. Мжжътъ си казвалъ на ума: „Тази жена е намислила да ме убие и да се омжжи за другиго“. Я тя си мислѣла: „Имаше право бабата, като ми казваше, че мжжкото зло расте, колкото расте брадата съ ония три проклети косъма. Мжжътъ ми стана цѣлъ разбойникъ: да му се не надявашъ“.

Отишла вещицата при дявола и си поискала чехлитѣ. Далъ ѝ ги дяволътъ: нѣмало що да прави, тя излѣзла по-хитра отъ него. Но той билъ толкова ядосанъ, за дето вещицата спечелила облога, че се не стѣрпѣлъ да ѝ каже:

— Проклетата вещице, ти може да се мислишъ за много хитра, но не си толкова хитра, колкото си зла. Никому добро не си направила. Напраздно хората обвиняватъ все мене и моитѣ братя за всичко зло, което имъ идва до глава. Ето, и тия селяни ще казватъ: „Какъвъ проклетъ дяволъ ни влѣзе въ кѣщата, та ни раздѣли“ А пѣкъ то не е дяволътъ, а си ти, зла вещице.

— Тѣй ли, — викнала бабата. — Да не мислишъ, че азъ съмъ като тебе — само зло да правя? Азъ правя и зло, и добро. Да се

хванемъ на облогъ, че на тогова, комуто ти ще направишъ зло, азъ ще направя голѣмо добро.

— Бива, — рекълъ дяволътъ. — На що да се обзаложимъ?

— Който изгуби облога, да се удави въ морето.

— Съгласенъ съмъ.

Дяволътъ сключилъ договоръ съ единъ търговецъ, човѣкъ лакомъ за печалби. Условието имъ било: каквито стоки и да накупи търговецътъ, дяволътъ да му помогне да ги продаде за три месеца и то съ двойна печалба; това ще продължава седемъ години; върви ли работата тъй, следъ седмата година дяволътъ ще вземе душата на търговеца.

Работитѣ тръгнали отъ добре по-добре. Търговецътъ купувалъ най-скъпи стоки и ги продавалъ съ двойна, че дори и съ тройна печалба. И никоя стока не се задържала повече отъ два-три месеца. А много нѣщо се продавало още на другия день. Търговецътъ билъ толкова доволенъ отъ помощта на дявола и толкова се увлѣкълъ въ купуване и продаване, че не усѣтилъ, какъ минали седемтѣ години.

На последния день отъ седмата година вещицата влѣзла въ магазина на търговеца. Влѣзла съ златнитѣ чехли.

— Откъде ти сж тия чехли, бабо? За колко ги купи?

— Не съмъ ги купила. На облогъ ги спечелихъ.

— Съ кого се обзаложи?

— Съ дявола.

— Моля ти се, недей ми приказва за него, че утре вечеръ ще дойде да ми вземе душата!

— Защо ще ти я вземе?

— Договоръ имаме: каквото купя, да се продаде най-късно следъ три месеца. Какво прави, какво струва тоя пусти дяволъ, не знамъ, но проклетитѣ стоки все се продаватъ — не чакатъ и три месеца.

— Тогава ти трѣбва да си много доволенъ, а?

— Какво приказвашъ? Какъ ще съмъ доволенъ? Утре ще ми вземе душата. Най-голѣмо добро ще ми направи онзи, който ме отърве отъ дявола. Не ща му вече ни печалбитѣ ни нищо. Не искамъ и да го знамъ.

— Има една стока, която ти не можешъ продаде не за три месеца, но и за три години.

— Коя е тя? Кажу ми я да я купя!

— Мене купи! Комуто и да ме продавашъ, никой нѣма да ме вземе. И самъ дяволтъ не ще иска да ме купи.

Търговецътъ купилъ вещицата, намазалъ я съ катранъ и я облепилъ съ пера и пухъ, па я затворилъ въ клетка. До вечерята на другия день всичко, що билъ накупилъ, се разпродадо. Само голѣмата грозна птица останала. Никой не ще да я купи.

Дошелъ дяволтъ.

— Хайде, байно, съ мене! — казва той на търговеца. — Тръгвай! Срокътъ изтече.

— Не мръдвамъ отъ тука. Ти си не устоя на обещанието. Нали всичката ми стока щѣше да се продаде? Остана ей оная птица, въ клетката.

Погледналъ дяволтъ — въ клетката стои вещицата и се хили.

— Ти ли си, проклета бабо? То се знае, че такава стока, като тебе, никой нѣма да купи. И азъ не те купувамъ: за какъвъ бѣсъ ми си? Отъ тебе само зло може да се очаква.

— Да ме извинишъ! — рекълъ търговецътъ. — Азъ видѣхъ отъ нея най-голѣмото добро: тя ми отърва душата.

Вещицата спечелила облога и дяволтъ се удавилъ.

ЖИВОТНИТЪ ЗИМУВАТЪ

РУСКА ПРИКАЗКА

Единъ бикъ вървѣлъ по гората. Срещналъ овенъ.

— Накжде, овньо?

— Ще искамъ отъ зимата малко топли дни, биче. А ти — накжде?

— По разходка.

— Да вървимъ заедно.

— Да вървимъ.

Тръгнали заедно. Срещнали свиня.

— Накжде, свиньо?

— Ще поискамъ отъ зимата малко топли дни, приятели. А вие накжде сте тръгнали?

— И ние натамъ. И ние за това.

— Тогава да вървимъ заедно.

— Да вървимъ.

Тръгнали тримата по-натамъ. Срещнали гжска. Спрѣли я.

— Накжде, гжско?

— Ще искамъ топли дни отъ зимата.

— Тогава тръгвай следъ насъ! И ние сме тръгнали по сжщата работа.

Тръгнали четиримата. Вървятъ: бикътъ най-напредъ, следъ него — овенътъ, после — свинята, а най-отзадъ — гжската. По едно време срещнали пѣтель.

— Чакай, петльо! Накжде?

— Ще искамъ топли дни отъ зимата, братя. А вие — накжде?

— И ние отиваме по сжщата работа. Тръгни съ насъ!

— Да тръгна. Много обичамъ весела дружина. Самъ не ми се върви.

Тръгнали петимата. По едно време пѣтельтъ запиталъ гжската, знае ли, кжде живѣе зимата.

— Не знамъ, — отвърнала гжската. — Свинята знае.

— Накжде вървимъ, свиньо? Знаешъ ли пжтя къмъ зимата?

— Не го знамъ, гжско. Трѣбва да го знае свинята. Нея запитай.

— Свиньо, знаешъ ли, накжде ни водишь?

— Азъ не ви вода, а — овенътъ. Той знае пжтя. Него запитайте.

— Овньо, накжде си ни повѣлъ. Тоя пжть води ли къмъ кжщата на зимата?

— Не знамъ. Не виждате ли, че ви не вода азъ, а — бикътъ? Той знае пжтя.

— Накжде води тоя пжть, биче? Къмъ кжщата на зимата ли?

— Кой го знае накжде води! Не виждате ли, че вървимъ на посоки?

Спрѣли се на единъ кръстопжть. Нѣма кого да запитатъ, по кой пжть се отива къмъ живелището на зимата. Мислили, мислили, найсетне бикътъ рекълъ:

— Слушайте, братя! Да тръгнемъ хе по онзи пжть. Все ще ни заведе нѣкжде. А колкото за зимата, и безъ да я търсимъ, тя ще ни намѣри.

Тръгнали по пжтя и той ги отвелъ въ една гора. Спрѣли се тамъ. А додето вървѣли, много време се минало. Почнали да си приказватъ:

— Струва ми се, че застудява, — рекълъ бикътъ.

— Азъ не усѣщамъ нищо, — казалъ овенътъ, — но вълната ми се развѣва. Трѣбва да е излѣзълъ вѣтъръ.

— Студено ми е на зурлата, — продумала свинята. — Май че зимата приближава.

— Наближава, приближава, — рекла гжската. — И азъ усѣщамъ.

— Кукуругуууру! — обадилъ се пѣтельтъ. — Нека приближава. Нали сме тръгнали да я диримъ?

Зарадвали се всички, че зимата иде. Но по едно време бикътъ казалъ:

— Здраво се застуди, братя. А зимата я още нѣма да ѝ поискаме топли дни. Кжде да вървимъ да се топлимъ?

— Кажи ти, кжде! — викнали животнитѣ изъ единъ гласъ.

— Хайде да си направимъ кжща. Инакъ ще измрѣземъ. Азъ ще насѣка греди, а вие ще ги наредите и сковете. Ще си имаме кжща — който ни види, да ни завиди. Отъ студъ нѣма да се боимъ.

Но другитѣ животни били ленивички. Никакъ имъ се не работѣло.

Овенътъ рекълъ:

— Моятъ кожухъ ме топли. Вижте, колко му е гжста вълната. И безъ кжща ще прекарамъ студенитѣ дни.

Свинята казала:

— Мене не ме е страхъ отъ студове, каквито и да сж. Ще се заровя въ земята и ще презимувамъ.

Гжската се обадила:

— И на мене е лесно. Ще кацна на нѣкое дърво, ще си постеля едното крило, а съ другото ще се покрива. Нѣма да усѣтя ни студъ, ни мразъ.

Пѣтельтъ викналь:

— И азъ не ща кжща. И азъ имамъ крила. Комуто трѣбва кжща, да си направи.

Разбралъ бикътъ, че ще трѣбва самъ да се залови за работа.

— Правете както щете, — рекълъ. — Азъ ще си градя кжща. И безъ помощници ще мина.

Насѣкълъ отъ гората дървета, набилъ ги въ земята, други наковалъ едно надъ друго до тѣхъ и се издигнала кжща. Заживѣлъ въ нея.

Дошла зимата. Но каква зима? Страшна и ужасна. Па и не била сама: и братъ ѝ билъ съ нея — мразътъ. На животнитѣ и на умъ не дошло да поискатъ отъ нея топли дни: тѣй ги стегнали студоветѣ, че всичко забравили.

Овенътъ отишелъ при бика и почукаль на вратата на кжщата му.

— Пусни ме, братко, да се огрѣя!

— Не, овньо, нѣма кжде. Само за мене има мѣсто. Ти си ималъ топльъ кожухъ, та и отвѣнъ ще презимувашъ. Не те пускамъ. Найсетне, поискай отъ зимата да ти отпусне малко топли дни.

— Зимата не ще да слуша. Искахъ, но не дава. Отвори ми. Ако ми не отворишъ, ще се засиля, та ще откъртя отъ стената нѣкоя греда. Тогава и тебе ще стане студено.

Подаль си бикътъ главата презъ вратата. Студено! Много студено! Ако не пусна овена, наистина ще откърти греда и въ кжщата ще почне да духа. А откърти ли още нѣколко греди — отъ студъ нѣма да може да се стои.

Пусналь овена. Въ кжщата нѣмало мѣсто за двамина, — ала като се посбрали — дори по-топло имъ станало.

Ето че и на свинята достудѣло. Потропала на вратата.

— Пусни ме, брате биче, да се погрѣя. Замръзнахъ. Люти студове започнаха.

— Що се боишъ отъ студоветѣ? Зарови се въ земята и презимувай. Или помоли зимата да ти даде топли дни.

— Стига си приказвалъ! Отваряй по-скоро. Ако ми не отворишъ, ще подрия съ зурлата си всички подпорки и ще ти съборя кжщата. Заклевамъ ти се, че ще я съборя.

Що да се прави? Видѣлъ бикътъ, че свинята се не шегува: наистина, ще му събори кжщата. Пусналъ я. За трима нѣмало мѣсто, но трѣбвало да се смѣстятъ. Посбрали се и въ кжщата станало още по-топло.

По едно време дошла гжската. И тя помолила да ѝ отворятъ.

— Нѣма мѣсто, — рекълъ бикътъ. — Мнозина сме и все сме едри. Напълнили сме кжщата. Па и защо ти е да влизашъ? Нали си имашъ две крила? Едното ще си постелешъ, а съ другото ще се завиешъ. Ще ти бжде по-топло, отколкото ни е намъ.

— Стига сж тия приказки! Отваряй по-скоро, че съмъ замръзнала. Ако ме не пуснешъ, ще изскубя всичкия мѣхъ отъ стенитъ и вѣтърътъ ще почне да духа въ кжщата ти. Ще измръзнете до единъ.

Пуснали и гжската. Дошелъ пѣтельтъ. Той пѣкъ заплашилъ бика, че ще се качи на покрива и ще смѣкне на земята всичката прѣстъ. Що да се прави? Трѣбвало да пуснатъ и него.

Кжщата на бика станала толкова тѣсна, че нѣмало кой накжде да се обърне. Но затова пѣкъ на животнитѣ било топло. Топло имъ било и весело.

Като се стоплилъ добре, пѣтельтъ почналъ да си пѣе пѣсни. Пѣе си и за нищо не го е грижа. Но ето, че го чула Кума Лиса. А тя отдавна не била си хапвала пѣтлешко месце. Приискало ѝ се да хване пѣтля и да го отнесе у дома си, но какъ да влѣзе въ кжщата?

По цѣли ноци обикаляла тя, за да разбере по миризмата и по гласоветѣ на животнитѣ, колко сж и какви сж. Видѣла, че сама не ще може да стори нищо. Потърсила помощникъ. И намѣрила — дори не е единъ, а двама. Кой? Мечката и вълка.

Отишла при тѣхъ и имъ казала:

— Дайте ми нѣщо за ядене, приятели.

— Нищо нѣмаме.

— Ами искате ли — азъ да намѣря ядене и за трима ни?

— То се знае, че искаме, но кжде ще го намѣришъ кумичке?

— Азъ съмъ го намѣрила вече и дори съмъ го заключила. Чака ни да отидемъ и да го изядемъ. За тебе, бабо Мецо, — цѣлъ бикъ. За тебе, кумчо Вълчо, — тлъстъ овенъ. А за мене — едно малко пѣтленце. Азъ съмъ доволна и отъ малко. Стига вамъ да е добре.

— Много ти благодаримъ, — рекли вълкътъ и мечката. — Никога нѣма да забравимъ добринитѣ, що ни правишъ. Хайде ни отведи да се нахранимъ.

Кума Лиса ги повела. Стигнали до кжщата. Спрѣли се. Слушатъ: отвжтре се разнасятъ звукове на всѣкакви животни.

— Колко животни си затворила, кумо Лисо? — попиталъ вълкътъ.

— Три затворихъ, но тѣ може да сж пуснали още.

— Не сж три, повече сж.

— Повече сж, много повече сж, — рекла и мечката. — Хайде, кумо Лисо, води ни!

— Не, тѣй не бива. Гоститѣ влизатъ най-напредъ, а стопанката — подире имъ. Азъ ще ви отворя, а вие ще влѣзете.

Мечката рекла на вълка:

— Ти, кумчо Вълчо, влѣзъ пръвъ, а азъ подиръ тебе. Ако влѣза първа азъ, ще се изплашатъ.

— Не, не, — казалъ вълкътъ. — Ти, бабо Мецо, ще влѣзешъ първа. Ти си по-силна и по-едра. Такъвъ почтенъ гостъ трѣбва да влѣзе пръвъ.

— Добре, — рекла мечката.

Лисицата потропала. Отворила се вратата и мечката влѣзла. Но тъкмо влѣзла, и бикътъ я притисналъ съ рогата си о стената, като си навелъ главата, па изревалъ:

— Овньюооо, дръъъжъ! Овньюооо, мушкай! Овньюооо, кжсай!

Овенътъ се разтичалъ, че — като мушналъ мечката въ ребрата, съборилъ я на земята. Свинята се притекла, разгрухала се и почнала да скубе козината на мечката. Гжската литнала, кацнала на главата на баба Меца и почнала да й кълве очитѣ. А пѣтельтъ — както билъ кацналъ на една греда — развикалъ се изъ цѣло гърло:

— Дайте я на менееее! Дайте я на менееее!

Вълкът и лисицата чули тия викове и търтили на бѣгъ. Баба Меца едвамъ успѣла да се отърве и да избѣга. Настигнала вълка и му казала:

— Кумчо Вълчо, такава ядене, каквото ни бѣше приготвила кума Лиса, нито съмъ яла другъ пътъ, нито бихъ искала да го ямъ още веднѣжъ. Такъвъ страхъ не съмъ брала никога. Тѣкмо влѣзохъ въ кжщата, кой знае отде се взе една проклета жена съ вила въ ржка: като ме забодe въ стената, почудихъ се, какъ да се откжсна. Че като надойдоха сума други хора — и домашни и гости: брой нѣмаха! Единъ ме мушка, другъ ме хапе, трети ме бодe съ шило въ очитѣ. Страхъ да те съвземе! „Тукъ ще ми e смъртъта“, — си казахъ. А единъ месаръ съ червена чалма, като се изправиль на гредата, па се навель и току замахва къмъ мене остъръ ножъ и крещи: „Дайте я на менеееее! На мене я дайтееееее!“ Да ме бѣха дали на него, кумчо Вълчо, на кжсове щѣше да ме насѣче.

БАБИНОТО ЯЙЦЕ

РУСКА ПРИКАЗКА

Имало едно време старецъ и баба. Тѣ си имали пѣстра кокошка. Снесла имъ въ зимника яйце — ама какво яйце! Шарено, писано, като на стругъ остъргано. И толкова твърдо, че се ни чупи, ни съ брадва сѣче. Засилилъ се старецътъ съ сѣкирата — замахналь, но не можаль да го разсѣче. Засилила се бабата съ теслата — и тя замахнала, но не могла да го разбие.

Викнали да плачатъ. Отде се взела една сива мишка — натиснала яйцето съ опашката си и го смазала. Толкова силна била тая мишка. Старецътъ плаче, бабата плаче, кокошката кудкудяче, вратитѣ скърцатъ, зимникътъ се тресе, чакъ на двора летятъ черупки отъ яйцето, цѣлата кжща се люлѣе — ще се събори.

Тръгнали поповитѣ дѣщери за вода. Видѣли стареца и бабата, че плачатъ.

— Защо плачешъ, бабо?

— Защо плачешъ, дѣдо?

А тѣ имъ отговарятъ изъ единъ гласъ:

— Какъ да не плачемъ, какъ да не плачемъ? Имаме си пѣстра кокошка. Снесе ни въ зимника яйце. Ама какво яйце! Да го бѣхте видѣли само! Шарено, писано, като на стругъ остъргано. И толкова твърдо, че ни брадва го сѣче, ни тесла го чупи. Засилихме се, па замахвахме съ сѣкирата и теслата, но не можахме да го счупимъ. Отде се взе пустата сива мишка? Като го натисна съ опашката си, отведнѣжъ го смаза. Потече онова яйце — цѣлия зимникъ напълни. На халось отиде. И кжщата ни се разклати, и дворътъ ни се изпълни съ черупки. Чудимъ се, що да направимъ.

Като чули това поповитѣ дѣщери, отъ голѣма скръбъ си хвърлили кърчазитѣ^[1] на земята, счупили си кобилицитѣ и се върнали въ кжщи съ праздни ржце.

— Ахъ, мамо, мамо! — викнали и дветѣ моми на попадията. — Нищо не знаешъ ти, нищо не чувашъ. А по свѣта ставатъ, какви ли не

нѣща.

— Какви нѣща?

— Какви ли? Ахъ, само да знаешъ, какви! Въ наше село има старецъ и баба. Иматъ си тѣ пѣстра кокошка. Снесла въ зимника яйце — ама да знаешъ, какво яйце! Голѣмо като бѣчва. И пѣстро, шарено, изписано — да му се не нагледашъ. Лѣскаво, гладко, сякашъ на стругъ остъргано, и толкова твърдо, че ни го трионъ разрѣзва, ни го брадва сѣче, ни го тесла чупи. Старецътъ замахналъ съ сѣкирата — не успѣлъ да го разрѣче. Бабата се притекла съ теслата и тя не могла да го счупи. Надошли съседитѣ имъ — кой съ трионъ, кой съ чукъ, кой — съ топузъ. Ударятъ, триятъ, чукатъ — никой не можалъ да счупи яйцето. Отде се взела една проклета сива мишка? Ама голѣма мишка — като планина. Съ опашката си го натиснала и го отведнѣжъ счупила. Не го и счупила, а смазала. Като потекло онова яйце — цѣлиятъ зимникъ се напълнилъ съ бѣлткъ и жълтъкъ, та се издавили хората. Само бабата и старецътъ се измъкнали презъ прозореца. Толкова силенъ билъ трѣсъкътъ, когато се смазало яйцето, че кжщата се срутила и похлупила всичко. Чакъ до извора, дето бѣхме, течеше бѣлткъ и жълтъкъ. Да видишъ сега, мамо: старецътъ плаче, бабата плаче, кокошката кудкудяче, цѣлото село се тресе, навсѣкжде хвърчатъ черупки! Твърди като камъни. Пукнаха ни кърчазитѣ, счупиха ни кобилицитѣ. Върнахме се съ праздни ржце.

Въ това време попадията размѣсвала тѣстото за хлѣбъ. Като чула, че старецътъ плаче, бабата плаче и кокошката кудкудяче, отъ голѣма скръбъ обърнала ноцвитѣ и разсипала тѣстото на пода.

Ето че дошелъ и дѣдо попъ отъ църква съ книга въ ржка.

— Ахъ, попе, попе! — викнала попадията. — Нищо не знаешъ ти, нищо не чувашъ. Отъ тукъ — на църква, отъ църква — тукъ. А по свѣта какви чудни и страшни нѣща ставатъ! Да чуешъ, нѣма да повѣрвашъ.

— Какви нѣща, попадийо?

— Какви ли, попе? Ахъ, само да знаешъ, какви! Въ едно далечно село има старецъ и баба. Силни хора и едри — цѣли великани. Иматъ си тѣ пѣстра кокошка — като паунъ хубава. Снесла имъ въ зимника яйце — ама да знаешъ какво яйце! Голѣмо като цѣла кжща. И пѣстро, шарено, изписано — да му се не нагледашъ. Що има животни по свѣта — все на него нарисувани. Лѣскаво, гладко, като на стругъ остъргано.

Муха да стъпи на него, ще се плъзне, та ще се разчекне. И толкова твърдо, че ни трионъ го рѣже, ни тесла го чупи, ни брадва го сѣче, ни чукъ го разбива. Старецътъ замахналь съ брадвата — не можаль да го разсѣче: брадвата отхвъркнала. Бабата замахнала съ теслата — и тя не можала да го счупи: теслата се изкривила и излетѣла отъ ржцетѣ й. Повикали съседитѣ. Надошли — кой съ трионъ, кой — съ чукъ, кой — съ топузь, кой — съ боздуганъ. Заудряли, зачукали, застъргали — никой не можаль да счупи яйцето, ни дори да го пробие. И знаешъ ли, що станало, попе? Кой знае отде дошла една мишка — черна, като дяволъ, — и голѣма, голѣма, голѣма, — колкото седемъ планини заедно. Да ѣ видишъ само опашката — отъ корабно вжже по-дебела! Да те удари съ нея, ще те пребие. Сложила си тя опашката на яйцето — само я сложила, безъ да натиска — и то се счупило. Като рукналь оня ми ти бѣлткъ и жълтъкъ отъ яйцето — препълнилъ се зимникътъ, издавили се хората, потжнала кжщата, цѣлото село се изгубило въ жълтъкъ и бѣлткъ. Че като потекло и насамъ, нашитѣ тръгнали да копаятъ ровъ около селото — дано спратъ жълтъка и бѣлтъка. То само това да е, иди-дойди! Толкова силенъ билъ трѣсъкътъ, когато се счупило яйцето, че на деветъ села наоколо изпопадали кжщитѣ. А пъкъ като се разхвърчали ония ми ти черупки, изпочупили дърветата по горитѣ. Само старецътъ и бабата се отървели, па дошли, та разказали всичко на дъщеритѣ ни. Кжсоветѣ отъ черупки счупили кърчазитѣ и кобилицитѣ на сума моми по изворитѣ. И сега да видишъ, попе: старецътъ плаче, бабата плаче, кокошката кудкудяче, деветъ града се тресатъ, чакъ до морето хвърчатъ черупки отъ яйцето. Както се бѣхъ навела надъ нощвитѣ, та месѣхъ хлѣбъ, като влетѣ презъ прозореца единъ кжсъ, че катурна нощвитѣ, — всичкото тѣсто разсипа на пода.

Като чуль тоя жаленъ разказъ, попътъ се толкова наскърбилъ, че почналь да кжса книгата, що държалъ. Кжсаль, кжсаль, кжсаль, докле накжсаль цѣлата книга.

Излѣзълъ вѣтъръ. Задухаль въ поповата кжща. Почналь да граби кжсчетата едно по едно и да ги хвърля презъ прозореца. Хвърляль, хвърляль, хвърляль, додето изхвърляль всички кжсчета. Свършили се кжсчетата — свърши се и приказката.

---

[1] Кърчагъ — старобългарска дума, означаваща глинен съд, малко гърне за пиене на течност, стомна. — Бел.ел.кор. ↑

ВЪ СТРАНАТА НА ЯБЪЛКИТЪ АНГЛИЙСКА ПРИКАЗКА

Това, за което ще ви разкажа, станало въ Англия. Край една пжтека, засадена отъ дветѣ страни съ голѣми дървета, седѣли трима души: старецъ, десетъ годишно момченце и момиче на тринадесетъ години.

Момичето казало на стареца:

— Дѣдо, както си почиваме, хайде да похапнемъ малко!

А старецътъ рекълъ:

— Мила Джемо, и азъ съмъ гладенъ, но торбата е праздна. Въ нея нѣма нищо.

И, като се обърналъ къмъ момчето, запиталъ го:

— Ти какво ще кажешъ, Биндо? Гладенъ ли си?

— Гладенъ съмъ, — отвърнало момчето, — но мога да потърпя. Малко пжти ли сме гладували?

Старецътъ и децата не били родомъ отъ Англия, а отъ Италия. Бащата на дветѣ деца билъ рибаръ. Той се удавилъ въ морето. Майка имъ умрѣла отъ треска.

Джема и Биндо останали въ ржцетѣ на дѣда си, който разигравалъ кукли. Но той печелѣлъ отъ тая работа толкова малко, че — когато станало нужда да се грижи за внучетата си — принудилъ се да замине за чужбина, подлѣганъ отъ единъ хитрецъ, който обещалъ да му намѣри тамъ работа. Тѣй и тримата се озовали въ Англия.

Стариятъ Епифанио не намѣрилъ работа. Оня, който го билъ отвелъ, ималъ намѣрение да се отърве отъ стареца, като вземе само децата и ги продаде въ нѣкой циркъ. Но Епифанио разбралъ това и успѣлъ да избѣга съ внучетата си.

Тѣ тръгнали отъ село на село да си изкарватъ прехраната. Джема била висока и стройна, черноока и хубава. Тя танцувала и пѣла нѣколко пѣсни, които била научила отъ дѣда си. Биндо сжщо танцувалъ. А старецътъ гледалъ на хората на карти и имъ правѣлъ фокуси. Отъ това живѣели тѣ.

Съ паритѣ, които печелѣли, едва можели да се нахранятъ криво-лъво. И на умъ не имъ идѣло, че ще могатъ нѣкога да спечелятъ достатъчно пари, за да се върнатъ въ родината си.

Тѣ гладували често. Търпѣли и студъ. Но понѣкога се случвали и добри дни. Голѣмата хубостъ на децата и тѣхната любезностъ привличали селянитѣ, и нѣкой добъръ чифликчия поканвалъ семейството да прекара две-три седмици въ чифлика, или пъкъ селскиятъ ханджия отпускаръ на стареца и внучетата му безплатна стая за ношуване, додето сж въ селото.

Както седѣли край пѣтя, Джема каза:

— Дѣдо, знаешъ ли, че наблизо, въ града, ще има утре панаиръ? Тамъ идватъ мнозина моряци и рибари! Тия хора сж били винаги добри къмъ насъ. Да отидемъ! Какво ще речешъ?

— Да отидемъ, — казалъ старецътъ. — Ако днесъ сме гладни, поне утре ще се нахранимъ.

Отвждъ оградата имало нива. Било време за жетва. Много хора работѣли на нивата. Нѣкои отъ тѣхъ си почивали, а други закусвали. Биндо ги гледалъ, гледалъ — и по едно време се разплакалъ.

— Искамъ да ямъ, — рекълъ той хълцайки. — Като ги гледамъ, прияжда ми се страшно.

Джема скочила.

— Не плачи, Биндо! Не плачи! Азъ ще имъ поискамъ да ти дадатъ нѣщо да хапнешъ.

Тя се пѣхнала презъ една дупка на оградата и влѣзла въ нивата.

— Братчето ми е гладно, — рекла. — Не бихте ли ми дали кжсче хлѣбъ.

Тя се изчервила: срамъ я хванало, че проси.

Жетваритѣ се обърнали. Нѣколко ржце подали на момичето хлѣбъ и печено месо. Джема имъ поблагодарила и си отишла.

А тѣ рекли:

— Тази е малката италианска танцовачка. Добре, че не я видѣлъ господарътъ. Той не може да търпи скитницитѣ.

Тѣкмо старецътъ и внучетата му трѣгнаха за града, на пѣтеката се показалъ конникъ. Той билъ младъ, хубавецъ и богатъ. Казвали го Филипъ Кери. Всички нивя и градини наоколо били негови. Освенъ това, той билъ и сѣдия, та трѣбвало да пази имота на хората и да преследва скитницитѣ.

Като видѣлъ италианцитѣ, той спрѣлъ коня си и ги запиталъ съ гнѣвнѣнь гласъ:

— Кой ви е позволилъ да влизате тукъ?

Старецѣтъ не разбиралъ английски. Той стоялъ, усмихвалъ се и се покланялъ на непознатия ездачъ.

Джема рекла:

— Ние си почивахме, господарю, а сега отиваме въ града. Вървимъ си по пѣтя. Нали по тоя пѣтъ може да върви всѣки?

— Не, — рекълъ строго конникѣтъ. — Това е пѣтека, минаваща презъ частни земи. Скитници като васъ не бива да минаватъ отъ тукъ.

— Скитници ли? — сопнала се Джема. — Ние не сме скитници, а — артисти.

— Артисти ли? Съ какво се занимавате?

— Танцуваме, показваме фокуси, а понѣкога — когато дѣдо има пари — той прави малки лотарии. Но сега нѣмаме ни стотинка.

— Лотарии ли? — запиталъ Кери, като се намръщилъ. — Значи, вие сте скитници и бездѣлници, а може би и обирници? По тоя начинъ ли се прехранвате?

— Ние танцуваме! — повторила Джема.

— Танцувате! Що отъ това? Можешъ ли да четешъ и да пишешъ?

— Не.

— На колко години си?

— Скоро навършвамъ тринадесетъ. Ще почна четиринадесетата. Биндо е на десетъ, а дѣдо е... Кой го знае, на колко е? Той е много старъ.

— Не говори ли той английски?

— Не. Той нѣма зѣби. А вашиятъ езикъ е много твърдъ: твърдъ е като дѣска.

— Стискай си зѣбитѣ, момиче! Мисли, що приказвашъ!

Джема познавала Кери, макаръ че той я виждалъ първица. Икономката на сѣдията веднѣжъ набила здраво Биндо за това, че измъкналъ отъ кокошарника две яйца, а другъ пѣтъ дветѣ деца паднали въ рѣцетѣ на градинаря, тѣкмо когато се прекачвали презъ оградата, за да бератъ плодове. Но Кери не знаелъ нищо за това.

— Ти не си и облѣчена по християнски, — продължавалъ той, ядосанъ отъ дрѣзкитѣ отговори на момичето.

— Ба! Азъ съмъ християнка и то повече отъ тебе, — възразила Джема, въ чиито жили почнала да кипи южната кръвъ. — Па и не е твоя работа, какъ съмъ облѣчена. Не си ми купилъ ти дрехитѣ!

— Безочливо момиче!

За мигъ Джема подскочила съ дивъ викъ къмъ седлото и ударила ездача силно по бузата.

Това станало толкова бързо, че Кери не успѣлъ да се опомни. Коньтъ му се изплашилъ и побѣгналъ назадъ. На всичко отгоре, и откъмъ нивята се зачули грѣмки смѣхове, които доказвали, че работниците сж видѣли оскърблението на господаря.

Додето Кери се справи съ подплашения конь, старецьтъ, момчето и девойчето побѣгнаха къмъ близкия градъ.

Филипъ Кери кипѣлъ отъ негодувание. Бузата му горѣла отъ силната плесница. Гордостьта му била оскърбена. Той чувствувалъ, че е станалъ за смѣхъ.

— Проклето тигърче! — прошепналъ той.

Най-сетне коньтъ му, уморенъ отъ диво препускане, се укротилъ. Сждията го отправилъ къмъ нивитѣ. Работниците посрещнали господаря си съ сериозни лица. Тѣ се боели отъ него, защото билъ строгъ. А всжщностъ той билъ добъръ по душа.

Скитниците стигнали въ градеца и се спрѣли въ ханчето, което било на края. Джема почнала да танцува. Тя танцувала тоя пжть толкова хубаво и съ такова увлѣчение, че даарето ѝ се напълнило съ дребни монети.

На зараньта градчето се оживило. На пристанището имало много кораби, готвещи се да отплуватъ въ морето. Улицитѣ гъмжели отъ хора: моряци, рибари, селяни, чифликчии, търговци, продавачки. Много свѣтъ се билъ насъбралъ за панаира. Едни били дошли да продаватъ, а други — да купуватъ.

Джема и Биндо събудили рано-рано дѣда си. Трѣбвало да се приготвятъ за работа. Епифанио засвирилъ съ кларнета си, а внучетата му затанцували. Джема скачала и биела даарето, което държала високо надъ главата си. Музиката и играта били отначало тихи и бавни, но постепенно се усилвали и ставали все по-бързи и по-бързи. Танцовачитѣ се въртѣли, скачали, надавали викове, а зрителитѣ ржкоплѣскали.

Това продължавало, съ кжси почивки, току-речи цѣлия день. Когато видѣлъ, че децата сж се уморили, старецътъ почналъ да прави своитѣ фокуси съ чаши, топки, грахъ и панички. А на ония, които искали да узнаятъ сждбата си, той гледалъ на карти. Джема превеждала на селянитѣ, защото дѣдо ѝ говорѣлъ на италиански.

Селянитѣ били много доволни отъ голѣмитѣ обещания на гадателя. Старецътъ предсказвалъ на всички щастливо бждеще. Обещавалъ имъ коне, крави, добра беритба, много пари и щастливи женитби. Момцитѣ се любували на хубавичката Джема, която никакъ не приличала на тамошнитѣ девойки. Всички били весели и доволни.

Слънцето почнало да залѣзва, когато изведнѣжъ се раздали тревожни викове:

— Полиция! Полиция!

Тѣлпата, която се била насѣбрала предъ ханчето, почнала да шушука. Двама стражари съ дървени прѣчки въ рѣце минали мълчаливо между разстѣпилитѣ се хора и отишли право при италианцитѣ. Безъ да кажатъ дума, стражаритѣ взели картитѣ, свирката, даарето и другитѣ прибори и казали на стареца, че го арестуватъ въ името на закона.

Епифинио почналъ да пита и да се оправдава, но никой му не обръщалъ внимание. Дори и не слушали, що приказва, защото говорѣлъ на италиански. Биндо се разплакалъ. А Джема, като постоела за мигъ, сякашъ вцепенена отъ очудване, изведнѣжъ се хвърлила върху стражаря, който държалъ дѣда ѝ, и му ухапала рѣката. Разяренъ отъ болка, стражарьтѣ хваналъ грубо момичето за рѣката, стисналъ Биндо за яката и ги повлѣкълъ. Джема се дърпала, викала, пищѣла, но не можела да надвие на двамата силни мъже.

Стражаритѣ повели арестуванитѣ по сжщия пѣтъ, по който били минали въ надвечерието. Тѣлпата почнала да негодува, че сж ѝ нарушили мирната забава, но стражаритѣ се развикали:

— И вие ли искате да отидете въ затвора? Не знаете ли, че фокуситѣ и гледането на карти сж забранени отъ закона? Тоя негодникъ ще има да полежи най-малко месецъ, ако не умре въ тъмницата.

По пѣтя къмъ участъка старецътъ непрестанно бърборѣлъ. Биндо пищѣлъ. Джема едничка мълчала: тя разбирала, че сж безполезни думи и оправдания.

Момичето не можело да разбере, каква имъ е вината. Цѣли четири години вече тѣ се скитали по тия мѣста, танцували, свирѣли и правѣли фокуси, а никой имъ не казвалъ, че това е лошо.

Отвели ги въ участъка и ги заключили въ затвора. Тамъ имало прѣсна слама, кърчагъ съ вода и малко вода. Дѣдото и внукътъ се тръшнаха на сламата и заплакали. Само Джема не плачела. Тя обмисляла нѣщо.

По едно време тя запитала дѣда си:

— Що сме имъ направили? Защо ни затвориха?

— Защото сме скитници, хора безъ постоянно живѣлище, — отвърналъ старецътъ. — Ние сме, както се казва, извънъ закона.

— Що значи това?

— Значи, че всѣки има право да постъпи съ насъ, като звѣрове.

— Но нали и ние си плащаме за храната и нощувката, като другитѣ хора?

— Да, но тѣмъ се струва, че крадемъ и лъжемъ, за да живѣемъ. Право да ви кажа, азъ отдавна се боехъ, че единъ день ще стане това, което се случи днесъ.

На сутринята затворницитѣ били изведени предъ сѣдиитѣ. Между тия сѣдии билъ и Кери. Джема познала веднага оногова, комуто била залепила плесницата. Филипъ Кери се загледалъ съ явно съжаление въ италианцитѣ. Тѣ били нещастни. Лицата на стареца и детето били подути отъ плачъ. По дрехитѣ и косата имъ имало слама. Дрехитѣ на Джема били смачкани. Очитѣ ѝ горѣли. Бузитѣ ѝ били болнаво зачервени, като на трескавъ човѣкъ.

Сѣдиитѣ заповѣдали на девойката да разкаже, какъ сж се озовали съ дѣда си и брата си въ Англия и какъ сж прекарвали до тогава. Тя говорила дълго. Най-сетне рекла:

— Вие ни арестувахте, безъ да имате право. Защо направихте това? Ние не правимъ нищо лошо. Танцуваме, дѣдо прави фокуси и гледа на карти. Защо стражарите му взеха сандѣчето съ приборитѣ? Защо ни взеха кларнета и даарето? Нима е честно да се ограби единъ беденъ старецъ? Ние не убиваме, нито крадемъ. Веднѣжъ Биндо откъсна една ябълка и азъ му се сърдихъ дълго. Идѣше ми да го набия, но го много обичамъ.

Сѣдиитѣ ѝ заповѣдали да спре. Повикали двамата стражари и нѣколцина селяни, които били на панаира. Селянитѣ потвърдили, че

старецътъ измъква отъ хората пари, като имъ прави фокуси и гледа на карти. Но дветѣ деца не правѣли нищо лошо. Вѣрно било, че тримата италианци нѣматъ постоянно мѣстожителство, а се скитатъ нагоре-надолу, за да преживѣятъ, както могатъ.

Когато излѣзълъ напредъ стражарьтъ съ превързана ржка и разказалъ, какъ Джема го ухапала, сждиитѣ почнали да негодуватъ. Но Кери гледалъ ту тѣхъ, ту стражаря и се усмихвалъ. Макаръ че той не разпитвалъ никого, Джема била увѣрена, че цѣлата работа е нагласена отъ него, за да си отмъсти за плесницата.

Старецътъ ѝ казалъ:

— Мила моя, ето тамъ оня господинъ, когото ти удари оня день. Не биваше да правишъ това. Твоята буйность ще ни погуби.

Джема побледнѣла и си навела главата. Тя признавала, че дѣдо ѝ казва право.

Сждиитѣ почнали да си приказватъ тихо. Кери мълчелъ. Той оставилъ на другаритѣ си да решаватъ. Сждиитѣ казали, че не бива да се позволява на разни скитници да кръстосватъ по страната. Хората се оплаквали, че има много кражби по чифлицитѣ. Но за стареца и за внучетата му тѣ не можели да кажатъ, че сж вредни хора. Да не била безразсждната постѣпка на Джема, щѣли да ги пуснатъ. Но тя ухапала стражаря, а това е вече престѣпление.

Старецътъ билъ осжденъ на едномесеченъ затворъ, а децата трѣбвало да бждатъ затворени въ приюта за малолѣтни престѣпници. Като чули присждата, италианците почнали да пицятъ, да реватъ, да хулятъ. Стражаритѣ се принудили да откъснатъ Джема отъ стареца и момчето.

Единъ стражарь я повелъ. Тя се извивала въ ржцетѣ му. Като видѣла Кери, когото смѣтала, че е виновенъ за всичко станало, тя го заплашила съ стиснатъ пестникъ и му викнала, колкото ѝ гласъ държи:

— Добре те ударихъ азъ вчера, злосторниче! Чакай, чакай! Още не се е свършило. Ще ти отплатя, както трѣбва.

Стражарьтъ ѝ запушилъ устата и я извелъ.

Единъ отъ сждиитѣ запиталъ:

— Нима тая уличница те е наистина ударила, Кери?

Кери се усмихналъ и отвърналъ.

— Наистина. Но азъ заслужавахъ това.

— Не разбирамъ тогава, защо ни предумваше да ѝ простимъ. Тя трѣбваше да бжде наказана най-строго.

— Не бива да отмъстяваме на детето, — казалъ Кери. — Недейте забравя, че те сж отъ югъ. По-буйни сж отъ насъ. Най-добре би било да имъ съберемъ пари и да ги изпратимъ въ Италия. Това ви казахъ. Но вие бѣхте повече и гласоветѣ ви наддѣлѣха.

Осжденитѣ били раздѣлени. Стареца отвели въ затвора, а дветѣ деца — въ исправителния приютъ. Биндо при момчетата, а Джема при момичетата. На Биндо било много неприятно, когато дошло време да го острижатъ и изкжпятъ съ сапунъ. И Джема изкжпали и облѣкли въ приютски дрехи. Тя мълчела презъ цѣлото време.

Въ приюта имало всѣкакви деца: твърдоглави, лениви, крадливи, лъжци, заядливи. Но надзирателитѣ и надзирателкитѣ имъ умѣли да ги укротяватъ и исправятъ. Чудното спокойствие на Джема, за която било казано, че е страшно буйна, не можело да се обясни съ нищо. Тя не гледала никого, съ никого не приказвала, не искала да яде.

Мръкнало се. Децата въ дветѣ отдѣления се прибрали да спятъ. Надзирателката отвела Джема при едно желѣзно легло, покрито съ сиво одеяло, и ѝ заповѣдала да си легне. Леглото било до самата стена. Джема си легнала, обърнала се къмъ стената и се престорила на заспала. Лампитѣ били угасени. Другитѣ деца били вече заспали.

На Джема се не спѣло. Тя хапѣла възглавницата, за да заглуши плача, който я задушвалъ. Не можела да пренесе разлѣката съ стареца и братчето си. До тогава тѣ се не били никога раздѣляли. Дали ще ги види нѣкога? Биндо — може би. Но за дѣда си тя знаела, че ще умре въ затвора.

Надъ леглото имало прозорецъ. Крилата му не били затворени. На Джема дошло на умъ да избѣга. Станала и се вслушала. Всички спѣли. Тя се облѣкла, безъ да я види и чуе нѣкой, взела отъ масичката кутия съ кибритъ, която лежала до угасената лампа, и се покачила на прозореца. Спуснала се бавно по водосточната тржба.

— Все едно. Кждето и да отида, ще бжде по-добре, отколкото да стоя въ тоя затворъ. Мога — най-сетне — да се удавя въ морето.

Часовникътъ на кулата ударилъ десетъ. Джема тръгнала. Прекосила тичешкомъ двора и се покатерила на стената. Отъ тамъ се прехвърлила отвждъ. Стигнала до една рѣка. На брѣга се издигала работилница, за конопъ. Джема я знаела. По тия мѣста тя се скитала

много пъти съ братчето си. Тръгнала покрай работилницата и следъ малко видѣла една воденица.

— Като мина воденицата, ще стигна до ливадитѣ на проклетия Кери, а отвѣдъ градината е неговиятъ чифликъ. Ще му дамъ да разбере! Злосторникъ! Негодникъ! Ще му платя, че да ме запомни!

Тя знаела, по коя пътека се стига най-бързо. По нея тръгнала. Дошла до решетката, която заграждала чифлика на богаташа-сѣдия. Прескочила я, навлѣзла въ двора. После се озовала въ овощната градина, дето се влизало презъ вратичка, която се не затваряла никога.

Джема се запжтила право къмъ голѣмата сграда, дето живѣлъ чифликчията съ своята икономка. Въ друга сграда, до нея, живѣли слугитѣ и слугинитѣ. Като поразгледала внимателно подъ свѣтлината на месеца, девойката забелязала, че на едно мѣсто трѣстиковиятъ покривъ слиза много низко. Покачи ли се на каменната пейка, ще го стигне.

Тѣй и направила. Скочила на пейката и извадила отъ пазвата си кибрита. Запалила отведнѣжъ нѣколко клечки и протегнала ржка да ги пѣхне подъ стрехата. Но тъкмо въ тоя мигъ лавнало огромно куче, хвърлило се върху момичето и Джема паднала отъ пейката съ главата надолу.

Кучето било едро като теле, отъ нюфаундленска порода. То можело да разкъса за мигъ момичето, но — като видѣло, че има работа съ дете, спрѣло се, дръпнало се и почнало да лае.

— Какво има, Монаре? — обадилъ се Филипъ Кери, който чулъ шума и излѣзълъ отъ кѣщи.

Когато пристигналъ на мѣстото, чифликчията разбралъ, що е станало. Предъ него лежала италиянката-танцовачка, съ запалени кибритени клечки въ ржка. Тя била си ударила при падането главата о камъка, та лежала въ безсъзнание.

— Господи Боже! Тя искала да ми запали кѣщата! — викналъ Кери, духналъ бързо кибрита и го извадилъ отъ ржката на момичето. — Тя трѣбва да е избѣгала отъ приюта. Дрехитѣ ѝ сж приютски.

Като взелъ на ржце полумъртвото момиче, той го пренесълъ въ кѣщата и сложилъ на едно легло. После повикалъ икономката. Тя била стара жена, съ бѣла коса и много приятно лице. Бузитѣ ѝ били червени като ябълки.

— Мери, — казалъ господарьтъ, — погрижи се за това момиче. Монарь го е повалилъ и то е изгубило свѣсть. Дошло е отъ приюта.

За кибрита той не казалъ нищо.

Джема дошла скоро на себе си. Отворила си голѣмитѣ влажни очи и загледала съ почуда ярко осветената стая.

— Тая девойка е чужденка, — рекла икономката. — Азъ я знамъ. Тѣ се скитатъ по тия мѣста още отъ пролѣтъта. Веднѣжъ хванахъ брата ѝ въ кокошарника и го наплескахъ. Нали тѣ бѣха, които сѣдиха днесъ, заедно съ дѣдо имъ?

— Да, — отвърналь Кери. — И ето, че тя избѣгала отъ приюта. Пригответи ѝ стая. Сега е късно да я отвеждаме обратно.

— На тавана ли, господарю? При слугинята ли? На Ана нѣма да се хареса, че ще спи съ улично момиче, току-що избѣгало отъ затвора.

— Не на тавана, а нѣкъде тукъ. Гледай да ѝ бжде добре. Не ти ли е жаль за нея? Ние трѣбва да бждемъ милостиви, Мери!

— Нейното братче се готвѣше да открадне яйца, но азъ го пипнахъ и...

— Стига, стига!

Когато икономката излѣзла да пригответи стая за Джема, Кери се навелъ надъ момичето и го попиталъ:

— Защо дойде тукъ? Да ми запалишъ къщата ли?

Момичето направило усилие да си спомни, що се е случило. Спомнило си и изпаднало въ ужасъ. Да, то искало да запали къщата на тоя човѣкъ, но не успѣло, и сега е въ рѣцетѣ му.

— Азъ те хванахъ на мѣстото на престѣпленieto, — рекълъ чифликчията. — Ако моето куче те не бѣше повалило, ти щѣше да подпалишъ чифлика. Покривѣтъ е отъ изсѣхнала трѣстика. Тя избухва като баруть. Защо ти трѣбваше да ми причинявашъ такава щета? Отговори!

Но Джема мълчала. Легнала на едната си страна; подпрѣла се на лакѣтъ, тя гледала Кери свирепо подъ вежди.

— Ти може да не знаешъ, че законитѣ наказватъ подпалвача толкова строго, колкото и убиеца. Така и трѣбва: рѣдко минава пожаръ безъ човѣшки жертви. Само защото се опита да подпалишъ къщата ми, азъ имамъ право да те хвърля въ затвора, дете ще лежишъ много години. Кажу, защо искаше да извършишъ това голѣмо зло?

Джема най-сетне отговорила:

— Искахъ да ти запаля чифлика, защото ти си виновникъ за нашето нещастие. Вѣрно е, че те ударихъ, но азъ имахъ право: ти ме нарече безочлива уличница. А после се разлюти, прати, стражаритѣ да ни арестуватъ. Хвърлиха добрия ми честенъ дѣдо въ затвора, при крадцитѣ и разбойницитѣ, а насъ отвлѣкоха въ оня проклетъ приютъ. Вѣрно е, че — като искахъ да ти подпаля кжщата — не постъпихъ добре, но за всичко си виновенъ ти. Да затворишъ тоя простъ, добъръ и милъ старецъ, който се е грижилъ за насъ толкова години, като баща! Да го хвърлишъ въ тъмницата, за да изгние тамъ! Ти си лошъ човѣкъ. Не, не! За нищо на свѣта нѣма да се върна въ приюта. Ще се удавя въ рѣката, но нѣма да се върна.

И Джема заплакала отчаяно.

Кери я оставилъ да се наплаче. Когато утихнала, той ѝ заговорилъ спокойно и кротко:

— Клето дете! Слушай, какво ще ти кажа! Азъ съмъ съдия и когато ви съдѣха, бѣхъ тамъ. Но азъ не одобрихъ присъдата. Настоявахъ предъ своитѣ другари да простятъ, но те се не съгласиха. Всички тѣ сж по-стари и по-опитни отъ мене. Значи, азъ не съмъ виновенъ, че сж арестували и затворили дѣдо ти. Но онова, което е вършилъ той, се забранява отъ закона, и кметътъ настоя да бжде наказанъ старецътъ. Азъ, обаче, не бѣхъ изгубилъ до тая вечеръ надежда да ви помогна да се отървете отъ затвора и да си заминете за родината. Ти развали всичко. Азъ нѣмамъ право да пусна на свобода една подпалвачка.

Джема побледнѣла ѝ се разтреперила. Тя каза:

— Нали само азъ съмъ виновна? Накажи мене, а пусни дѣда и Биндо. Азъ ти обещавамъ, че ще отида сама въ затвора и нѣма никога да се опитвамъ да бѣгамъ. О, азъ съмъ готова и цѣлъ животъ да прекарамъ въ тъмница, стига дѣдо и Биндо да сж свободни.

— Това не зависи отъ мене, — рекълъ Кери. — Азъ имахъ намѣрение утре да отида въ града и да помоля голѣмцитѣ да намалятъ времето, което трѣбва да прекара въ затвора дѣдо ти. Следъ това щѣхъ да отида при италианския консулъ и да го помоля да ви изпрати въ родината ви.

Джема се разплакала отново.

Тогава чифликчията ѝ казалъ:

— Недей плака. Обещай ми, че ще бждешъ за напредъ добро и послушно момиче. А азъ ще ти обещаю, че ще направя всичко възможно, за да ви пуснатъ и тримата и да ви изпратятъ въ Италия.

Джема се промѣнила при тия думи. Тя се хвърлила на шията на Кери и почнала да му говори:

— Много ти благодаря. Ти си добъръ, много си добъръ! Колко ми е жаль, че не знаехъ това по-рано!

Кери си устоялъ на думата. Той успѣлъ да освободи стареца и внука му, а после издействувалъ по единъ безплатенъ билетъ за тримата италианци. Тѣ се качили на единъ корабъ и отплували за Неаполъ.

Тѣй се свършило тѣхното скитничество въ земята на ябълкитѣ, както обичалъ Биндо да нарича Англия. Джема се скоро следъ това омжжила за единъ богатъ търговецъ, а Биндо станалъ прочутъ музикантъ.

МАЛКИЯТЪ ГРАФЪ АНГЛИЙСКА ПРИКАЗКА

Малкиятъ графъ билъ наистина малъкъ по години, но много голѣмъ по значение на своята титла и по богатство. Той билъ на единъ месецъ, когато умрѣлъ баща му, а година следъ това починала и майка му.

Казвали го Берти. Той билъ тъничъкъ, строенъ, съ хубавичко лице, едри очи и гъста къдрава коса. Изглеждалъ по-младъ отъ годинитѣ си, защото го пазѣли и треперѣли надъ него, като надъ порцеланова кула, която може да се чупи всѣки мигъ.

Еднички роднини на Берти били вуйчо му и баба му. Тѣ живѣели, заедно съ малкия графъ, въ Авильонския замъкъ. Малцина имъ идвали на гости. А и тѣ не отивали никжде. Берти билъ принуденъ да прекарва времето си все между възрастни хора. Поради това не билъ никога веселъ.

Той билъ добъръ по душа и всички го обичали. Гледали да угаждатъ на всичкитѣ му желания. Той билъ едничъкъ наследникъ на авильонскитѣ графове, а това значело вече много нѣщо. Заобиколенъ отъ възрастни мъже и жени, които се грижели постоянно за него и треперѣли надъ живота и здравето му, Берти вече не умѣлъ да се грижи самъ за себе си.

Това виждали всички. Излѣзе ли самъ на улицата, навѣрно ще го стѣпчатъ коне. Събере ли се съ други деца, кой знае пкъ, що ще стане! Затворенъ въ замъка, малкиятъ графъ растѣлъ въ постояненъ страхъ, като гледалъ, колко се боятъ другитѣ за него. Лишенъ отъ другари и връстници, той ставалъ замисленъ и сериозенъ за годинитѣ си.

Авильонскиятъ замъкъ се издигалъ на една планина, надъ езерото, заобиколено отъ гори. Тамъ се живѣело еднообразно. Роднинитѣ на Берти били готови да налѣятъ злато и бисеръ въ млѣкото му, стига да може да ги изпие, но и на умъ не имъ идвало, че момчето

има нужда от шумъ, от игри, от весели забави и от шеги, без които животът на едно дете би билъ страшно досаденъ.

Единъ ученъ свещеникъ учелъ постоянно малкия графъ. Слуги и слугини се грижели за храната му. Дрехи му правѣли всѣки месецъ. А играчки ималъ — колкото за децата отъ цѣло училище. И то — какви играчки! Кукли, които танцуватъ, свирятъ на китара или се борятъ. Животни, които по всичко приличатъ на истински: тичатъ, лаятъ, подскачатъ, озъбватъ се, изправятъ се на заднитѣ крака. Сетне смѣшници, палячовци, войници и офицери, кораби, различни оржжия, голѣми кжци отъ дъска, гума и позлатена тенекия, високи църкви и замъци, които се сглобяватъ и разглобяватъ — и още много други, каквито повечето деца не сж никога виждали.

Но всичко това скоро омръзнало на Берти, защото нѣмало съ кого да си играе. Наистина, неговата бабичка била готова да си играе съ него и по цѣлъ день, ала може ли бабичка на шестдесетъ години да замѣни другаръ-врѣстникъ на малко момче?

Берти прекаралъ повечето си време въ четене. А въ замъка имало много книги. И нови се купували постоянно.

— Иди си поиграй, Берти! Иди си потичай по градината! — казвалъ му свещеникътъ-възпитателъ. — После ще четешъ.

— Нѣма съ кого да играя, — отговарялъ малкиятъ графъ.

Всички въ замъка и околността мислѣли, че Берти е най-щастливото дете на свѣта. Никому не идвало на ума, че графътъ може да бжде недоволенъ отъ нѣщо. И какъ да бжде недоволенъ? Той билъ заобиколенъ отъ царски разкошъ. Спѣлъ на легло отъ слонова костъ, украсено съ изображения отъ сребро и злато. Имотитѣ му стрували милиони, а земята му била колкото една държава.

Веднѣжъ той запиталъ бавачката:

— Защо ме наричатъ графъ?

— Защото си графъ, — отвърнала тя, понеже не можела да измисли по-добъръ отговоръ.

Тогавъ Берти задалъ сжщия въпросъ на свещеника. Оня му отговорилъ:

— Такава е твоята титла, мое момче. Никога недей забравя, какви длѣжности ти налага тя. Графътъ трѣбва да пази честта на своето име и да бжде примѣръ за всички.

Затворениятъ и заседналь животъ повлияль върху здравето на Берти. Момчето почнало да бледнѣе и слабѣе. Лѣкарьтъ казалъ на роднинитѣ му, че трѣбва да промѣни климата и за нѣкое време да остави учението.

Решили графътъ да замине, заедно съ баба си, лѣкаря, слугитѣ, слугинитѣ и голѣмото куче Ралфъ (което се не отдѣляло отъ Берти), за единъ голѣмъ островъ, та да си поправи здравето. Всички се качили на хубава яхта, която принадлежала на Бертовия баща, а следъ време щѣла да бжде на младия графъ. Берти билъ много доволенъ. Той гледалъ водата на голѣмото езеро и разпитвалъ всички за рибитѣ.

— Ехе, и ти, Берти! Намѣрилъ си за що да питаешъ, — казала бавачката. — Рибитѣ сж си риби, като всички риби. Мръсни, плъзгави, лигави. Тѣ сж хубави, само когато ги опекаатъ.

А бабата отговаряла:

Рибитѣ, миличкѣ, сж създадени да живѣятъ въ водата, както птицитѣ — въ въздуха.

Но тия отговори не задоволявали момчето. Само лѣкарьтъ можель да разправи на Берти нѣщо повече за рибитѣ, защото билъ запознатъ съ живота на животнитѣ. Но той билъ на служба и трѣбвало да се покорява на Бертовата баба. А тя казвала, че на такива глупави въпроси, каквито задава внукъ ѝ, не бива да се отговаря.

Малкиятъ графъ изглеждалъ боленъ, измжченъ, когато слѣзълъ отъ яхтата. Синитѣ му очи горѣли. Краката му, обути въ червени копринени чорапи, били тънки като пржчици. И ржцетѣ му били сухи. Хората, които го срѣщали, си шепнѣли, че това богатско дете, навѣрно, не ще прѣживѣе дълго. И Берти чулъ тия думи, но се не уплашилъ.

— Що отъ това, че ще умра? — си помислилъ той. — Може пъкъ смъртъта да е по-хубава отъ живота! На оня свѣтъ, навѣрно, ще намѣря другари, съ които ще си играя.

Бабата наела една кѣща наврѣхъ високото гористо бърдо, което се спускало къмъ езерото. Отъ прозорцитѣ имало хубави изгледи. Берти билъ свободенъ презъ цѣлия день, защото нѣмалъ вече учение. Когато е хубаво времето, излизалъ по двора, а въ лошо време си стоялъ въ детската стая, препълнена съ играчки.

Той се надявалъ, че поне сега ще го оставятъ свободенъ, но надеждитѣ му се не сбжднали. Подъ бърдото имало много деца, съ които малкиятъ графъ би си игралъ съ удоволствие, но бабата му не

позволявала да се събира съ тѣхъ. Той яздѣлъ едно силно конче и препускалъ съ него презъ гората, ала тогава го придружавалъ слугата Джемсъ. Когато тръгне по разходка, съ него вървѣла бабичката или нѣкоя слугиня. Отиде ли да се кже въ езерото, слугата го пазѣлъ да се не срѣща съ ония момчета, които играели по брѣга. А излѣзе ли въ градината, отведнѣжъ се явявала отъ нѣкъде баба му.

Тоя постояненъ надзоръ тежалъ страшно на Берти. Много му се искало да го пуснатъ да отиде, кждето си ще и да си играе, съ когото пожелае. Съ каква завистъ гледалъ той децата, които правѣли кжци отъ мокъръ пѣсъкъ на брѣга и пускали въ езерото лодки! Понѣкога го качвали на яхтата, за да го разходятъ около острова. Но той не билъ доволенъ и отъ това. И на яхтата, като другаде, бавачката и слугитѣ му казвали постоянно да не отива тамъ и да не върши това и това. На момчето се искало да си съблѣче бѣлитѣ моряшки дрехи съ златни копчета и да облѣче, вмѣсто тѣхъ, парцали, па да избѣга отъ кжци.

Презъ юний Берти навършилъ осемъ години. Тогава му поднесли много подарѣци, но имъ се не израдвалъ. Когато вечеръта си легналъ, въ ума му се мѣрнала отново мисълъта за бѣгството отъ кжци. Не е ли най-добре да избѣга и да тръгне да пжтува по свѣта, за да прави добро на другитѣ? Той билъ чель въ книгитѣ, че много велики хора, които свѣтътъ уважава, правили така: ходили по земята и помагали на другитѣ.

Тая мисълъ му се видѣла толкова хубава, че той не можелъ до късно да заспи. Щомъ почнало да се развидѣлява, Берти станалъ и почналъ да се облича. Тая работа вървѣла бавно, тѣй като момчето се обличало самò за пръвъ пжтъ: до тогава го обличали слугинитѣ. Голѣмото куче скочило и почнало да обикаля около него, съ надежда, че малкиятъ господаръ ще вземе и него за другаръ въ ранната разходка. Но Берти го не взелъ, защото си помислилъ:

— Кой знае, какви опасни приключения ще ми се случатъ! Не трѣбва да излагамъ на опасностъ Ралфа.

Той хвърлилъ на кучето ржавицата си, направилъ му знакъ да лежи мирно и тръгналъ. Разбира се, Берти стжпвалъ на прѣсти, за да не събуди слугитѣ и слугинитѣ. Той се спусналъ презъ прозореца въ градината, а отъ тамъ се озовалъ съ бѣгъ въ горичката. Една пжтека водѣла на долу, къмъ езерото. По нея тръгналъ малкиятъ графъ.

Слънцето не било още изгръло. Небето се червенъло на изтокъ. Птичкитѣ се събуждали и съ чуруликане се търсѣли една друга.

— Ахъ, колко е хубаво! — викналь Берти. — Защо не ми е дошло до сега на умъ да стана преди изгрѣвъ-слънце? И защо другитѣ хора още спятъ?

Съ тичане стигналь той до брѣга на морето. Тамъ видѣль едно момче, което седѣло въ лодка и приготвяло мрежи за риба.

Берти извадилъ една едра сребърна монета и попиталь момчето:

— Можешъ ли ме прекара на другия брѣгъ, хе тамъ — за тия пари?

— Разбира се, малки господарю, — отвърнало зарадвано говедарчето. — За толкова пари азъ бихъ прекараль и десеть души.

Малкиятъ графъ скочилъ въ лодката съ оная бързина, съ която се отличаватъ пленницитѣ пуснати на свобода. Лодката била стара, прогнила и кална. Берти си изцапаль бѣлитѣ моряшки дрехи. Но това не значело за него нищо. Прѣвъ пжтъ презъ живота си той билъ самъ, правѣль каквото си иска и всичко му се харесвало.

Лодкарчето било силно момче и гребѣло бърже. Не ще и дума, яхтата на графа била много по-хубава отъ нея. Тя била голѣма, чиста, блестяла като огледало. Гребцитѣ били облѣчени въ бѣли дрехи и на главитѣ си носѣли червени шапки. Но на яхтата не било толкова хубаво, колкото на тая кална лодка. Тамъ постоянно нѣкой вървѣль по петитѣ на Берти и му казваль: „Недей се облѣга!“ — „Гледай — прѣскитѣ да ти не изцапатъ дрехитѣ!“ — „Пази се!“ — „Внимавай!“

Като гледалъ брѣговетѣ на езерото, надъ които се издигали стръмни скали, а надъ тѣхъ се навеждали листнати буки, брѣзи и други дървеса, Берти си помислиль, че пжтува въ страната на приказкитѣ.

Но ето, че стигнали до брѣга. Момчето, което карало лодката, казало:

— Хайде слѣзъ, малки господарю! Азъ трѣбва да върна лодката, че инакъ баща ми ще ме пребие.

— Че защо?

— Защото лодката е негова. Азъ те превозихъ, безъ да го питамъ. Той ще ме нашляпа съ плесници.

Малкиятъ графъ се зачудилъ. Той билъ слушалъ, че мечкитѣ удрятъ плесници на своитѣ мечета, но не можель да си помисли, че и

момчетата (при това голѣмитѣ момчета) ядатъ плесници отъ бацитѣ си.

Той казалъ на лодкарчето:

— Щомъ лодката не е твоя, не е трѣбвало да я вземашъ. Ти си постѣпилъ зле.

— Да, но ти ми даде голѣма сребърна монета. Можехъ ли да се откажа отъ нея?

— Азъ не искахъ да те карамъ да вършишъ зло. Защо ми не каза, че лодката не е твоя?

Безъ да му отговори, лодкарчето подкарало лодката обратно.

Берти тръгналъ по брѣга. Надъ едно бърдо се издигала кжщица. Вратата била отворена. Отъ комина излизалъ пушекъ. Малкиятъ графъ усѣтилъ гладъ. Дали да влѣзе въ кжщицата? Ами ако го хванатъ и задържатъ, па го пратятъ обратно въ кжщи?

Не, по-добре ще бжде — да тръгне по брѣга. Па и възкачването по стръмното бърдо е трудно.

Берти постоялъ, помислилъ и тръгналъ пакъ по брѣга. Но тоя пжтъ билъ доста труденъ. Трѣбвало да се минава по скали, да се прескачатъ ями и трапища, да се газии изъ трънливи храсти.

Берти походилъ около половина часъ и видѣлъ едно селце, разположено подъ горитѣ. Когато стигналъ тамъ, селцето още спѣло. На много отъ хижитѣ му, покрити съ слама, сгушени подъ голѣми дървета или притаили се всрѣдъ китни овощни градини, вратитѣ не били още отворени. Въ селото имало само една улица. Дърветата, които я заграждали, били много гжсти. Тѣ образували надъ уличката сводъ отъ прохладна листовина.

Минавайки по тая улица, Берти видѣлъ, че една жена разтваря капацитѣ на своята хлѣбарница.

Той се спрѣлъ и запиталъ:

— Мога ли да ви помоля, госпожо, да ми продадете малко хлѣбъ и млѣко?

При това той си снелъ шапката и се поклонилъ учтиво.

Хлѣбарката се спрѣла и се засмѣла.

— Разбира се, момченце. Азъ продавамъ само хлѣбъ, но на драго сърдце ще ти дамъ и млѣко. Ти си много хубавъ и любезенъ. Влѣзъ!

Берти влѣзълъ въ една тъмна стаичка, която му се сторила много привлѣкателна, тѣй като миришела на топълъ хлѣбъ, а той билъ

гладенъ.

Жената сложила предъ момчето голѣма чаша съ млѣко, хлѣбъ и дървена лъжица. Берти си пѣхналъ ржката въ джеба, за да плати, но... о, ужасъ! — тамъ се не оказали ни пари, ни кесия, ни часовникъ. Всичко било изчезнало.

Момчето се изчервило, а после побледнѣло. То предположило, че кесията съ паритѣ и часовникътъ му сж паднали въ езерото. И презъ ума не му минавало, че лодкарчето го е обрало. А то го било наистина обрало и затова бързало да върне лодката.

Малкиятъ графъ станалъ, отмѣстилъ чашата и казалъ гузно на хлѣбарката:

— Извинете ме, госпожо, но азъ мислѣхъ, че имамъ пари, а излиза, че съмъ ги изгубилъ. Много ви благодаря, но не мога да се възползувамъ отъ вашата закуска.

Добродушната хлѣбарка разбрала по отбранитѣ думи и благородния тонъ на момчето, както и по облѣклото му, че има работа съ възпитано дете на богати родители.

— Нахрани се, нахрани се малки господинчо! — казала тя на Берти. — Много ми е драго. Наистина много ми е драго. Не бой се: родителитѣ ти ще ми платятъ нѣкога!

— Не, не, — отвърналъ малкиятъ графъ. — Не, госпожо, не мога, не бива.

И, като се боелъ — да не би гладътъ да задуши у него чувството на честностъ, избѣгалъ отъ хлѣбарницата и се затичалъ по улицата.

— Казватъ, че съмъ ималъ много пари, — си говорѣлъ Берти на ума, тичайки — Много пари ли? Каква полза отъ тѣхъ, когато сега не мога да си платя, за да се нахраня?

Той билъ твърдо решилъ да се не връща при баба си, при лѣкаря и при Ралфа, докле не завърши намисленото пѣтуване по околността.

Като изминалъ селото, Берти се спрѣлъ да си поеме дѣха. Тичането го изморило много. Кѣде да върви сега? Кѣмъ морето ли? Не. Пѣтътъ край морето води кѣмъ единъ голѣмъ градъ. Тамъ ще го познаятъ и спратъ.

И той тръгналъ кѣмъ вѣтрешността на острова. Единъ пѣтъ криволичелъ натамъ. Него хванало момчето. По едно време видѣло край пѣтя малка продавачница. Наоколо нѣмало никакви кѣщи. Задъ прозореца наредени хлѣбове, захаръ, луکانки, салами и разни други

нѣща за ядене. На нѣколко лавици се виждали разни стоки. Една стара, но пѣргава жена се въртѣла въ продавачницата.

Берти си откопчалъ отъ шапката златната котва, показалъ я на бабата и ѝ рекълъ:

— Госпожо, ще бждете ли толкова добра да ми дадете нѣщо да закуся ей за това? Изгубихъ си паритѣ!

Бабицката погледнала съ премрежени очи котвата, почукнала я, помирисала я и казала:

— Това не струва нищо. Накжде си тръгналъ ти, такъвъ малъкъ, безъ пари, и самъ? Хайде влѣзь! Най-сетне нѣма да откажа да те нахраня. А котвичката ще задържа за споменъ.

Берти не знаелъ, че неговата котва струва скъпо. Той поблагодарилъ на бабицката, която му се сторила много добра. И влѣзълъ. Продавачката му донесла млѣко, хлѣбъ и кжсъ студено печено месо.

До тогава и домашнитѣ на Берти, и лѣкарътъ, па дори и слугитѣ се огорчавали, че на малкия господинъ липсва похта. Той трѣбвало да пие хининово вино, рибено масло и желѣзенъ разтворъ, а все пакъ не му се ядѣло. Но тая заранъ той ялъ тѣй, както ядатъ селянитѣ, уморени отъ много работа. Никога храната не му се била струвала толкова вкусна, колкото тоя пжтъ.

Додето момчето ядѣло, бабицката го поглеждала отъ страна и си казвала:

— То е избѣгало отъ дома си. Но, разбира се, азъ нѣма да вървя да обаждамъ за това. Инакъ ще ми отнематъ златната котвичка.

Продавачката не била честна, та не печелѣла много, макаръ че идвали купувачи. Който купи отъ нея веднѣжъ, рѣдко повтарялъ. Знаели я, че примѣсва въ захарята пѣськъ, въ горчицата — лепило и въ маслото — лой.

Додето Берти закусвалъ, влѣзла една суха, костелива, жълта жена, облѣчена като просякиня.

— Моля ти се, дай ми малко млѣко за болната ми дѣщеря!

И подала на, продавачката медна монета.

— Какъ е дѣщеря ти? На оздравяване ли е?

Жената си поклатила скръбно главата.

— Никакъ я не бива.

По бледнитѣ ѝ бузи потекли сълзи.

Малко следъ това прибавила:

— Синъ ми отиде да слага примки. Ако хване птица, ще ли дадешъ нѣщо за нея?

Бабата показала съ очи къмъ Берти и подавайки млѣкото, рекла:

— Презъ юлий птицитѣ не сж вкусни.

Жената оставила монетата, взела млѣкото и си отишла.

— Тая женица трѣбва да е много бедна, — рекълъ Берти.

— Нали я гледашъ? — казала презрително бабата. — Нѣма и дрехи на гърба си.

— Тогава не биваше да ѝ вземате паритѣ. Можехте да ѝ дадете млѣко даромъ.

— Оохоооо! Я пѣкъ тоя що приказва! Слушай, малки господинчо! Азъ не ща отъ тебе умъ. Па и да ти кажа — и азъ не съмъ по-богата отъ нея. А на нея така ѝ се пада. Мжжъ ѝ биеше ловъ по чужди гори. Затвориха го и умрѣ въ затвора. Тѣй се пада на тия разбойници. Нека теглятъ!

— А синъ ѝ що прави? И той ли лови птици въ чужди гори?

— Нали я чу? И той...

— И вие искате да вземете тия птици и да ѝ дадете нѣщо срещу тѣхъ? Ви сте лоша, зла жена! — викналъ Берти възмутено.

Вмѣсто да му отговори, продавачката хвърлила по него цепеница, която паднала въ кошницата съ яйца и ги изпочупила.

Берти си трѣгналъ. Отъ вратата той рекълъ спокойно на бабата, като я изгледалъ проникателно:

— Ако срещна сѣдията, ще му кажа, каква жена сте вие. Вие мамите беднитѣ хора. Това е позорно.

Ядосаната баба лиснала подиръ момчето една кана съ помия. Дрехитѣ на Берти, и така изцапани, станали на нищо. Но той не обърналъ внимание на това.

Ако можель да се огледа на голѣмото огледало въ кѣщи, малкиятъ графъ би видѣлъ, че прилича въ тоя мигъ повече на скитникъ, отколкото на графъ. Бѣлитѣ му моряшки дрехи били кални и мокри, червенитѣ му чорапи били изгубили своя цвѣтъ отъ езерната вода и отъ праха на пѣтя, шапката му била измачкана, а косата разчорлена. При все това, на душата му било весело. Той билъ ситъ и бодъръ отъ чистия въздухъ, що дишалъ.

По пжтя си Берти срещналь едно момиче, което плачело. То било много грозно: съ червена коса, съ уста до ушитѣ, съ изгорѣла кафеникава кожа. Но за Берти било важно само това, че плаче.

— Защо плачешъ, момиченце? — попиталь той, като се спрѣль на тѣсната пжтечка.

Момичето го погледнало и казало, съ хълцане:

— Отивамъ на училище.

— На училище ли? Че защо плачешъ тогава? Можешъ ли да четешъ?

— Не.

— Та мигаръ не си доволна, че отивашъ да се учишъ?

— Нѣма кой да шета въ кжщи. Мама лежи болна. Дикъ си чупи крака. Нѣма кой да наглежда бебето. То ще обърне котела и ще се попари. Ще умре. Знамъ, че така ще стане.

— Клетото момиче! — извикаль съчувствено Берти. — Но тогава защо отивашъ на училище?

— Защото не съмъ още навършила тринадесетъ години. На десетъ съмъ. Татко отъ миналата недѣля лежи въ затвора за това, че не ме е пращаль на училище. А кой ще наглежда бебето? Кой ще пере дрехитѣ?

И момичето се заплакало още по-силно.

Берти не разбраль нищо, тѣй като не знаелъ, че има законъ, който задължава всички родители да пращатъ децата си на училище.

— Ами какво работи баща ти?

— Работѣше на тухларната фабрика. Всички работехме тамъ. Азъ носѣхъ и бебето съ себе си. То си седѣше и кротичко си ровѣше въ глината. А въ училището не даватъ да го нося. Въ кжщи ще се попари. Все къмъ котела се дърпа.

— Но не бива човѣкъ да не знае ни да чете, ни да пише, — казалъ сериозно Берти. — Трѣбвало е отдавна да се научишъ. Азъ почнахъ да чета, щомъ проговорихъ.

— Може твоитѣ родители да не сж работили на тухларната фабрика. А азъ трѣбваше не само да работя, но и да наглеждамъ деца. Щомъ проходихъ, трѣбваше да гледамъ Дика, после — Тома, а сега — бебето. Не ща да уча. По-добре е да правя тухли.

— О, ти не можешъ да си представишъ, колко хубави нѣща ще научишъ въ училището! Не, не, трѣбва да учишъ. Трѣбва!

— Тъй казваше и сждията, когато поведе баща ми къмъ затвора. Нищо не струватъ тия хубави нѣща, за които приказвашъ, щомъ се не ядатъ. Ако ми не бѣше жално за татко, не бихъ стъпила въ училището.

— Разбира се, ти трѣбва да го съжалишъ и да отивашъ редовно на училище. Навѣрно, азъ ще мога да наглеждамъ детето. Къде живѣете?

— Хе натамъ. Като повървишъ малко, ще стигнешъ до кжщата на Бракенъ. Но нѣма защо да бѣхтешъ пжтъ. Това не е твоя работа. Децата се гледатъ много мжчно.

— Ще се опитамъ, — забележилъ кротко Берти, който любопитствувалъ да види бебето: той не билъ виждалъ още малки деца. — А ти върви на училище!

— Добре, ще вървя, — рекло девойчето и припнало толкова бързо, колкото му позволявали бащинитѣ му обувки, десетъ пжти по-голъми отъ нозетѣ му.

Не привикналъ къмъ дълги разходки, Берти се уморилъ, но състраданието и любопитството му придали бодростъ и той закрачилъ по локвестия пжтъ. Обувкитѣ и чорапитѣ му се изцапали още повече. Стигналъ до една хижа. Потропалъ. Никой се не обадилъ отъ вжтре. Берти решилъ да влѣзе.

Най-напредъ видѣлъ бедно легло, а на него — болна жена. На пода се търкаляло дете съ много голѣма глава. Край огъня седѣло друго, което държело въ ржцетѣ си нѣщо чудновато, завито въ дрипи. Това чудновато нѣщо плачело. Берти разбралъ, че това ще да е бебето, за което момичето се боело — да не би да се попари.

Когато Берти влѣзълъ, момчето, което държело бебето, погледнало влѣзлия съ острия погледъ на чернитѣ си очи и казало съ изплашенъ гласъ:

— Мамо, нѣкакъвъ господинъ иде!

Берти си снелъ шапката и пристъпилъ къмъ леглото.

— Много ли сте болна? — запиталъ той жената съ любезенъ ласкавъ гласъ. — Срецнахъ едно момиче, което... се толкова много безпокоеше за детенцето, че... азъ обещахъ... да се погрижа... да го отмѣня тукъ...

Жената се повдигнала на лакътъ и погледнала Берти безпокойно и разсѣяно.

— Охъ, малки господинчо, едва ли би можалъ да ни помогнешъ. Освенъ — ако имашъ да ни дадешъ нѣкоя пара и друга...

Жената го изгледала сърдито и се повалила на леглото.

— Не мога ли да ви помогна съ нѣщо друго? — запиталъ плахо Берти.

— Съ какво друго? — намѣсило се онова момче, което се търкаляло на пода. — Може би, ти имашъ поне медни пари, а?

— Не, нѣмамъ.

Въ това време детето се разплакало, и момчето почнало да го клати силно.

— Недей го трѣска тѣй! — рекълъ съ безпокойство Берти. — Това ли детенце наричатъ бебе?

— Разбира се, — отвърнало грубо момчето, което наричали Дикъ. — Това е то — проклетото бебе! Разплаче ли се, не можешъ го умири. А ти защо питашъ? Влиза ли ти въ работа?

— Мислѣхъ, че ще мога да го позалиша, — казалъ страхливо малкиятъ графъ. — Обещахъ на сестра ти...

Дикъ се изсмѣлъ диво и рекълъ:

— Бебето ще ти издраще муцуната, бе! Да не мислишъ, че е лесна работа?

Момчето, което лежало по коремъ, се обърнало на едната си страна и рекло на Берти:

— Ти изглеждашъ добъръ господинъ. Недей се сърди на Дика! Той си счупи крака. Мама е болна. Отъ вчера не сме турили нищо въ уста.

И едри сълзи закапали при тия думи отъ очитѣ му.

— Ахъ, Боже Господи, що да правя? — викналъ съ въздишка малкиятъ графъ, като си спомнилъ за паритѣ и часовника.

Той застаналъ предъ детенцето и почналъ да му казва съ умиленъ гласъ:

— Бебе, мило бебе, недей плака!

Сетне се навелъ надъ него и му замахалъ съ червения си коприненъ поясъ. Червената свила привлѣкла погледа на бебето. То млькнало, прострѣло ржчици къмъ пояса и най-сетне се засмѣло. Берти се зарадвалъ на своя успѣхъ. Той си развързалъ пояса и го далъ на бебето.

Очитѣ на Дика свѣтнали.

— Господине, — рекълъ той. — Това може да се продаде.

— О, не, не бива! Нека бебето си играе съ него. Колко му сж хубави очитѣ и колко мило се смѣ!

— И обувкитѣ може да се продадатъ, — продължилъ Дикъ, като разгледалъ новитѣ обувки съ сребърни закопчалки на Бертовитѣ нозе.

— Стига си дрънчилъ^[1], Дикъ! — викналъ Томъ на брата си. — Не те ли е срамъ?

Берти не знаелъ, що да прави. Да си продаде обувкитѣ му се виждало невъзможно: какъ ще ходи босъ? Но той разбралъ, че семейството е гладно и нѣма кой да го нахрани. Тогава си спомнилъ за единъ светия, за когото билъ челъ въ книгитѣ, че си далъ дрехата на единъ беднякъ.

И запиталъ Дика:

— Наистина ли може да се продадатъ моитѣ обувки?

— Може, може. Ще дадатъ за тѣхъ пари, колкото да купимъ нѣщо за ядене. Ще има и млѣко за бебето.

— Недей обира малкия господинъ! — казала майката съ слабъ гласъ.

— Добре, — казалъ Берти. — Да ти ги дамъ, но какъ ще вървя безъ обувки?

— Както вървишъ сега, и дори по-добре. Нѣма да се спъвашъ о камънитѣ. А за бѣгане е най-лесно босъ. Виждашъ ли ни насъ? Откакъ сме се родили, не сме обували обувки.

На Берти дошло на езика да каже, че ще го бжде срамъ да ходи босъ, но се сѣтилъ, че такива думи не бива да се казватъ предъ деца, които никога не сж имали обувки. Безъ да се колебае, той си изулъ обувкитѣ.

— Ето, — рекълъ. — Продайте ги и си купете хлѣбъ.

Дикъ се хвърлилъ къмъ обувкитѣ и почналъ да ги разглежда, като ги въртѣлъ въ ржцетѣ си.

— Колко ме е ядъ, че не мога самъ да отида да ги продамъ! Хайде, Томе, тичай по-скоро при бабата-продавачка и ни купи хлѣбъ, месо, картофи, млѣко за бебето, за мама ракия и още нѣщо, ако старата ти даде.

Когато Томъ излѣзълъ съ обувкитѣ, настъпило мълчание. Само бебето проплаквало отъ мигъ на мигъ. Дикъ рекълъ по едно време:

— Малки господине, я налѣй въ котела вода и го сложи на огъня! Поради тая проклета счупена нога не мога да стана. А добре би било, ако водата кипне, докле се върне Дикъ.

Берти се заелъ съ готовностъ за работа. Той вдигналъ съ две ржце тежкия котелъ, който му стигалъ чакъ до колѣнетѣ, налѣлъ въ него вода и съ голѣмъ трудъ го намѣстилъ на огнището. Тая работа му се видѣла мжчна. Още по-мжчно му се видѣло да раздуха огъня, но най-после успѣлъ да направи и това. Отъ пепельта на огнището мокритѣ му дрехи станали мръсно-кафени. Влѣзла му пепель и въ очитѣ и дълго следъ това трѣбвало да ги търка, за да му премине болката.

— Колко си неумѣлъ! — казалъ му Дикъ. — Вижда се, че не си залавялъ до сега никаква работа, голѣмъ дръвникъ си!

Най-сетне Томъ дошелъ. Той донесълъ кошница, пълна съ покупки.

— Колко нѣща ми даде бабата за обувкитѣ! — викналъ радостно той. — Два хлѣба, цѣло кило месо, лукъ, картофи, телешко печено, бутилка млѣко и бутилка ракия. Освенъ това — и кжсче луканка. Него ми даде прибавка.

— Дай да видя! — викналъ Дикъ.

Като разгледалъ нѣщата, той казалъ на Берти:

— Дай на бебето да пие млѣко, а ние съ Тома ще сготвимъ.

Малкиятъ графъ пресипалъ часть отъ млѣкото въ тънка кратуна съ гумена запушалка и я поднесълъ до устата на бебето, което почнало жадно да смуче.

— Погрижете се и за майка си! — рекълъ Берти.

Томъ, който презъ това време дѣвчелъ кжсче хлѣбъ, налѣлъ на майка си чашка ракия, сипалъ въ нея гореща вода, сложилъ малко захаръ и подалъ питието на майка си. Болната го изпила, безъ да си отвори очитѣ. После ѝ дали хлѣбъ и кжсче телешко.

Двамата братя нарѣзали зеленчукъ и месо и нахвърляли нарѣзаното въ котела. Бебето изпило млѣкото и почнало да гризе една хлѣбна кора, що му подалъ Берти. Момчетата се били улисали въ готвенето. Тѣ забравили своя благодетель. Дори и бебето било толкова заето съ кората, че си не спомняло вече за червения поясъ, отдавна изцапанъ съ пепель.

Като разбралъ, че не е потрѣбенъ вече никому, малкиятъ графъ се измъкналъ отъ стаята. Но колко трудно му се видѣло да върви босъ!

Още при първата крачка си чукналъ крака о единъ камъкъ и писналъ отъ болка. Какъ ще върви по-натамъ?

Било вече пладне. Отвждъ полетата се виждала гора. Хубава гора. Тамъ трѣбва да е прохладно. Навѣрно, има и вода. Има и сѣнка — да си поспи човѣкъ.

Слънцето печело силно. Берти билъ уморенъ. Усѣщаль жажда. Освенъ това, макаръ да се радвалъ, че е помогналъ на беднитѣ деца, тѣхната неблагодарностъ го наскърбявала.

Но той си казалъ:

— Нима пъкъ трѣбва да очакваме благодарностъ за добринитѣ, що правимъ? Тогава е по-добре никакъ да ги не правимъ.

Той се запжтиль къмъ гората. Пжтеката била мека. Тя минавала презъ ливади. Дълго вървѣль по нея малкиятъ графъ, додето стигне до гората. Най-последе легналъ подъ първото дърво, що му се изпрѣчило на пътя. Отъ нозетѣ му течела кръвь. Ухапала го оса. Страшно го заболѣло. Но — трѣбвало да търпи.

Като си спомнилъ онова, що билъ чель по книгитѣ и слушалъ отъ учителя си, Берти се утешиль.

— Христось и светиитѣ сж търпѣли много по-голѣми мжки, — си казалъ той.

Както лежелъ на тревата, той гледалъ фазанитѣ, които минавали, влачейки дългитѣ си шарени опашки, дроздоветѣ, които кълвѣли червеи и брѣмбарчета, кълвачитѣ и другитѣ птици. Най-последе заспаль.

Когато се събудиль, слънцето било климнало къмъ западъ. Сѣнкитѣ били дълги. Берти си вдигналъ главата и видѣль предъ себе си момче — загорѣло, босо, парцаливо, прилично на просяче. Момчето гледало Берти, а Берти — него, но и двамата се гледали съ любопитство.

Малкиятъ графъ си помислиль:

— Навѣрно, и тоя е беднякъ, като Тома и Дика. Много ми е жално, че нѣма съ що да му помогна.

Онова момче държело задъ гърба си нѣщо, което се мжчело да скрие. Въ другата му ржка имало прибори, направени отъ пржчки, връвчици, вжзли и клупове. Берти знаель, че това сж примки. Той билъ виждалъ, какъ въ неговитѣ гори пазачитѣ намиратъ такива примки и ги развалятъ.

— Охоооо! — викналь той, като скочиль. — Разбрахъ! Ти си хваналь фазанъ. Не те ли е грѣхъ да крадешъ?

Момчето, което било на години колкото Берти, се много изплашило. То разбрало, че има работа съ дете на знатни родители.

— Милички господине, моля ви се, недейте ме обажда! — рекло то. — Ще ви дамъ птицата. Само недейте ме обажда!

— Тя ми не трѣбва, — отвърналь презрително Берти. — Какъ смѣешъ да ми предлагашъ тая птица? Тя е чужда, а ти си я убиль. Значи, ти си крадецъ!

— Да, но... но... опитало се да се оправдае момчето. — И татко ги ловѣше.

— Значи, и той е крадецъ!

— Не, не, той бѣше добъръ, много добъръ бѣше къмъ мене, но умрѣ. Има година вече. И мама е болна. Сестрицата ми сѣщо лежи. Нѣма що да ядемъ. А сестрицата ми плаче, плаче... И ето, азъ взехъ примкитѣ, които бѣше направиль баща ми, и тръгнахъ по гората. Що да правя? Ако ме обадите, ще ме затворятъ, като баща ми. Що ще стане тогава съ мама? Ами съ сестричето ми? Тѣ си нѣматъ никого, освенъ мене.

— Азъ не знамъ, чия е гората, и затова не мога да те обаждамъ. Па и да знаехъ, пакъ не бихъ те обадилъ. Азъ не съмъ пазачъ. Но не правишъ добре, като крадешъ.

— Що да правя?

— Нали знаешъ, чия е гората?

— Знамъ.

— Ще отидешъ при господаря и ще му отнесешъ птицата. Ще му поискашъ прошка и ще обещаешъ, че за напредъ нѣма вече да правишъ това.

— Азъ ли да отида? За нищо на свѣта! Щомъ ме видятъ, ще ме затворятъ.

Въ това време между дърветата се мѣрнахъ две сѣнки. Момчето прошепнало:

— Пазачитѣ!

И, като хвърлило примкитѣ и птицата на колѣнетѣ на Берти, побѣгнало. Малкиятъ графъ билъ толкова поразенъ отъ неочакваната случка, че не можаль да каже дума. Момчето се изгубило. Веднага

следъ това се явили двама горски пазачи съ пушки. Единъ отъ тѣхъ грубо хваналъ Берти за яката и му викналъ:

— Ахъ ти, негоднико! Пипнахъ ли те най-после? Ще изедешъ такъвъ бой, какъвто не си и сънувалъ!

Берти дошелъ на себе си. Той се изправилъ и казалъ съ достоинство:

— Лъжете се. Азъ не съмъ убилъ тая птица.

Пазачътъ се ядосалъ. Той видѣлъ калнитѣ дрехи на момчето, боситѣ му крака, мъртвата птица и примкитѣ. Не обърналъ внимание на това, че кучетата, които познаватъ по-добре отъ хората, кой е зълъ и кой — добъръ, душели приятелски Берти.

Единиятъ пазачъ взелъ фазана и примкитѣ, а другиятъ извилъ ржцетѣ на Берти задъ гърба му и ги вързалъ, па го повелъ. Като излѣзли отъ гората, пазачитѣ се спрѣли да приказватъ. Оня, който водѣлъ момчето, казалъ на другаря си:

— Господарътъ ще бжде тая вечеръ въ града. Ти върви, а азъ ще отведа тоя негодникъ у насъ и ще го затворя до утре заранъ. Каква смѣлость у тия разбойници! Да бѣше убилъ заекъ — както и да е. А то — фазанъ!

Следъ това ударилъ Берти съ пестникъ по гърба и го подкаралъ отново. Малкиятъ графъ се извърналъ и рекълъ възмутено:

— Вие сте много лошъ човѣкъ! Много лошъ! Едъръ и силенъ, а — при това — жестокъ. Това е неблагогородно.

— Ахъ ти, проклето дяволче! — викналъ пазачътъ и лепналъ такъвъ плесникъ на Берти, че момчето щѣло да падне. — Ти ли ще ме учишъ на умъ? Като те напердаша, ще млъкнешъ изведнѣжъ! Открадналъ си отъ нѣкое богатско дете дрехи, както открадна тоя фазанъ. Да си можелъ, и обувки си щѣлъ да откраднешъ.

Стигнали до кжщата на пазача. Мжжътъ потропалъ смѣло. Излѣзли жена му и децата му да го посрещнатъ.

— Какъвъ е тоя, дето го водишъ? — попитала жената.

— Крадецъ на фазани. Единъ отъ онова семейство, което постоянно краде птици и зайци въ нашата гора. Пипнахъ го най-сетне.

— Какво ще стане съ него? — запитало едно отъ момчетата.

— Презъ ноцъта ще го затворя въ кокошарника, а утре ще го отведа при господаря.

— Азъ не съмъ кралъ птици, — заявилъ Берти, като погледналъ пазача право въ очитѣ. — Азъ съмъ графъ Авильонъ.

— Стискай си езика, или ще го отрѣжа! — крѣсналъ пазачътъ. — Ти искашъ и да се подигравашъ съ мене! Графъ — съ примки и фазанъ въ ржце! И безъ обувки. И цѣлъ окалянъ.

Той стисналъ Берти за яката и го повелъ, па го тласналъ въ кокошарника и го затворилъ. Неочакваната поява на момчето изплашила кокошкитѣ и пѣтела. Почнали да плѣскаатъ съ криле, да кудкудякатъ, да скачатъ. Пѣтельтъ изкукуригалъ.

— Тая вечеръ ще спишъ тукъ, а утре вечеръ — въ затвора! — викналъ пазачътъ и си отишелъ.

Берти падналъ на купчината мръсна слама и се разплакалъ. Нозетѣ му били кървави, изранени. Цѣлото тѣло го болѣло. Отъ гладъ и умора му се виело свѣтъ.

— Ако е толкова мжчно да се живѣе, — си помислилъ той, — какъ се намиратъ хора да живѣятъ до сто години?

Въздухътъ билъ тежъкъ, разваленъ, вонещъ. На Берти все повече прилошавало. Какъ ще прекара тая нощъ? Той ще умре. Нищо! Нека умре! По-добре смъртъ, отколкото такъвъ животъ.

По едно време отъ малкото прозорче се зачулъ ласкавъ женски гласъ:

— Клето момченце, ето ти вода, малко хлѣбъ, млѣко и сирене. Само недей казва на мжжа ми, че съмъ ти донесла.

Като станалъ съ голѣма мжка, Берти взелъ донесеното.

— Благодаря ви, госпожо — рекълъ той съ слабъ гласъ. — Много ви благодаря. Но ви увѣрявамъ, че азъ не съмъ убилъ птицата. Азъ съмъ наистина графъ Авильонъ.

Когато жената си влѣзла въ кѣщи, запитала мжжа си:

— Увѣренъ ли си, че това момче е наистина крадецъ? То казва, че е графъ. Па и по всичко се вижда, че не е просто дете.

— Босоногъ графъ! — размѣлъ се пазачътъ. — Ти си глупава, като рѣпа. Не го ли виждашъ по дрехитѣ, че е крадецъ? Азъ съмъ го виждалъ сума пжти въ нашата гора, но все е успѣвалъ да избѣга. Най-после го пипнахъ. Господарътъ ще ме награди.

Съпругата не посмѣла да каже следъ това дума, защото знаела, че мжжъ ѝ се лесно разядосва. А като се ядоса, почва да бие.

Презъ това време малкиятъ графъ ядѣлъ съ охота донесеното. Когато почналь да пие млѣко, отъ нѣкъде се примъкнало къмъ него едно мъничко кученце — бѣло, съ черни петна. При свѣтлината на месеца, която минавала презъ малкото прозорче, Берти разгледалъ кученцето. То било нюфаундленско, на около четири месеца. Момчето му се зарадвало много. Кученцето почнало да дърпа хлѣбъ отъ рѣцетѣ на Берти и да си пѣха муцунката въ паницата съ млѣко. Момчето на драго сърдце си раздѣлило храната съ него. То се радвало, че си има другаръ.

Но най-после умората надвила. Малкиятъ графъ заспалъ, както билъ пригърналъ кученцето. Той се пробуждалъ много пѣти презъ нощъта. Викалъ слугинята, бавачката, слугата. Но никой се не явявалъ. По едно време, както билъ притисналъ кученцето до гърдитѣ си, извикалъ колкото му сила държи:

— Азъ не съмъ ловиль фазани. Азъ съмъ графъ Авильонъ. Нѣмате право да ме държите въ тоя затворъ. Пуснете ме! Пуснете ме!

Кокошкитѣ се събудили, почнали да бѣхтятъ крила, да издаватъ уплашено звукове. Кученцето наченало да рѣмжи безспокойно. После всичко затихнало. Въ кѣщата на пазача всички спѣли, а той билъ отдавна отишелъ съ пушката си и съ две кучета въ гората — да дебне крадци и ловци на чужди дивечъ. Малкиятъ графъ презъ това време сънувалъ страшни сънища.

Почнало да се разсъмва. Пѣтельтъ пропѣлъ. На прозорчето се показало широкото и добродушно лице на пазачката.

Тя казала:

— Момченце, Джорджъ ще дойде да те вземе въ осемъ часа. Той е много строгъ. Но нали ти не си хваналъ фазана?

— Не, — отвърналъ Берти съ отпадналъ отъ мжки гласъ. — Изглежда, че ме тресе. Имамъ треска.

— Кажи тогава кой е убиль птицата. Ако ни кажешъ, Джорджъ ще те пусне. Ще хапнешъ супа, а после ще те качимъ на магарето и ще те откараме у васъ. Кажи.

— Не, госпожо, това не мога да кажа, — рекълъ решително малкиятъ графъ. — Нѣмамъ право да го кажа.

Жената пуснала птицитѣ. Следъ това почнала отново да разпитва момчето, кой е крадецътъ и какъ сж се озовали примкитѣ и фазанътъ у

него. Но и тоя път Берти не издалъ крадеца. Той седълъ на мръсната слама, галълъ кученцето и мълчелъ.

Дошелъ пазачътъ.

— Хайде излизай, негоднико! — викналъ той на Берти. — Тръгвай да си получишъ наградата: сто пръчки по голо и единъ месецъ затворъ само на хлѣбъ и вода. Тогава ще престанешъ да крадешъ.

Берти излѣзълъ отъ кокошарника, едва държайки се на слабитѣ си болни нозе. Кученцето тръгнало по него.

— Вие се обръцате къмъ мене грубо безъ причина, — рекълъ съ достоинство малкиятъ графъ на пазача. — Азъ и тъй ще тръгна съ васъ.

Сетне прибавилъ плахо:

— Кученцето иска млѣко. Гладно е, горкото!

— Я тръгвай, безъ да дрънкашъ! Това не е твоя работа.

И пазачътъ хваналъ момчето за яката и го хвърлилъ въ една талига. Потеглили. По-мжчително пътуване Берти не можелъ да си представи. Отъ силното друскане той едва не изгубилъ съзнание. Слава Богу, че до дома на господаря не било далече.

Стигнали. Една едра жена отворила вратата на чифлика, всрѣдъ чиито дворъ се издигнала висока кѣща.

— Крадецъ ли си хваналъ? — запитала вратарката.

— Крадецъ зеръ! И то съ примки и убить фазанъ. Какво ще речешъ следъ това, а?

— Ще река, че си опитенъ пазачъ. Че ще те наградятъ, навѣрно. Може и да те повишатъ.

Пазачътъ слѣзълъ отъ колата, хваналъ Берти за врата и го повѣлъ съ достоинство, като човѣкъ, който си знае цената. Стигнали до голѣмата хубава кѣща.

Предъ вратата стоялъ лакей.

Искамъ да видя господаря, — рекълъ пазачътъ. — По важна работа.

— Господарътъ те чака.

Влѣзли. Слугитѣ изглеждали съ любопитство и очудване малкия пленникъ.

— Крадецъ! — казалъ пазачътъ съ гордостъ, минавайки край тѣхъ. — Цѣла зима и цѣла пролѣтъ го дебна, но на край го пипнахъ.

Тѣ влѣзли въ библиотеката — голѣма хубава стая, всрѣдъ която седѣлъ предъ писмена маса старъ господинъ съ приятна външность.

Грубиятъ Джорджъ се изведнѣжъ измѣнилъ. Той почналъ да се кланя унижено, да се свива, да се усмихва мазно. Сложилъ на масата примкитѣ и птицата и казалъ:

— На мѣстото на престѣпленieto го заловихъ, съръ. Цѣла зима го дебнахъ. Той е синъ на оногова, който попадна въ затвора и тамъ умрѣ.

— Колко е мѣничкѣ, горкиятъ! — казалъ господарьтъ, като почналъ да разглежда престѣпника. — Той е още детенце.

— О, недейте го гледа, че е малкѣ, съръ! — казалъ Джорджъ. — Въ кражбитѣ той надминава и голѣмитѣ. Той е страшенъ крадецъ.

Въ това време Берти излѣзълъ напредъ и казалъ съ слабъ гласецъ:

— Той има грѣшка, съръ. Азъ не съмъ открадналъ фазана. Азъ съмъ графъ Авильонъ.

— Господи Боже! — викналъ господарьтъ, който скочилъ отъ креслото, като чулъ думитѣ на момчето.

И — като се обърналъ къмъ пазача — рекълъ му:

— Ти си непоправимъ идиотъ. Веднага те уволнявамъ и предавамъ на властитѣ — да те сждятъ. Този е малкиятъ графъ, когото търсятъ по цѣлия островъ и едва ли не по цѣла Англия. Махни се отъ очитѣ ми!

Сетне казалъ на Берти:

— Много ми е съвестно, мило момченце, че сж постѣпили къмъ тебе толкова грубо. Извини ме! Азъ не знаехъ нищо за това.

Но Берти не слушалъ извиненията на господаря. Въ ушитѣ му звънтѣло. Предъ очитѣ му играели червени кржгове. Той падналъ въ несвѣсть предъ нозетѣ на стария господинъ.

Почналъ да звѣни звѣнецътъ. Цѣлата кѣща се събрала. Най-после свѣстили малкия графъ.

— Моля ви, недейте уволнява своя пазачъ, — рекълъ Берти, като си отворилъ очитѣ и видѣлъ надъ себе си господаря. — Той е мислѣлъ, че си върши работата, както трѣбва. Наистина, азъ му казахъ, кой съмъ, но той... безъ обувки... въ тия дрехи... той не можеше да повѣрва. Не, той не е виновенъ. После... ще ли ми позволите да купя кученцето? То гладува тамъ, въ кокошарника.

Съръ Хенри — тъй се казвалъ стариятъ господинъ — пратилъ веднага да съобщатъ на бабата на Берти, че внукъ ѝ е у тѣхъ. Оказало се, че тѣ сж търсили детето по съвсемъ друга посока, защото лодкарчето ги излъгало.

Берти станалъ. Той скръбно се разхождалъ по терасата, предъ замъка на съръ Хенри, а следъ него подскачало кученцето, доведено отъ кжщата на пазача.

— За що мислишь, мое дете? — запиталъ го господарьтъ, който билъ благородень и образованъ човѣкъ.

Устнитѣ на момчето затреперили. То рекло:

— Азъ виждамъ... че не струвамъ нищо... Хората сж добри къмъ мене само заради паритѣ ми и заради моята графска титла. А когато нѣмамъ пари и не могатъ да ме познаватъ, че съмъ графъ... виждате, що излиза.

И едри сълзи закапали по лицето му.

Но съръ Хенри го утешилъ.

— Мое мило момче, — му казалъ той. — Не е важно, кои сме и какви сме, а що правимъ. Нито титлитѣ, нито богатството значатъ нѣщо. Ако се грижимъ само за себе си, всички ние — и богати, и бедни — не струваме нищо. Нѣма значение това, че хората се отнасяли къмъ насъ добре или зле. Важно е — какъ се отнасяме къмъ тѣхъ ние. И къмъ добритѣ и къмъ злитѣ трѣбва да се отнасяме добре.

— Вѣрно е, — рекло момчето. — Ще се мжча винаги да постъпвамъ така.

---

[1] Дрънча, дрънкамъ — (разг. пренебр.) говоря много, напусто. — Бел.ел.кор. ↑

Издание:

Автор: Николай Райновъ

Заглавие: Северни приказки

Издател: Ст. Атанасовъ

Град на издателя: София

Година на издаване: 1933 (не е указана)

Тип: приказки

Печатница: Печатница „Херманъ Поле“ ул. „Три уши“ 15 —
София

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/11399>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.